دافغانستان اسلامي جمهوريت

دلوړوزدکړووزارت

پکتیکا پوهنتون

اقتصادپوهنځي

مالي محاسبه

Financial Accountin

استاد : ف. شريف

کال: ۱۳۹۹

Contents

لومړي فصل 4
کتابوالي یاکتابت (Book-keeping) 4
دکتابوالي مهمي ځانګړتیاوي (Essential features of Book-keeping) 4
مالي محاسبه (Financial Accounting) 5
محاسبي ته اړتیا (Need to Accounting) 6
دمحاسبي تعریف (Definition of Accounting) 6
دمحاسبي ځانګړتیاوي (Essential Aspects or features of Accounting) 7
تشخیصول (identifying) 8
دمحاسبي مرحلي (stages of Accounting) 9
دکتابوالی اومحاسبي ترمنځ توپیر 10
دمحاسبي اهداف (objectives of Accounting) 11
دمحاسبي دندي یاوظایف (Function of Accounting) 12
له محاسبي څخه استفاده اوګټي (uses,Advantages or Role oF Accounting) 13
دمحاسبي محدودیتونه (Limitations of Accounting) 14
دمحاسبي ماهیت اوجوړښت (Nature and structure of Accounting) 15
دمحاسبي څانګي (Branches of Accounting) 15
مالي محاسبه (Financial Accounting) 15
دمصارفومحاسبه (cost Accounting) 15
اداري یامدیریتي محاسبه (managerial Accounting) 16
دکتابوالي اومحاسبي سیستمونه (systems of Book-keeping and Accounting) 16
نغدی یاتجارتي سیستم (cash and mercantile system) 16
یواړخیزه سیستم (single Entry system) 17
دوه اړخیزه سیستم (Double Entry system) 17
دوهم فصل 18
دمحاسبي اساسي اصطلاحات (Basic Terms of accounting) 18
پانګه (capital) 18
شتمني (Assets) 18
پورونه (liabilities) 19
معامله : Transaction 22
دمعاملي ځانګړتیاوي 23
دمعاملودولونه : 23
پیښه یاواقعه :Event 23
دمعاملي اوواقعي ترمنځ فرق 24

حساب (Account) 24
دحسابونوطبقه بندي 25
دريم فصل 27
دډيبټ اوکريډيټ قوانين :Rules of Debit and Credit 27
1- دشتمنيوحساب : (Assets account) 27
ددوه طرفه ثبت سيستم : (Double Entry system) 29
ددوه طرفه يامضاعف سيستم خصوصيات 29
ددوه طرفه يامضاعف سيستم ګټي 29
محاسبوي مساوات يااساسي معادله (Accounting Equation) 30
دمحاسبه کولوطريقي : 30
څلورم فصل 33
دکاروبارکتابونه 33
دکاروباراصلي کتاب ژونال (journal) 33
دکاروبارکومکي کتابونه 34
په ژونال کي ثبتونوطرزالعمل 34
مرکب معاملات 40
تخفيف (Discount) 42
تجارتي تخفيف (Trade Discount) 42
نقده تخفيف (Cash Discount) 44
خاص معاملات (Special Transactions) 45
ليجر(Leger) 48
دليجرګټي 49
دليجرمستقيمي ګټي 49
دليجرغيرمستقيمي ګټي 49
دليجرويشنه 49
دليجرشکل 50
په ليجرکي دثبتوني طريقه 51
دليجرحساب توازن 52
دژورنال اوليجراماده کونه 53
پنځم فصل 61
(ازمايښتي بيلا نس) 61
دازمايښتي بيلانس ځانګړني 62
د ازمايښتي بيلانس ګټي 62
دازمايښتي بيلانس دجوړوني طريقي 63

شپږم فصل 106
د مالي بیانونو مفهوم (Meaning of Financial Statements) 106
دنهايي حسابونو دجوړولو اهداف 106
دنهايي حسابونو وړاندي کول 107
عایداتي مصارف او سرمایوي مصارف 110
عایداتي مصارف (Revenue expenditure) 111
عایداتي رسیدات (Revenue receipts) 112
سرمایوي مصارف (capital expenditure) 112
دتجارتي حساب مفهوم 116
د تجارتي حساب د (کریډیټ طرف) اصلي عناصر: 117
د ګټي او تاوان حساب (ډبټ طرف) عناصر 125
د ګټي او تاوان حساب (کریډیټ طرف) عناصر 127
د ګټي او تاوان حساب اړوند عناصرو تشریحي مطالعه : 129
د ګټی او تاوان حساب مهموالی ، ګټی او اهداف 144
اووم فصل 146
توازن پانه 146
دارایي (Assets) 148
مسؤلیتونه (Liabilities) 149
پانګه (Equity) 149
اخځلیکونه 150

لومړي فصل

کتابوالي یاکتابت (Book-keeping)

دمالي محاسبې ترشروع دمخه لومړی مهمه ده چي دمالي محاسبی په مبداباندي وپوهیږو.کتابوالي دمحاسبی پیل ده اوپدي لاره کي لومړني ګام بلل کیږي دکتابوالي په هکله علماومختلف نظریات وړاندي کړیدي چي دهغی جملي څخه دیوشمیریي په لاندي ډول دي .

دA.H.Rosenkemff په ویناکتابوالي په قانوني توګه دتجارتي معاملاتودثبتولو هنرته وايي .

دNorthcot له نظره :دحساب په کتابونوکي دپیسوپه ارزښت دتجارتي اومالي معاملاتودثبتوني هنرته کتابوالي وايي

دj.R.Batliboi له نظره :دکتابوالي هغه علم اوهنردی چي تجارتي معاملات ترمناسبوحسابونولاندي ثبتوي

دL.c.cropperله نظره: دکتابوالي علم په داسي ډول دپیسوپه ذریعه دترسره شویومعاملاتوثبت کوي. چي په راتلونکي وخت کي یي خاصیت اوپرمعاملاتوباندي اغیزي واضح اودپوهیدووړوي اوداړتیاپرمهال یي له نتایجومالي بیان جوړیدای شي .

له پورتنیوتعریفونوڅخه څرګندیږي چي کتابوالي دتجارتي معاملاتودثبتونوهغه پروسه ده چي دحساب په کتابونوکي په اصولوي توګه ترمناسبوحسابونولاندي تبتوني کوي اوله دي ثبتونوڅخه لاسته راغلي پایلي دکټي اوتاوان حساب اودسوداګري مالي بیان جوړیدل یقیني کوي په بل عبارت کتابوالي دمحاسبي داصولوسره سم دحساب په کتابونوکي دتجارتي معاملاتوثبتولوته وايي

دکتابوالي مهمي ځانګړتیاوي (Essential features of Book-keeping)

1. کتابوالي دیوه کاروبارهغه فعالیتونه ثبتوي چي له اشخاصواونوروسوداګروسره په پیسوترسره سوي وي اویاهم له یوه کس څخه بل ته دپیسوداسي انتقال رامنځ ته سوي وي چي دسوداګري پرمالي حالت باندی اغیزه کوي
2. کتابوالي یواځي دیوه تجارت مالي (دپیسوپه ارزښت)ترسره سوي معاملات ترپوښښ لاندي نیسي .
3. کتابوالي دسوداګری تجارتي معاملات دپیسوپه ارزښت ثبتوي .

4. کتابوالي دسوداګري معاملات دکتابونوپه یوستځ کې چې دحساب کتابونه یې بولي ثبتوي
5. کتابوالي دسوداګري معاملات دمخاسبي له قوانینوسره سم په اصولي توګه ثبتوي
6. دکتابوالي ثبت سوي معلومات بایددمالي کال په اوږدوکي په هره نیټه ترسره سوي معاملات څرګندکړی اوبایددکتي اوتاوان حساب دمعلومولواومالي بیان دترتیبولولپاره په لیکلي بڼه موجودوي .

مالي محاسبه (Financial Accounting)

مالي محاسبه چي په عامیانه اصطلاح یي حساب اوکتابوالي یوه ډیره لرغوني پوهه اوهنردی داهنردبشریت په تاریخ کي تقریبآدومره لرغوني دی لکه څومره چي پیسي اوراکړه ورکړه لرغونتوب لري محاسبي ته دتجارت ژبه هم وايي چي دتجارتي معاملاتودورځنیوپیښوله حصولي ثبت څخه عبارت ده هغه معلومات چي دیوي اداري دمالي چاروبشپړتصویروړاندي کوی محاسبه ورته ویل کیږي په عمومي توګه ویلای شوچي محاسبه دپیسوپه قیمت دراکړي ورکړي اوخدماتوثبت ته وايي .

دتجارتي معاملاتومحاسبه له ډیرپخواڅخه په دودیزه طریقه کیده چي کومه ځاانګري تګلاره یااصول یي نه درلودل دکوچینیومعاملاتودوکانداران اوس هم پرهم هغه دودیزه طریقه خپل حسابونه ثبتوي داچي په دودیزسیستم کي ځانګړي تګلاره نسته نوویلای شوچي دیوه اوبل دوکانداردثبت طریقه هم تقریبآ سره جلادي اوله اړونده کاروبارڅخه دباندي کسان یي په پوهیدلوکي له مشکلاتوسره مخامخ کیږي .په پینځلسمه میلادي پیړي کي ایتالوتجاردمحاسبي Pacioli دمحاسبي دیوی نوي طریقي بنسټ کینبود.چي عصري محاسبه یي بولي خودوخت په تیریدوسره دسوداګري ساحه په نړیواله سطحه نوره هم پراخه شوه دشلمي پیړي په کلنوکي دمحاسبی دمحاسبي دهنرزدکړه ډیره مهمه وبلل شوه اوله ریاضیاتوڅخه دیوجلامضمون په توګه په عملي موسیساتوکي په جدیت سره شروع شوه عصري طریقي ته دارتیاپرمهال کرارکرار اصول اومعیارونه وضع شول چي پدي برخه کي American institute of certified Public Accounts مهم اودپام وړکارکړیدی دمحاسبي په عصري طریقه کي معاملات په اصولي توګه ثبت کیږي چي ددي طریقي ټول کارکونکي دااصول اومعیارونه په پام کي نیسي ،نن سبادنړي ټول تجارتي موسسات ،بانکونه ،تولیدي فابریکي ،مخابراتي ، ټرانسپورټي،روغتیاي،دولتي اوغیري دولتي اداري له همدي عصری طریقي څخه استفاده کوي .

محاسبي ته اړتيا (Need to Accounting)

دپېنتوژبي دمتل (دوه وروڼه دريم حساب) په اصل کې موږته دمحاسبي داړتياارزښت راښي اوپردي ټينګارکوي چي دژوندپه ټولوچاروکي حساب اوکتاب ته اړتياموجوده ده مالي محاسبه زموږد شخصي لګښتونو څخه نيولي بياترکوچنيودوکاندارياواوغټوتجارتي کاروباروپوري دوږځنيوچاروپه هره برخه کي شامله اوورته ضرورت دی ټول سوداګريزشرکتونه،حکومتي اداري اوياغيرحکومتي اداري چي دپيسوپه ارزښت داموالوراکړه ورکړي اوخدماتوله وړاندي کولوسره سروکارلري حساب اوکتاب ته خامخامراجعه کوي حساب په تيره هغواداروته ډيرمهم دی چي هدف يي دپيسوګټل وي ځکه بغيرله حساب څخه دپيسوګټل امکان نلري دهري سوداګري لومړني هدف ګټه ده همداعلت دی چي دوکانداران،اشخاص،سوداګريزی اوحکومتي اداري دخپل ورځني کاروبارعايداولګښتونه دجنجالونواوتيروتنودمخنيوي په خاطرسندورسره ثبتوي ځکه هرشخص اواداره چي په پيسواموال تبادله کوي اوياخلګوته خدمات وړاندي کوي بايدپدي وپوهيږي چي په ورځني کاروبارکي يي څه روان دي دوي بايدخپلي عايداتي سرچيني اومصارف وپيژني په ګټه اوتاوان يي ځان خبرکړي دګټي اوتاوان معلومول اودهغوی تحليل يوازي هغه وخت امکان لري چي له شخص يااداري سره دخپلولګښتونواوعوايدومعلومات موجودوي اوداټول معلومات دمالي محاسبي پواسطه چمتوکيدای شي .

هغه اداری چي هدف يي دپيسوګټل نه وي لکه خيريه مؤسسات اويادحکومت په بوديجه رواني خدماتي اداري هم دخپلوکلنيوراپوروټودپاره محاسبی ته اړتيالري ځکه دوی بايدپدی وپوهيږي چي اياپه لاس کی موجوده بوديجه اوعايدات يي داينده مصارفوپوره کيدوجوګه دي که خبره رالنده کړونوچيرې چي دپيسولګښت ياله اموالواواجناسوسره دپيسوتبادله رامنځ ته کيږي هلته مالي محاسبي ته اړتياسته .

دمحاسبي تعريف (Definition of Accounting)

دمحاسبي دپاره تراوسه پوري دنوري علوموپشان داسي يوتعريف وجودنلري چي ټولوته دي دمنلووړوي هرعالم دخپل فکردزاويي څخه ورته کتلي اوتعريف يي ورته جوړکړيدي

American institute of certified Public Accounts محاسبه داسي تعريفوي محاسبه هغه هنردی چي په ورځني معاملاتوکي دماليی خاصيت لرونکو،دپيسودقيمت لرونکوپيښودثبتولو،طبقه بندی کولواوخلاصه کولوله پاره کارول کيږي

دمحاسبي اکثره مروج تعريفونه امريکايي پوهانواوعلمي موسساتوجوړکړيدی ځکه داهيوادپه کلتوري اواقتصادي مسايلوکي دتعريفونوپراخه مخينه لري دمحاسبي هرنوي تعريف

ترمخکنیوتعریفونوپراخه مفهوم لرى ځيني خوان محاسبه تردي اندازى پراخه وي چي يوائخي
ترمالي ارزښت لرونکوشيانوپوري محدوده نه پاتيږى .

دAmerican Accounting Association په 1966کال کي دمحاسبي لپاره داسی تعريف وړاندي
کړيدى.

محاسبه داقتصادي معلوماتودتشخيصولو،اندازه کولواوپيښوته دارتباط ورکوپروسه ده چي ددي
معلوماتوکارونکوته دتصميم نيولواوقضاوت کولوزمينه برابروى .

درابرت اين انتوني له نظره :محاسبه دمعلوماتودراتولولوهغه منبع ده چي پراساس يی ديوه تجارت
مالي چارى خلاصه کيږي تحليل اوراپوررخخه جوړيږي

سمت اواشبرن وايي :په اصولي توګه دهغوتجارتي معاملاتوچي په پيسوترسره کيږي ثبتولو،يوځای
کولو،دمالي راپوروندجوړولو،دتحليلولواودمدريت دلارښوونواوتصميم نيولوپه خاطرددى
معلوماتووړاندي کولوته محاسبه وايي .

له پورتنيوتعريفونوڅخه داسي نتيجه اخلو

1. محاسبه يوازي هغه پيښي اومعاملات ثبت کوي چي دپيسوارزښت ولري
2. معاملات بايدتړواقيع کيدووروسته دستي په روزنام چه يافرعي کتابونوکي ثبت شي
3. په روزنامچه اوفرعي کتابونوکي ترثبت وروسته طبقه بندي کيږي .دلته هره معامله په خپل مناسب حساب کي ثبت کيږي چي ليجريي بولي داپه محاسبه کي دثبتونواخري کتاب دي
4. په ليجرکي دپيښوثبت بايدلوستونکي دپيښي په تول اهميت باندي وپوهوي مطلب داچي پيښي بايدداسی ګروپ بندي سوي وي چي هره برخه يي دتحليل اوخلاصی وړوي
5. دمالي کال په پای کي تولي ثبتوني خلاصه کيږي دلته دليجراله معلوماتوڅخه دمالي بيان دچمتوکولوپه خاطردکتي اوتاوان حساب اوتوازن پاڼه جوړيږي

دمحاسبی ځانګړتياوي (Essential Aspects or features of Accounting)

که دمحاسبي تعريفونوته پوره پاملرنه وشي مهمي ځانګړتياوي يي له تعريفونوڅخه معلوميږي چي په
لاندي ډول دي

تشخیصول (identifying)

دمعاملاتوتشخیصول دمحاسبي يوه مهمه ځانګړتیادهله تشخیصولوڅخه مطلب دتجارتي معاملاتوپیژندل دي چي پراساس يي مهمي يعني دثبت وړاونامهمي پيښني چي دثبت وړنه وي سره جلاکيږي اوپه کتابونوکي دثبت په هکله يي فيصله کيږي

2- اندازه کول (Measuring)

دتجارتي معاملاتواندازه دپیسوپه ارزښت واضح کوی هغه معامله چي په پيسونه وي ترسره شوي له پامه يئ غورځوی محاسبه يوازي هغه پيښني اومعاملات ثبتوي چي پيسوي ارزښت لری غيري مالي خاصيت لرونکي يابي ارزښته پيښي نه ثبتوي

3- ثبتول (Recording)

په اصلي بڼه دمعاملاتوسمدستي ثبتول دمحاسبی يوه بله ځانګړتیاده په محاسبه کي ثبتوني ترپيښيدووروسته په تاريخواره بڼه يايه رزونامچه کي اوياهم په فرعي کتابونوکي ترسره کيږي

4- طبقه بندي کول (Classifying)

محاسبه معاملاتوطبقه بندي کوي يعني پيش شوي تجارتي معاملات سره بيلوي له روزنامچي اوفرعي کتابونوڅخه يي راباسي اوپه ليجرکي يي ترمناسبوسرليکنولاندي ثبتوي يايه بل عبارت دروزنامچي اوفرعي کتابونومعلومات په ليجرکي تراړوندحسابونولاندي جلاجلاليکي تجارتی معاملات په روزنامچه اوفرعي کتابونوکی ترثبت ورروسته طبقه بندي کوي دلته هره معامله په خپل مناسب حساب کي ثبت کيږي چي ليجريي بولی

5- خلاصه کول (summarizing)

محاسبه دمالي کال په پای کي تولی ثبتوني خلاصه کوي دلته دليجرله معلوماتوڅخه مالي بيان دچمتوکولوپه خاطردکتي اوتاوان حساب اوتوازن پانه جوړوي داکاردمالي کال په پای کي دمالی بيان دجوړولوپه موخه ترسره کيږي چی دسوداګري دعوايدواومصارفوپه هکله اويادکتي اوتاوان په هکله معلومات ورکوي

6- تحليلول اوتعبيرول (Analysis and interpretation)

تحليلول اوتعبيرول يعني له ترتيب شوي مالي بيان څخه نتيجه اخلي په مناسبه اومعنی داره توګه دتجارت دبريالي توب ،دسوداګری دبنه دوام اوشتمنيوتصويرجوړوي اودسوداګري داينده په هکله منظرکښي ته لاره هواره وي

7- ارتباط ورکول (Communicating)

په مالي بیان کي وړاندي سوي نتایج اړونده استفاده کوونکوته وړاندي کوي چي دسوداګري هکله غوره تصامیم ونیسی دلته دارتباط ورکولوڅخه مطلب استفاده کوونکوته دمالي بیان دنتایجووړاندي کول دی دسوداګري مالي بیان چي ترتیب شي دبریالیتوب دوام اوشتمنیوپه باب یي نتیجه واخیستل شي اودراتلونکي په هکله یي منظرکشي وشي وروسته داټول اسناددسوداګري ونډوالواوکارکونکوته وړاندي کیږي هغوي یي نتیجه ګوری اودسوداګري په هکله وروستي پریکړه کوي

دمحاسبي مرحلي (stages of Accounting)

دمحاسبي په ځانګړتیاودپوهیدووروسته په ډیري اساني سره کولای شوچي دمحاسبي مراحل په لاندی توګه لیسټ کړو.

1- دمالي معاملي دپیژندلومرحله : په لومړي مرحله کي بایدپیبني اومعاملات وپیژندل سي هغه معاملات اوپیبني چي دپیسوارزښت لري ثبتیږي اوهغه چي غیرمالي خاصیت لري یابي ارزښته وی نه ثبت کیږي

2- دمالي معاملي دثبتولومرحله : په دي مرحله کي معاملات تړواقع کیدووروسته سمدستي یاپه روزنامچه کي اویاپه فرعي کتابونوکي ثبت کیږي

3- دمعاملاتودطبقه بندي کولومرحله : دلته په روزنامچه اوفرعي کتابونوکي دراغلیوثبتونوطبقه بندي کیږي هره معامله په خپل مناسب حساب کي ثبت کیږي چي لیجریي بولي داپه محاسبه کي دثبتوني اخری کتاب دی دمثال په توګه په نغدوترسره شوي معاملات بایدټول ترنغدی حساب لاندي اورانیول شوي شیان ټول بایددرانیوني ترحساب لاندي ولیکل شي په لیجرکي دپیښوثبت بایدکتونکي دپیښي په ټول اهمیت باندي وپوهوي مطلب داچي پیښي بایدداسي ګروپ بندي شوي وي چي هره برخه یي دتحلیل اوخلاصي وړوي

4- دمعاملاتودخلاصه کولومرحله : دمالي کال په پای کي تولي ثبتوني خلاصه کیږي دلته دلیجرله معلوماتوڅخه دمالي بیان دچمتوکولوپه خاطردګتي اوتاوان حساب اوتوازن پاڼه جوړیږي

5- دمعاملاتودتحلیل اوتعبیرکولومرحله : دتحلیل اوتعبیرپه مرحله کي دترتیب سوي مالي بیان څخه نتیجه اخیستل کیږي پدي مرحله کي په مناسبه اومعناداره توګه دتجارت

دبریالیتوبونو،دېنه دوام اوشتمنیوپه هکله تصویرجوړېږي اودسوداګري دراتلونکي په هکله پلانونه جوړېږي

دکتابوالی اومحاسبي ترمنځ توپیر

Differences between Book-keeping and Accounting

په اول نظرخوکتابوالی اومحاسبه یوشان معلومېږي خوپه حقیقت کی ده دوی ترمنځ ډېرتوپیرونه موجوددی چي ځیني یي په لاندي ډول سره دی

1- دجوړښت اساس : کتابت هنردی محاسبه علم دی
2- فعالیت : کتابوالي دحسابونودځاراوساتني لومړي مرحله ده .خومحاسبه دحسابونواوکتابوالي دساتني دوهمه مرحله ده په دی ډول نوویلای شوچیري چي دکتابوالي فعالیت ودریدي پرهغه ځای دمحاسبي فعالیت شروع کیږي
3- پراختیااوانکشاف : کتابوالي یواځي دتجارتي اواقتصادي معاملاتوساتنه کوي خومحاسبه دمعاملاتودساتني برسیره دسوداګري مالي بیان هم جوړوي ځکه نودمحاسبي فعالیتي ډګرترکتابوالي پراخه دی
4- وظیفي : په اوسنیووختونوکي دکتابوالي زیاتره وظایف دماشین پواسطه ترسره کیږي خوداچي په محاسبه کی دحساب ټوله پروسه شامله ده نودبشرپه ذریعه ترسره کیږي
5- تحلیل اوتعبیر: ځنګه چي کتابوالي یوازی حسابونه ثبتوي خومحاسبه دسوداګري دمالي بیان تحلیل اوتعبیرهم کوي اوصحیح اوغلط یي هم رااېستلای شو
6- قوانین اوتعقیب : کتابوالي دمحاسبي قوانین تعقیب اوعملي کوي خومحاسبه دتجارتی معاملاتودثبت لپاره یوه مناسبه طریقه ډیزان ،رامنځ ته اوپراختیاورکوي یاپه بل عبارت کتابوالي په ثبتونوکي دمحاسبي اصول په نظرکی نیسي خومحاسبه بیاداسی اصول وړاندي کوي چي کتابوالی یي مراعاتوي
7- دګټی یاتاوان نتیجه : له کتابوالي څخه دکاروباردګټي اوتاوان نتیجه نه معلومېږي ځکه کتابوالي دمالي بیان ،دګټي اوتاوان حساب ،اوتوازن پاڼي له جوړولوسره هیڅ کارنلری خوله محاسبي څخه بیاخاص دکاروباردګټي اوتاوان دنتایجودمعلومولوپه خاطراستفاده کیږي ځکه چي دمحاسبي اصلی تړاودمالي بیان له جوړولواوترتیبولوسره دی
8- خاصیت : دکتابوالی کارپه ورځني توګه جریان لري چي دخاصیت له مخي میرزایي دی ،خودمحاسبي کاربیاپیچلی اوتخنیکی دی

9- اسانوالی : دکتابوالي کاراسانه دی ځکه نودحساب دځآنګي يوتيټ رتبه کارمن ته ورسپارل کيږي چي ميرزايی يي بولي خودمحاسبي کارپيچلوتخنيکونوته پام سره ډيرسخت دی اودحساب دڅانګي لوړرتبه کارمندته چي په تخنيکونويي بلدوي ورکول کيږي اومحاسب يي بولي

10-دکارونوډيروالي : ميرزايوازي دکتابوالی کارونه ليکي چي دومره ډيرندی خومحاسب داداري په هره برخه کی خپل اړونداودکتابوالي کارونه هم څاري چي وظيفه يي سخته اوکاريي ډيردی

11-وخت : په کتابوالي کي معاملي دفعتآثبتيږي .خوپه محاسبه کي معاملي په عمومي توګه ثبت کيږي اوترمعين وخت وروسته دمالي کال په پای کی ارزول کيږي .

دمحاسبي اهداف (objectives of Accounting)

1- دسوداګري دثبتونوڅارنه : دمحاسبي اساسي هدف دادي چي دسوداګري دټولوتجارتي معاملات ثبت وساتي اوڅارنه يي وکړي ځکه هره مالي معامله بايدپه مکمله توګه ثبت سی که معامله سمه ثبت نشي نوداډيره مشکله ده چي هره معامله په يادوساتل شي اوپه دي صورت کي دکاروبارڅخه په صحيح توګه نتيجه نشي ترلاسه کيدلای

2- دکاروباردګټي اوتاوان محاسبه کول : دهرتجارت لومړي هدف دګټي ترلاسه کول دي دمحاسبي هدف هم دادی چي دکال په جريان کي ترلاسه شوی ګټه معلومه اويقيني کړي دګټي اوتاوان حساب وکړي اودسوداګري دسرته رسونوجاج واخلي دامعلومات دمالي بيان په واسطه ترلاسه کيدای شي چي عبارت دګټي اوتاوان حساب څخه دي مالي بيان ديومشخصي دوري لپاره جوړيږي چي کارکوونکوته اړوندتجارت دګټي اوتاوان په هکله معلومات ورکوي دګټي درامنځ ته کيدوپه صورت کي مديريت دخپلوتوليداتوپه هکله مهمي فيصلي کوی اوکه چيري تاوان راغلي وي بياداره په خپلوفعاليتونوله سره غورکوي چي پدي صورت کي دفعاليت ددريدوخطرهم موجودوي

3- دکاروبارمالي بيان وړاندي کول : دمحاسبي يوبل مهم هدف دادی چي دسوداګري مالي بيان يقيني کړي دابيان ديوي پاڼي پواسطه وړاندي کيږي چي توازن پاڼه يي بولي په توازن پاڼه کی دثابتي اودوراني شتمني پرمشتريانودپاته پور،دسوداګری په ذمه پاته پوراوسرمايي په هکله معلومات ورکوي توازن پاڼه ديوي سوداګري دمالي طاقت هنداره ده که شتمني ترپوروڼوډيره شي مالی طاقت زورورډی اوکه پوروڼه ترشتمنيوډيرسول بيانومالي طاقت کمزوری دی

4- دمعلوماتووړاندي کول : دمحاسبي یوبل اساسي هدف دادی چي دکاروباردداخلي اوخارجی مینوالوسره مالي معلومات شریک کړی داخلي مینه وال هغه کسان دي چي دتجارت کارونه اداره کوي لکه دلوړي ،منځني اوټیټي کچي مدیران .خارجي مینوال بیاله خاوندانو،پانګه والو،پورورکوونکو،مشتریانو،کارکوونکواوحکومت څخه عبارت دي

دمحاسبي دندي یاوظایف (Function of Accounting)

محاسبه ډیري دندي یاوظایف لري چي مهمي یي په لاندي ډول دي

1- دتجارت دمالی معاملاتو اصولي ثبت کوي په محاسبه کي دسوداګري مالي معاملات په مالي بیان کي پرمناسبوحسابونوباندي ګروپ بندي اوخلاصه کیږي دعایداتو،ګټي اوتاوان حساب اوتوازن پانه جوړوي

2- محاسبه دتجارت دملکیتونو اوشتمنیوساتنه کوي دسوداګري دملکیتونو اوشتمنیودسموثبتونوپه هکله مدیریت تازه معلومات ورکوي همدارنګه محاسبه مدیریت ته دسوداګري په شتمنیو اوملکیتونوباندي دښه کنټرول وړتیاورکوي ځکه نومحاسبي ته نومحاسبي ته دسوداګرۍ سترګي اوغوږونه هم وایي

3- محاسبه دسوداګري دژبي یامعلوماتي سیستم دنده سرته رسوي لکه ژبه چي دارتباط نیولومنبع بلل کیږي همداسي محاسبه دسوداګري په هکله اړوندمینوالوته مالي معلومات وړاندي کوي

4- محاسبه دقانون غوښتنوته مستندجواب وایي دکمپنیوقانون ،دعوایدودمالیي قانون اودخرڅونودمالیي قانون له هرتجارت څخه غوښتنه کوي چي خپلي مهمي ثبتوني وساتي اوداړتیاپروخت خپل مالي بیانونه ،دعوایدواوخرڅونومعلومات دکلني مالیي دارزوني په خاطروروسپاري

5- محاسبه دفعالیتونودوامداره ثبت ساتي چي کاردتجارتي هستي سره دروان کال اوتیروکلونودفعالیتونوترمنځ مقایسه اسانه کوي هرتجارت هیله لری چي کال په کال یي فعالیتونه ښه اوګټه یي ډیره شي په دي خاطراداره دروان کال اوتیرکال فعالیتونه سره پرتله کوي که تیروتني موجودي وي بیانواصلاحات پکي راولي

6- دسوداګري دراتلونکي لپاره داغیزناکه پلان دجوړولوپه خاطردداري په تیرواوروانوفعالیتونوخبریدل ضروري دي محاسبه په دي برخه کي هم له مدیریت سره مرسته کوي چي دتیروخت اواوسني حالت نه ځان پوه کړي په حقیقت کي محاسبي ته ددغسي پوهي دکیلي په سترګه کتل کیږي

له محاسبي څخه استفاده اوګټي (uses,Advantages or Role oF Accounting)

له محاسبي څخه دمختلفومالي اهدافولپاره استفاده کیږي لکه خپلواړوندمینوالوته دمهمواوګټوروملعلوماتودوړاندي کولوپه خاطردتولومالي پیښوثبتول چي وروسته هغوی ددي معلوماتوپه رڼآکي مناسب تصمیمونه نیسیی موږویلای شوچي له محاسبي څخه دکاروبارداهدافودلاسته راوړلولپاره استفاده کیږي دمحاسبي مهمي ګټي په لاندي ډول دي

1- دمالي نتایجوپه ښوولوکي ګټورتیا : هرتجارت ته دمهموپریکړودکولوپه خاطرمهمه ده چي دکاروبارپه ګټه اوتاوان باندي ځان پوه کړي محاسبه دمالي نتایجوپه ښودلوکي ډیره ګټوره ده ځکه دکاروباردګټي اوتاوان حساب جوړوي اودکاروباردوړتیامعلومات وړاندي کوي
2- دکاروباردمالي بیان په ښوولوکي ګټورتیا : دمحاسبي اصلي هدف یادنده دمالي بیان ښوول دي ځکه مالي بیان دیوه کاروباردپانګي ،پورونواوشتمنیوپه اړه معلومات وړاندي کوي
3- دحافضی عوضي : دیوه تاجرلپاره داډیره مشکله ده چي دکاروبارټولی پیښي اومعاملات په حافضه کي وساتي ځکه نومحاسبه دغه ستونزه حلوي اودکاروبارټولي پیښي اومعاملات ثبتوي
4- دماليي په محاسبه کولوکي مرسته کوي : محاسبه دعایداتي ماليي په ارزونه کي مرسته کوي اوددي ترڅنګ دخرڅونودماليي په محاسبه کولوکي هم ګټوره ده
5- محاسبوی ثبوت یاسند : دکاروباردمعلوماتودثبت څخه هروخت دثبوت دوسلي په توګه استفاده کیږي که دیوه کاروبارپه معاملاتوکي هرډول جنجال يااختلاف رامنځ ته شي نوهغه سندونه چي دمعاملاتودثبت په وخت کي جوړشوي وي دثبوت په توګه استفاده ځیني کیږي
6- دکاروبارپه خرڅلاوکی مرسته کوونکي : که یووخت کاروباربندکیږي اومکمل ثبتونه يي موجوده وي په دي صورت کي داړوندکاروباردخرڅلاودپاره ښه مناسب قیمت ټآکل کیدای سي خوکه چیری مکمل اومنظم ثبت موجودنه وي دابه ډیره مشکله وي چي دشتمني صحیح ارزښت وپیژندل سی اوپورونه يي معلوم اواداکړل شي
7- دتیروتنواوچلبازیوپه نیولوکي مرسته کوي : که چیري دیوه کاروباردکارکوونکوله خواهرډول چل یاتیروتنه ترسره سی نودمکملوثبتونوپه مرسته ډیرژرنیول کیدای سی
8- په مقایسوي مطالعه کي مرسته کوي : دمحاسبوي ثبتونوساتنه پخواني کړني له اوسنیونتایجوسره په مقایسه کي اساني راولي په دی ذریعه دتیرکال معلومات داوسني کال له معلوماتوسره مقایسه کیږي اوپه رڼاکي يي دراتلونکي لپاره پلان جوړيږي اووړاندوینه کیږی

دمحاسبي محدوديتونه (Limitations of Accounting)

که څه هم محاسبه ډيري ګټي لري خودډي ترڅنګ ځيني محدوديتونه هم لري چي مهم يی په لاندي ډول دي

1- مالي محاسبه کاملآيادقيقه صحيح نه ده : په محاسبه معاملات دواقيعت پراساس ثبت کيږی لکه ديوه شي رانيول اوخرڅول ،دنغدوپيسوترلاسه کول يادپورونوتاديه کول چي دادقيق دی امائيني وختونه دګټي اوتاوان دصحيح اندازی دمعلومولولپاره په حسابونوکی تخمينات هم ثبتيږي لکه دشتمنيوداستهلاک دوره ،مشکوک طلبات اوداسی نوردغه اټکلونه چي کيږی شايددخلګودمختلفوطبيعتونوپراساس په بيلابيلوحالتونوکی له يواوبل وخت سره توپيرلري اوپه دقيق ډول نشی ښودل کيدای

2- محاسبوي نتايج دکاروبارصحيح ارزښت نسي ښودلای : ديوه کاروبارتوازن پاڼه دکاروباردشتمني اوپورونوپوره ارزښت نسی ښوولای ځکه په توازن پاڼه کي ځيني مشخصي شتمنی وجودلري چي دبياخرڅلاولپاره يی يادونه نه وي شوي بلکي هروخت استعماليږي په داسی حال کي چي دشتمنيواستهلاک هم په عادی اومنظم ډول وخت پروخت وضع کيږي

3- محاسبه دکاروبارپه هکله مکمل معلومات نسی ورکولای : دمخه مووويل محاسبه يواځي هغه معاملات ثبتوی چي مالي جوړښت ولری هغه معاملات چي اقتصادی جوړښت نلري هغه نه ثبتوي لکه دمديرايماندارى ، دکارګرانوښه صحت،داجناسوکيفيت اودکارکوونکوموثريت اوځيني نور.ځکه نوويلای شومحاسبه بيله حساب څخه دکاروباردټول چاروپه هکله صحيح اودرست انځورنسي وړاندي کولای .

4- ځيني وختونه غلطه پايله لاسته راځي : کله کله دمختلفوميتودونوله وجی غلط راپورونه يابيانونه اماده کيږي داځکه چي دبازارقيمت کښته وي اوپه شکل يعني قطي ،کارټن اوپاکټ باندی مختلف قيمتونه وي

5- دکاروبارانځورونه : ترڅوچي دمحاسبي اصول ،مفاهيم يامقررات په صحيح اودقيق ډول عملي شوي نه وي ترهغوپوري محاسبه موږته دکاروبارپه هکله صحيح اودرست انځورنسي وړاندي کولای

6- محاسبوي موضوعات په مکمل ډول له انفلاسيون څخه نه متاثره کيږي : که چيري په محاسبه کی مکمل تعديلات ترسره شوی نه وی نودګټی اوتاوان لاس ته راغلي حساب به صحيح نه وي داځکه چي په حساب کي به له انفلاسيون څخه استفاده نه وي سوی .ځينی وخت هغه

شیان چي ارزښت نلری هم په محاسبه کي ښودل کيږي لکه لومړني یاابتدایي مصارف ،پرونډوباندي تخفیف اوداسي نورشیان

دمحاسبي ماهيت اوجوړښت (Nature and structure of Accounting)

دمحاسبي ماهیت دهغه سستم په معنادي پرکوم اساس چي دکاروبارپه کتابونوکي پیسوی معاملات ثبت کيږي خودمحاسبي جوړښت یاساختمان بیادمضمون دموضوعاتوپه معني دي یاپه بل عبارت ټول هغه مطالعات چي دمحاسبي ترچیترلاندي کيږي دیته دمحاسبي جوړښت ویل کيږي په عمومي توګه دمحاسبي منل شوي اصول دمحاسبي اساس تشکیلوي چي دمحاسبي په جوړښت کي په محاسبه کي استعمال شوي اصطلاحات ،په کتابونوکي دمعاملاتودثبتوني اصول ،دمحاسبي مفاهیم اوتړونونه پکښي شامل دي

دمحاسبي څانګي (Branches of Accounting)

محاسبه پردري عمده برخوویشل شویده چي عبارت دي له مالي محاسبه ،دمصارفومحاسبه اواداري محاسبه څخه چي هره یوه يي په لنډډول تشریح کوو.

مالي محاسبه (Financial Accounting)

دمحاسبي سستم له لویه سره یوازي دچاروا وفعالیتونودمالي نتایجودمعلومولوپه خاطررامنځ ته شویدی چي په تاریخواره توګه دمعاملاتوثبتول اودحسابونوجوړول پکښي شامل دي مالي محاسبه مدیریت ته دسوداګري دمالي حالت دبیانولووړتیاورکوي چي له کبله يي مدیریت په خپلوملکیتونواوشتمنیوباندي دبشپرکنټرول جوګه کيږي په یادمووي چي مالي محاسبه دسوداګري له تیروپیښوسره سروکارلري اودترسره شويوچاروپه هکله معلومات وړاندي کوي اودیوي سوداګري اوسني مالي حالت معلوموي مالي محاسبه دراتلونکي په هکله وړاندوینه نسي کولای یوازي دماضی اوحال زماني سره سروکارلري سره لدي چي دسوداګري دمالي بیان څخه استفاده کوونکي داینده وخت ارزیابي ته ضرورت لري خومالی محاسبه یوازي دتیراواوسني وخت په باب ګټورمعلومات وړاندي کوي چي دهغوپه رڼاکي مدیریت دخپل راتلونکي په هکله پیشبیني کوي .

دمصارفومحاسبه (cost Accounting)

دلګښت محاسبه په بنسټیزه توګه مخکي له مخکي دیوه تولیدمصارف تخمینوي اومدیریت ته يي مفصل تحلیل وړاندي کوي په مالي محاسبه کي دسته محدودیتونوپه خاطروروسته دلګښتونومحاسبه رامنځ ته شویده له دي لاري فابریکي په خپلوتولیداتودراتلونکي لګښتونواورقم رقم مصارفوحساب کوي

دلګښتونوپه هکله معلومات په سوداګرى كي ديوشميرمهموپريكړودنيولوپه خاطرپه كاريږي دمثال په توګه كمپني غواړي ديوه ګراک دفوق العاده غوښتني پراساس هغه ته پداسي حال کي دخپل توليدي جنس نوي نرخ وركړي چي هم هغه جنس ارزانه تمام شى هم كمپني ګټه وكړي اوهم دجنس ښه كيفيت وساتل شي دمنابعودكاختي يالږوالي په صورت کي لګښتى مخاسبي ته ډيره اړتياده ځكه مديربايدپررامنځ ته كيدونكومصارفوباندي دښه كنټرول په خاطرسم حساب وكړي

اداري يامديريتي محاسبه (managerial Accounting)

اداري محاسبه پدي نيژدي كلونوكي نوي رامنځ ته شويده دامحاسبه يوي اداري ته دخپلوكارونودښه ترسره كولووړتياوركوى اداري محاسبه داداري دفعاليتونوبوديجه ترتيبوي اوكوښيش كوي چي ارزانه يي تمامه كړي دسوداګري په مصارفوباندي كنټرول ولري اوله عايداتوڅخه څارنه اوپه هكله يي پريكړه وكړي ادارى محاسبه دسوداګري دورځنيو(لنډمهال)فعاليتونواوستراتيژيكو(اوږدمهاله) فعاليتونوپه هكله څارنه اووړاندوينه كوي

دكتابوالي اومحاسبي سيستمونه (systems of Book-keeping and Accounting)

دمعاملاتودثبت سيستمونه په دري ډوله دي چي عبارت دي له نغدي ،يواړخيزه اودوه اړخيزه سيستمونوڅخه دي چي هريويي په لاندي ډول سره دي

نغدى ياتجارتي سيستم (cash and mercantile system)

دمحاسبي په نغدي سيستم کی يوازى په نغدوپيسوترسره شوى معاملات دثبت وړدي دلته دمعاملاتوثبت يوازى هغه وخت كيږي چي سوداګرى ته نغدي پيسى ورسيږي په نغدي سيستم کی په پورترسره شوس معامله دثبت وړنده په دي سستم كي ثبتونه دهم هغه نغدي مبلغ په اندازه كيږي چي معامله په ترسره شوي وي دمثال په توګه دمارچ په پاى كي د5000افغاني په اندازه دكرايي دوركولووخت رارسيدلي دى خودغه كرايه عملآداپريل پر15باندي تسليميږى اوس نوكه دكمپني حسابونه دمارچ پر13باندى تړل كيږي په دي تاريخ هيڅ ثتبونه نه كيږي اوكه حسابونه دنغدوپربنيادساتل كيږي نوبه داپريل پر15باندي ثبتونه په داسي توګه كوي چي دكرايي حساب ډبټ اودنغدوحساب كريډټ شي په هرصورت په نغدتجارتي سيستم کی دوي ثبتوني كيږى .اول پر31دمارچ دكرايي لګښت چي رسيدلي وي چي پورراپورته شوي وي .دوهم پر15اپريل بله ثبتونه چي هغه مسؤليت ځاى پرځاى شو.

دغه سیستم دکوچینیوخدماتي معاملاتولپاره ښه وي لکه دډاکټرمحاسب ،وکیل ،کلب اواستادفیسونه چې معمولآپه نغدوترسره کیږي خودغټومعاملاتولپاره بشپړندی ځکه هیڅ داسي سوداګري نسته چي دېورمعاملات نه پکښي رامنځ ته کیږي .دغه سیستم په نوماله توګه ښه دی ځکه چي په حساب کي یوازي هغه مبلغونه نسی چی دورکړي وړوي دادمالي بیان دځرګندوني دپاره ښه دی

یواړخیزه سیستم (single Entry system)

دمعاملاتودثبتوني یواړخیزه سیستم اصلآهغه پخواني دودیزسیستم دی چي یوازې دمعاملي یوطرف په نظرکی نیسي نغدي سیستم کومه ځانګړي تګلاره نلري چي ټول کسان یي یورقم تعقیب کړي اشخاص اودکوچنیومعاملاتودوکانداران معمولآله دغه سیستم څخه کاراخلي دغه یواړخیزه سیستم له وړایه اسانه معلومیږي خوپه حقیقت کي ډیرګران تماميږي ځکه نمګړي دی اوحتي ویلای شوچی دابیخي سیستم ندی

دوه اړخیزه سیستم (Double Entry system)

په دوه اړخیزه سیستم کي معاملات په سیستماتیک یااصولي توګه ثبت سوي وي داطریقه خپل ځانته ټول منلي اصول اومعیارونه لري چي کارکوونکي یي خامخاپه نظرکي نیسي په محاسبه یوازي واقعي سیستم همدادوه اړخیزه سیستم دی ځکه هره معامله په حقیقت کي دوه اړخونه لري اوبایددوه ځایه ثبت شی دوه اړخیزه پدي معنی که څوک یوشي ترلاسه کوي په مقابل کی دهغه په قیمت بل شي (پیسي) له لاسه ورکوي چي دواړه طرفونه یي دحساب په کتابونوکي ثبت کیږي له دوه اړخیزسیستم څخه چي عصري یی هم بولي په نړي کي ټول تجارتي موسیسات ،بانګونه ،تولیدي کمپنیاني .مخابراتي اوټرانسپورتي خدماتي شرکتونه ،روغتیایي ،دولتي اوغیردولتي اداري استفاده کوي .

دوهم فصل

دمحاسبي اساسي اصطلاحات (Basic Terms of accounting)

محاسبه خپل ځانته جلاژبه اواصطلاحات لري چي په كاروبارونوكي ورته استعماليږي دمحاسبي دبښي زكړي په خاطرله اصطلاحاتوسره اشنايي ډيره مهمه ده يوه بله اضافه كاري لاداده چي برطانوي اوامريكايي اصطلاحات لكه دانګليسي ژبي په نوروبرخوكي دلته هم له يواوبل سره فرق لري پرامريكايي اوبرتانوي اصطلاحاتوسربيره د international Accounting standard Board له خواكاريدونكي ځيني اصطلاحات له امريكايي اوبرتانوي سره فرق لري ځكه دابورډځيني له امريكايي اوځيني له برتانوي انګليسي څخه رااخيستي دي

پانګه (capital) : دكاروباردمالک ياخاوندله خواسوداګري ته راوړل سوي پيسي پانګه بولي دي

پيسوته خالص ارزښت هم ويل كيږي كه له مجموعي شتمني څخه ټول مسوليتونه منفي كړوپانګه په لاس راځي .داچي دمحاسبي په اصولوكي كاروباراومالک ته ددووجلاپديدوياشخاصوپه نظركتل كيږي نوهمدارنګه دمالک له خوارا وړل شوي پانګه په محاسبه كي دتجارت په ذمه دمسوليت ياپورپه توګه پيژندل كيږي

شتمني (Assets) : شتمني له هغه ارزښت لرونكوشيانو،ملكيتونواوجايدادونوڅخه عبارت ده چي

دكاروبارپه عملي كيدوكي استفاده ځيني كيږي ياپه بل عبارت هرهغه شي چي كاروبارګته ځيني ترلاسه كوي عبارت له شتمني څخه دى دفيني finny اوميلر miller په نظرشتمني له راتلونكي اقتصادي ګټي اوياحقوقوڅخه عبارت ده چي ديوي موسسي اوياانفرادي شخص له خواكنترروليږي اويايي ملكيت وي كوهلربياپه خپل كتاب كي opines Dictionary for Accountantsداسي تعريف كړيده هرهغه فزيكي شي اوياحقوقي شي چي دخښتن لپاره اقتصادي ارزښت ولري له شتمني څخه عبارت ده د chartered Accounting of india انستيتوت بياشتمني داسي تعريف كړيده (ديوي كمپني ټول لمس كيدونكي شيان اونه لمس كيدونكي حقوق چي په اينده كي ګټه ورڅخه ترلاسه كيږي له شتمني څخه عبارت ده ..له پورته تعريفونوڅخه داوضح شوه چي شتمني بايدپه اينده كي اقتصادي ګټه ولري اودتصدي پواسطه كنترول كړل شي شتمني په پراخ ډول پرثابته شتمني اودوراني شتمني باندي ويشل شويده .

الف : ثابته شتمني (fixed Assets) : ثابته شتمني هغه ده چي دکاروباردعمليي لپاره رانيول کيږي اوبيانه خرڅيږي لکه ځمکه ،تعمير،ماشين الات ، فرنيچراوداسي نور .

ب: دوراني شتمني (current assets) : دوراني شتمني هغه ده چي دبياخرڅولوياپه نغدوپيسودتبديليدلوپه خاطردلنډي مودي لپاره ساتل کيږي لکه ناخرڅ سوي اجناس ، دراکړي ورپورونه ،دراکړي وربيلونه دبانک حساب اوداسي نور .

پورونه (liabilities) : مسوليتونه ديوى تجارتي تصدى له موجوده ضرورتونوڅخه عبارت دي چي تصدي ځيني وخت ورسره مخامخ کيږي مسوليتونه په داسي ډول تعريفو (مسوليتونه داوسنيوضرورتونوپه خاطرپه اينده کي داقتصادي ګټي احتمالي قرباني ده) دمحاسبي عمومي منل شوي اداري په نظر (مسوليتونه ديوي تصدى اقتصادي ضرورتونه دي چي دمحاسبي دعمومي منل شويو اصولومطابق اندازه اوپيژندل شويدي) مسوليتونه په لاندي دريوډولونوويشل شويدى

الف : لنډمهاله مسوليتونه : داهغه پورونه دي چي په يوه کال کي دتاديي ياورکړي وړوي دمثال په توګه پوروړي ،دتاديي وربيلونه،دبانکي حساب څخه اضافي راايستني اوداسي نور.

ب: اوږدمهاله مسوليتونه : داهغه مسوليتونه دى چي له يوکلني دوري څخه وروسته دتاديي وړوي لکه Bonds اوداسي نور.

ج : احتمالي مسوليتونه : داهغه مسوليتونه دي چي په غيراطميناني پيښوياًمعاملاتوکي رامنځ ته کيږي يادامسوليتونه دراتلونکوپيښوپه واقع کيدواونه واقع کيدوپوري اړه لري .دمثال په توګه که چيري يوپلارپه بانک کي دزوى دموټردرانيولوضمانت وکړي نودلته پلاراحتمالي مسوليت لري که چيري پيسي زوى ورکړي نوپلاربه هيڅ مسوليت ونه لري اوکه چيري زوى بانک ته پيسي ورنکړي نوبيايي پلاردورکولومسوليت لري داډول مسوليتونه په توازن پاڼه کي نه ثبت کيږي بلکي دمينوټ (footnote) په ډول دتوازن پاڼي په اخره کي ثبت کيږي ټول هغه مسوليتونه چي تصدى يي دورکړي په هکله شکمنه وي ددي ډول مسوليتونه مثالونه دى

عوايد (Revenue) : هغه مبلغ چي يوکاروباريي دتوليداتودخرڅلاواوخدماتودعرضه کولوڅخه په لاس راوړي له عوايدوڅخه عبارت دي لکه خرڅوني ،کميشن ، سود،توزيع شوي ګټه ،کرايه ،رارسيدلي امتياز،حق الاختراع اوداسي نور.ويلاى شوچي عوايدهغه مبلغ دي چي دکاروباردعملي په نتيجه کي وپانګي ته وراضافه کيږي .

ورداشت (Drawing) : هغه اندازه پیسي اواجناس چي دکاروباردخاوندانوله خوادشخصي استعمال په خاطرله کاروبارڅخه دباندي ایستل کیږي عبارت له ورداشت څخه دي .

ضررونه (Losses) : ضرر هغه مصارفوته ویل کیري چي دتصدی هیڅ ګټه پکي نه وي .دفرعي معاملاتوپه نتیجه کي دیوي تصدی دخالصي دارایي په ارزښت کي کمښت ته ضررویل کیږي اوهغه کمښت چي دتصدی دمصارفواودتصدی مالکینوته دتوضیح په نتیجه کي منځ ته راځي له دي جملي څخه ندي .بلکي ضرورونه عبارت دي له اختلاس ، غلا، طبعي حوادثواونوروڅخه دي

لاسته راوړني (Gains) : داله عادي اومنظمي ګټي څخه جلادفرعي معاملاتوپه نتجه کي دیوي تصدي دخالصي دارایي په ارزښت کي زیاتوالي ته ویل کیږي لکه دسرمایي څخه لاسته راوړني ،دفابریکي ددارایي پلورل اوداسي نورپکي شامل دي دلته ددارایي هغه زاتوالي چي دعوایدواوپانګي اچوني څخه لاسته راځي له دي جملي څخه نه دي .

ناخالصه ګټه (Gross profit) : ناخالصه ګټه دیوي کمپني وهغي ټولي ګټي ته ویل کیږي چي دیوه جنس دخرڅلاوله امله لاسته ته راغلي وي په ناخالصه ګټه کي یوازی دیوه جنس په تولیدپوري تړلي مستقیم مصارف په نظرکي نیول سوي اوله ګټي څخه منفي سوي وي دلته له ګټي څخه ثابت لګښتونه لکه کرایه ، معاشات،قرطاسیه،اونورمنفي کیږي

خالصه ګټه (Net profit) : خالصه ګټه دیوي کمپني هغي ټولي ګټي ته ویل کیږي چي دجنس دخرڅلاوله امله لاسته راغلیوپیسوڅخه مستقیم اوغیرمستقیم مصارف ټول ویستل سي .له ناخالصي ګټي څخه دټولومصارفوتروتلووروسته پاته شوي ګټی ته خالصه ګټه ویل کیږي خوکه چیري مصارف ترناخالصِي ګټی زیات وي نونتیجي ته خالص تاوان ویل کیږي .

دخرڅلاوتمام شوی لګښت (cost of goods sold) : دخرڅلاوتمام شوي لګښت دخرڅ سوواجناسومستقیم لګښت ته ویل کیږي .

تخفیف (Discount) : مشتریانوته چي داجناسودخرڅلاوپه بیه یي کي کمښت ورکول شي له تخفیف څخه عبارت دي هغه تخفیف چي مشتری ته ددیرمال تررانیولووروسته دخرڅوونکي له خواورکول تجارتي تخفیف ورته ویل کیري اوکه دچټکوتادیاتودپاره تشویقي تخفیف ورکړل شي دي ته نغدي تخفیف ویل کیږي

بونډ (Bond) : بونډهغه کاغذی سنددی چې دپوردتضمین په توګه ترېوه کال دډېروخت لپاره خپرېږي تصدیاني ،حکومتونه اوخدماتي اداري بونډونه دپانګې دجذبولوپه خاطرخرڅوي پانګه وال چې بونډرانیسي هغوی په حقیقت کې په دې توګه بونډخرڅوونکي ته خپلې پیسې په پورورکوي اودوخت په تیریدوسره سودورڅخه اخلي

مالي بیان (financial statement) : دیوې اداري دمالي چاروحالت معمولآپه دووبرخوکې بیانیږي چې یوه برخه یې رامنځ ته شوي ګټه اوتاوان ارښي اوبله برخه یې په کاروبارکې داداري شتمني – ملکیتونه اودپانګه اچونکوپه ذمه پورونه راته په ګوته کوي چې توازن پاڼه یې بولي اودشتمني ،پورونو،اوخاوندانودسرمایې لنډیزپکښې بیانیږي .

نن سباچې په نړي کې اکثره سوداګري دونډوالوشرکتونوله خوامخته وړل کیږي .هغوی قانوناً مکلف دي چې دخپلوکلنیوکړنومعلومات په مالي بیان کې په معیاري اواصولي توګه ترتیب اودشفافیت په خاطریې له ټولواړونداشخاصو،ونډوالو،اداراواوحکومت په اختیارکې ورکړي په مالي بیان پوهیدل نه یوازي دسوداګري خاوندانوته مهم دي بلکې نوراشخاص اواداري هم سته چې دسوداګریوله کلنیوراپورونوسره علاقه لري لاندې ټول اړخونه یوپه یوتشریح سوي دي .

1- **مدیران (managers) :** مدیران معمولآدتجارت دورځنیواوستراتیژیکواهدافوپه باره کې تصمامیم نیسي .دوی کوښښ کوي چې په کموامکاناتواومنابعوډېرکارکنترول کړي ځکه نومدیران دتجارت دمالي حالت په هکله معلوماتوته ضرورت لري چې په دې ذریعه دخپلوپرله پیسی فعالیتونوپایلي اټکل کړي اودتیروفعالیتونوپه هکله نظرپوښتنه وکړي داکارله دوی سره مرسته کوي چې دتیروخت کامیابوتصامیموته دوام ورکړي اوناکام اړخونه اصلاح کړي .
2- **ونډه وال (share holders) :** که یوه سوداګري دتشکیل له مخې دکمپنیوله قوانینوسره سمه رامنځ ته شوي وي پدې صورت کې کمپني مجبوره ده چې خپل ونډوال دکلني مالي بیان په واسطه دکاروبارپه ګټه اوتاوان باندې خبرکړی په دې توګه ونډوال دکمپني په شتمنیواومسولیتونویاپورونوباندې هم پوهیږي .
3- **پانګه اچوونکي (investors) :** هغه پانګه اچونکي چې دکمپني دونډوالوله رانیولوسره علاقمندوي اویاکمپني ته په اډوانس کې پیسی ورکوي طبعه غواړي لومړی دسوداګري په مالي بیان ځآنونه خبرکړي چې ایاددوی مخکني پانګه ونه خوندي وه یابه یې راروانه پانګه ونه خوندي وي

4- **پوروركوونكي (creditors) :** يوي كمپني ته په پوردامو الو،خامومو ادو او خدماتو وركوونكي هم پدی پوهيدل غواړي چي اياكمپنی پرخپل وخت ددوی دپورونو دبيرته وركولوجوګه ده دمالي بيان له راپورڅخه هغوی په ډيرښه توګه دكمپني دبوردادايني توان اوطاقت ارزولای سي .

5- **كارمندان (Employees) :** په ځينوسوداګريوكي كاركوونكوته دتجارت دګټي په تناسب پرمياشتني معاش سربيره بونس هم وركول كيږي چي په دي صورت كی كارمندان هم دسوداګري په ګټه اوتاوان له خبريدوسره دلچسپه كيږي په مالي بيان خبريدل له هغوی سره مرسته كوي چي له كمپني سره پرخپلومعاشاتوباندي په ډاډه زړه وړغيږي .

6- **مشتريان (costumers) :** مشتريان هم ديوي كمپني ددوام اوفعاليتونوپه باب معلوماتوته ضرورت لري په تيره بياهغه مشتريان چي له كمپني سره اوږدمهاله مهاله معاملات كوی .

7- **عوام (public) :** فابريكي په يوه نه يوډول سره عام خلک اغيزمنوي دمثال په توګه دفابريكي دستګاوی چاپيريال خرابوي ياهم دخپلوفعاليتونودپاره كليوالي سيمي لاندي كوي په دي خاطرعوام هم غواړي دكمپنيومالي بيان ته لاس رسي ولري چي داړوندكمپني له پرمختګونواوپه اينده كي دهغوی فعاليتونوته دپراختياوركولوله ميلان څخه خبرسي

8- **حكومتونه (Governments) :** دنړي په ټولو هيوادونوكي حكومتونه دسوداګريزوچاروا ړونداحصاييه دسوداګريوله كلنيومالي راپورونوڅخه راټولوي په دي ذريعه مالي حسابونه سره يوځای كوي اوپركلنيوعايداتوباندي ماليي راټولوي

9- **څيرونكي (Researchers) :** مالي بيان دتجارت دهنداري حثيت لري اودسوداګريزواومالي چاروله څيرونكوسره دهغوپه تحقيقاتوكي مرسته كوي همداڅيرونكي داصلاحاتودراورستلوپه خاطركمپنيواواړوندادارو ته مشوري اووړانديزونه كوي .

Transaction : معامله

معامله يوه بهرني پيښه ده چي ددوياز ياتومنابعوترمنځ تبادله څرګندوي يايه بل عبارت يومشخصه خارجي واقعه چي په پيسوي اصطلاح سره وښودل سي اودكمپني په مالي حالت كي تغيررامنځ ته كړي عبارت دمعاملي څخه ده. يوه معامله ددوياز ياتونهادونوترمنځ ديوشي دارزښت انتقال ترسره كوي .معامله ددووډولوترمنځ دارزښت راكړه وركړه ده . دبله اړخه كيدايشي معامله داسي واضح كړوهغه واقعات چي دتصدی په شتمني اوپانګه كي تغيرراولي عبارت دمعاملي څخه ده. په هره معامله كي ديوه ځای څخه بل ځای ته دارزښت انتقال دی. دپورته تشريحاتوڅخه واضح سوه چي دمعاملي مفهوم دراكړي وركړي په معني دی.دمثال په ډول كه چيري اجناس په نقده رانيول سي نودلته اجناس دخرڅونكي څخه انتقاليږي ورانيونكي ته اودرانيونكي څخه نقده انتقاليږي وخرڅونكي ته .

دمعاملي ځانګړتیاوي :

1- معامله بایدددوډولوترمنځ تغیرات رامنځ ته کړي.
2- معامله بایدپه پیسواودپیسودارزښت په مفهوم سره اندازه سي .
3- معامله دمحاسبي پرمساواتوباندي مستقیمه اغیزه لري .
4- معامله دوه اړخه لري دګټي لاسته راوړل اوګټي قرباني کول .

دمعاملوډولونه :

1- ساده معاملي   2- مرکبي معاملي   3- مغلقي معاملي

4-نقده معاملي   5- غیرنقده معاملي   6-داخلي اوخارجي معاملي

پیښه یاواقعه : Event

پیښه یاواقعه عبارت دتغیرڅخه ده چي کیدایشي دیوتصدی په مالي حالت کي تغیرراولي اویاکیدایشي تغیررانه ولي .هره معامله واقعه کیدایشي خوهره واقعه معامله نشی کیدای.واقعه کیداسي داخلي لکه دمنیجرمړینه په تولیدکي دنوی موادواستعمال دکارګروزیات کوښښ اوداسي نور. اوهمدارنګه واقعه کیدای سي خارجي وي لکه دتولیداتوپه قیمت کي تغیر دکمپیوټرپواسطه دټکنالوجي پرمختګ اوداسي نور.

مثال: تاسووښیاست چي لاندي واقعي دامین افغان کمپني لپاره معاملي دي کنه

1- امین افغان کمپني خپل تجارت په 40000افغاني سرمایي سره پیل کړ
2- کارګرانوته یي د5000افغاني په ارزښت معاشات ورکړل .
3- دقیمتونولیسټ دعزیزله شرکت څخه راورسید.
4- د500000افغاني په ارزښت تجهزات رانیول شوه .
5- د4000په ارزښت مفتي نموني راورسیدي .
6- دبانک څخه د2000افغاني په ارزښت ګټه ترلاسه شوه.

حل :دلته هره معامله دامین افغان کمپني له رویه کتل کیږي هغه واقعات چي دکاروبارپه مالي حالت کي تغیرراولي هغه معاملي دي اوهغه واقعات چي دکاروبارپه مالي حالت کي تغیرنه راولي هغه معاملي نه دي .

1- دایوه معامله ده ،ځکه دکاروبارپه مالي حالت کي تغیرراولي .
2- دایوه معامله ده ،ځکه دکاروبارپه مالي حالت کي تغیرراولي .
3- دایوه معامله نده ځکه دکاروبارپه مالي حالت کي تغیرنه راولي .
4- دایوه معامله ده ځکه دکاروبارپه مالي حالت کي تغیرراولي .
5- دایوه معامله نه ده ځکه دکاروبارپه مالي حالت کي تغیرنه راولی .
6- دایوه معامله ده ځکه دکاروبارپه مالي حالت کي تغیرراولي .

دمعاملي اوواقعي ترمنځ فرق :

دپورته تشريحاتوڅخه داپه ثبوت ورسيدل چي هره معامله واقعه کيدايشي خوهره واقعه معامله نشي کيدای.ځکه چي ځيني مهم توپيرونه دمعاملي اوواقعي ترمنځ په لاندي توګه موجوددی .

معامله (Transaction)

1- معامله دکمپني په مالي حالت کي تغيرراولي .
2- معامله يوه پيښه ده .
3- محاسب دحسابونوپه کتاب کي ټولي معاملي ثبتوي .
4- په معامله کي ددوډولوترمنځ داجناسواوخدماتوتبادله اړينه ده.
5- معامله بايدپه پيسوي معيارسر وارزول شي.
6- معامله دمحاسبي داصولوپر اساس ثبت کيږي.

پيښه(Event)

1-پيښه کيدايشي دکمپني په مالي حالت کي تغيرراولي يايي رانه ولي
2- خوپيښه معامله نده.
3- محاسب ټولي پيښي نه ثبتوي.
4-په پيښه کي دااړينه نده چي ددوډلوترمنځ دي داجناسواوخدماتو تبادله ترسره شي.
5-پيښه هميشه په پيسوي معيارسره نه ارزول کيږي.
6-دپيښي لپاره دمحاسبي خاص اصول نشته.

حساب (Account)

حساب دمحاسب يامحاسبي ژبه يارمزدی چي محاسبوي ثبتونه وکړي اومعلومات وړاندي کړي.حساب دري برخي لري چي عبارت دي له عنوان (دحساب نوم)،راسته طرف(کريډيټ طرف)،چپه طرف(ډبټ طرف) دهرډول شتمني،پور،عايد،مصرف اوپانګي لپاره بيل بيل حسابونه جوړيږي.

دحسابونوطبقه بندي :

ټول هغه حسابونه چې تجارتي تصدی یی لری په دووګروپونویی ویشلای شو. 1ــحقیقي(دایمي) حسابونه (Real Accounts) 2- اسمي(موقتي) حسابونه (Nominal Accounts)

1ــ حقیقي حسابونه (Real Account)

دشتمني،پوروونواوسرمایي حسابونوته حقیقي حسابونه ویل کیږي.داحسابونه دمحاسبوي کال دختمیدووروسته هم موجودیت نوځکه په حقیقي حسابونومشهور دي یعني داحسابونودهري دوري په پای کي نه تړل کیږي.دي حسابونوته دبیلانس شیټ حسابونه هم وایي.ځکه چي بیلانس شیټ ته انتقالیږي .مثالونه یی لکه ځمکه،فرنیچر،تعمیر،مشنري،تجهیزات،طلبات،بانکي نقده،ګودام،بونډز،سرمایه اوداسي نور.

2 ــ اسمي حسابونه (Nominal Accounts) دمصارفواوعوایدوحسابونوته اسمي حسابونه ویل کیږي.دمصارفومثالونه لکه معاشات،کرایه،داعلاناتومصارف،دسودورکول ،تخفیف ورکول اوداسي نور.دعوایدومثالونه لکه دخدماتوعواید،دخرڅلاوعواید،دربحي عواید،ړتخفیف ترلاسه کول اوداسي نور.داحسابونه دهري دوري په پای کي تړل کیږي نوځکه په اسمي حسابونومشهوردي.داحسابونه د ګټي اوتاوان حساب ته انتقالیږي.

ژونال (journal)

دتجارتي معاملاتودثبت لومړني کتاب دی.چي معاملي یکي په تاریخواره ډول په ثبت رسول کیږي .په ژونال کي ثبت شوي ارقام بیالیجرته انتقالیږي .

لیجر (Ledger)

دحسابونودثبت کتاب دی په لیجرکي هرحساب ځانګړي پاڼه لري .عمومي لیجردټولوشتمنیو،قرضونو،پانګي،عایداتواولګښتونودحسابوڅخه تشکیل شوي .دلجرکتابونه په عمومي لیجرکي دموجودوحسابونوتفصیل څرګندوي .

انتقال (Posting)

دژونال څخه لیجرته دمعلوماتواوارقامونقلول عبارت دPostingڅخه دي .

ازمایشي بیلانس (Trial Balance)

په لیجرکي دټولوحسابونواودهغوی دبیلانسودلیسټ څخه عبارت دی .ازمایشي بیلانس چي دژورنال څخه لیجرته دارقامودانتقال اواصلاح څخه وروسته ترتیب شي نودازمایشي بیلانس په نوم یادیږي . که چیري دحسابونودتړلووروسته بیلانس ترتیب شي تودحسابونودتړلووروسته ازمایشي بیلانس ورته ویل کیږي .

اصلاحي ياتصفيوي معاملات (Adjusting Entries)

ددي په خاطرچي دټولوحسابونوانتقال دمحاسبوی اصولوپربنسټ شوي وي دمحاسبوي دوري په پای کي اصلاحي معاملات صورت نيسي ترڅويودقيق مالي حساب ترتيب کړل شي .

مالي حسابونه ياماليي راپور (Financial statement)

مالي حساب ياراپورچي دمحاسبوي ارقاموجمع اوري،جدول بندي اوخلاصه په برکي نيسي .مالي حساب ياراپوردځلوروحسابوياراپوروڅخه جوړشوي دي.

توازن پاڼه (Balance Sheet)

بيلانس شيټ دهري دوري په پای کي دکمپني مالي حالت څرګندوي .

دګټي اوتاوان حساب (income Statement)

دګټي اوتاوان حساب ددوري په جريان کي درامنځ ته شويومعاملاتودنتيجي اندازه څرګندوي.

دپيسودجريان حساب (Cash flow statement)

ددوري په جريان کي دعملياتو،پانګي اچوني اومالي فعاليتونوپه لړکي دپيسوتهيه اواستعمال څرګندوي.

دنه ويشل شوي ګټي حساب

ددوري دشروع نه بياتراخره دنه ويشل شوي ګټي موازنه څرګندوي .

دحسابونوتړل (Closing)

دحسابونوتړل هغه پروسه ده چي پواسطه يي ټول اسمي حسابونه بنداوصفرکيږي اونتيجه يي دشخصِي پانګي حساب ته انتقاليږي .داپروسه دليجردتړلواويايواځي دتړلو(Closing) په نامه ياديږي .

ډ بټ اوکريډيټ : Debit and Credit

د Debit لغت دلاتيني لغت Debitumڅخه اخستل شوي چي معني يي ديوچاپوروړی کيدل دي.کوم چي دابني چي دورکړي وړپيسي ياپورونه کوم دي.اودCreditلغت دلاتيني لغت Creditum څخه اخيستل شوي .اودCreditum لغت بيادCreder څخه اخيستل شوي چي معني يي اعتباردی ياپه يوچاباندي باوردرلودل دي.خوليکن په تخنيکي لحاظ ډبټ اوکريډيټ دپوروړي کيدواواعتبارپه معني نه کارول کيږي .بلکي دمعاملاتودثبت دځای دمعلومولولپاره کارول کيږي .چپ طرف ته دمعاملاتوثبت ډيبټ کيدل اوښي طرف ته دمعاملاتوثبتول کريډيټ کيدل ګڼل کيږي . ډيبټ هميشه په Drاوکريډټ هميشه په Crسره ښودل کيږي .دډبټ اوکريډيټ دپرتله کولوپه صورت کي که ډيبټ دکريډيټ په پرتله زياتوالي ولري نوحساب دډيبټ بيلانس اوکه کريډيټ دډيبټ په پرتله زياتوالي ولري نوحساب دکريډيټ بيلانس درلودونکي دی.

دریم فصل

دډیبټ اوکریډیټ قوانین : Rules of Debit and Credit

داچي یوه معامله دحسابونوپه کتاب کي په ډیبټ طرف کي لیکل کیږي یابه په کریډیټ طرف کي لیکل کیږي دادحسابونوپه خصوصیاتوپوري اړه لري .چي ټول حسابات په لاندي حسابونوباندي کټګوري شویدي .

1- دشتمني حساب 2- دپوررونوحساب 3- دپانګي حساب 4- دعایدحساب 5- دمصرف حساب

1- دشتمنیوحساب : (Assets account)

لکه څرنګه چي پوهیږوشتمني دکاروباردعوایدواوګټي په لاسته راوړلوکي مستقیمه مرسته کوي.نوپه شتمني کي زیاتوالي اوکموالي بایدپه سیستماتیک ډول سره ثبت شي ترڅودکاروبارپه حقیقي مالي حالت باندي پوه سو.کله چي داسي معامله ترسره شي چي په شتمني پوري اړه ولري .نوموړبایدفکروکړوچي شتمني زیاته شویده اوکه کمه شویده.که چیري په شتمني کي زیاتوالي راغلي وي نودازیاتوالي په ډیبټ طرف کي لیکل کیږي اوکه چیري په شتمني کي کموالي راغلي وي نودشتمني داکموالي په کریډیټ طرف کي لیکل کیږي. مثال: د 200000افغاني په ارزښت په نقده ډول ماشنري رانیول شوه.

داچي په دي حالت کي مشنري راغلي نوشتمني زیاته شویده چي دشتمني زیاتوالي په ډیبټ طرف کي لیکل کیږي.که چیري ماشنري تللي وایي نوپه شتمني کي کموالي راتلي چي دشتمني کموالي په کریډیټ طرف کي لیکل کیږي .

2- دپوررونوحساب : (Liabilities Account)

دابايد ذکرسي چي دیوکاروبارپوررونه تغیرکوي .لکه څرنګه چي موږپوهیږودپوررونوزیاتوالي دکاروباردمالک په پانګه کي دپوردانداړی دزیاتوالي سبب ګرځي .نودپوررونوزیاتوالي دحساباتودکتاب په کریډیټ طرف کي لیکل کیږي اودپوررونوکموالي دحساباتودکتاب په ډبټ طرف کي لیکل کیږي یاپه بله اصطلاح که چیري پوررونه زیات شي په کریډیټ طرف کي لیکل کیږي اوکه پوررونه کم سي په ډبټ طرف کي لیکل کیږي .

مثال: دعزیزڅخه د20000افغاني په ارزښت اجناس په پوررانیول شول.

دلته که چیري خپل پوررونته فکروکړونوزموږپوررونه زیات شویدي اوکمپني پورروړي شویده نوپه دي اساس دحساباتوپه کتاب کي بایددکریډیټ په طرف کي ولیکل سي.

3- دپانګي حساب : (Capital Account)

پانګه هغه مبلغ ته ویل کیږي چي دکاروباردخاوندانوله خواسره یوځای شوي وي اودملکیت حساب بني.په طبعي ډول دکاروبارهرمالک چي پیسي راوړي نوددي پیسوپه راوړلوسره دکاروبارپانګه هم ضافه کیږي اوهرمالک چي دکاروبارڅخه برداشت وکړي نوپانګه په هم هغه اندازه کمیږي نوپه همدي اساس که چیري په پانګه کي زیاتوالي راسي دپانګي دحساب په راسته طرف کي یعني کریډیټ کي لیکل کیږي اوکه په پانګه کي کموالي راسي نودپانګي دحساب په چپه طرف یعني ډیبټ کي لیکل کیږي.

مثال : کاروبارته د60000افغاني په ارزښت سرمایه راجمع شول.

په دي حالت کي دکاروباردمالیکنوله خوادکمپني پانګه اضافه شوه نوپه همدی ترتیب دکاروباردپانګي دحساب په راسته طرف یعني کریډیټ کي لیکل کیږي خوکه چیري دکاروبارمالکین دکاروبارڅخه پیسي وباسي نوبیادپانګي دحساب په چپه طرف یعني ډیبټ کي لیکل کیږي .

4- دعوایدویاګټي حساب : (Revenue or income or profit Account)

دعوایدوپه زیاتوالي سره به دکاروبارپه ګټه کي زیاتوالي راسي چي دادعوایدودحساب په راسته طرف یعني کریډیټ کي لیکل کیږي .اوهمدارنګه دعوایدوپه کموالي سره به دکاروبارپه ګټه اوارزښت کي کموالي راسي چي دادعوایدودحساب په چپه طرف یعني ډیبټ کي لیکل کیږي. په لنده توګه دعوایدوزیاتوالي کریډیټ کیږي اوکموالي یي ډیبټ کیږي .

مثال : د100000افغاني په ارزښت کرایه ترلاسه شوه .

همداشان دکرایي ترلاسه کیدل دکرایي دحساب په راسته طرف یعني کریډیټ کي لیکل کیږي ځکه عوایدزیات شویدي .که چیري موږکرایه ورکړي وای نوبیاهغه دکرایي دحساب په چپه طرف یعني ډیبټ کي لیکل کیده ځکه چي زموږعوایدکم شوي دي .

5- دمصرف یاضررحساب : (Expenses or loses Account)

دمصارفوزیاتوالي دعوایدوکموالي دی چي دابیاخپله دګټي کموالي دی اودمصارفوکموالي دعوایدوزیاتوالي دی چي دابیاپه خپله دګټي زیاتوالي .نوپه همدي اساس دمصارفوزیاتوالي ډیبټ کیږي اودمصارفوکموالي کریډیټ کیږي.

مثال : ماشین د25000افغاني په ارزښت ترمیم سو.

دترمیم مصارف دمصارفودزیاتوالی سبب ګرځي .نوپه همدي اساس دترمیم مصارف دترمیم دحساب په چپه طرف یعني ډیبټ کي لیکل کیږي .اودمصارفوکموالي په راسته طرف یعني کریډیټ کي لیکل کیږي

ددوه طرفه ثبت سیستم : (Double Entry system)

داسیستم دیوایټالیاوي تجار(Luca Pacioli) لخوامنځ ته راغلي دی.ددي سیستم په اساس هره معامله دوه جوړه اړخونه لري . دمثال په ډول یوه ډله ګټه ورکوی اوبله ډله ګټه لاسته راوړی .اوهمدارنګه هره معامله په دووبرخوویشل شویده یوډیبټ طرف اوبل کریډیټ طرف په لنډډول دمکمل ثبت په خاطردیوی معاملي لپاره یوحساب ډیبټ کیږي اوبل حساب کریډیټ کیږي.نوپه دي خاطرهره معامله دوه حسابونه په متضادډول متاثره کوي . دمثال په ډول که چیری اجناس پرښاغلي احمدباندي خرڅ کړل سي نودلته به ثبتونه په متضادډول دوه حسابونه ترتاثیرلاندی راولي چی یودخرڅلاوحساب چي په کریډیټ طرف کي لیکل کیږي اوبل دښاغلي احمدحساب چي ډیبټ کیږي .نودي سیستم ته دثبتوني دوه اړخیزه یامضاعف سیستم ویل کیږي. ځکه داسیستم دهري معاملی لپاره ثبت په دووحسابونوکي کوي .

ددوه طرفه یامضاعف سیستم خصوصیات

1- دامیتوددیوي معاملي دوه اړخونه ثبت کوي .
2- تردي سیستم لاندي دهري معاملي لپاره په دووحسابونوکي په ماساوي توګه ډیبټ اوکرډیټ ثبتوني ترسره کیږي .
3- تردي سیستم لاندی تولي معاملي په مکمل ډول ثبت کیږي .
4- تردي سیستم لاندي ازمایښي بیلانس ترتیب کیدلای شي .
5- تردي سیستم لاندی په جزیاتوسره ګټه اوتاوان معلوم کیدای سي .
6- تردي سیستم لاندي بیلانس شیټ یاتوازن پانه دتشریحاتوسره معلوم کیدای شي .

ددوه طرفه یامضاعف سیستم ګټي :

1. دیوکاروباردټولومعاملاتومکمل ثبت په سیستماتیک ډول ساتل کیږي.
2. دیوکاروبارمالي حالت ترلاسه کیږي .
3. دیوکاروباردحسابونوصحت یاصحیحوالي راښي چي دمعاملاتوثبت اویانورحسابونه په صحیح ډول ترسره سویدي کنه .
4. دغلطیوځای اوبیاصحیحوالي راښي .
5. داسیستم دهرارګان لپاره داستفادي وړدي .
6. دمحاسبي په کتابونوکي یي ثبات ساتلي چي ددي ثبات پواسطه کولای سوداوسنی کال اوتیروکلنوترمنځ مقایسه وکړو.
7. ددي سیستم پواسطه په یومحاسبوي دوران کي لاسته راغلي ګټه اویامنځ ته راغلي تاوان معلومیږي .
8. دعرضه کوونکی اوګراک تادیي اویادراکړي وړمبالغ په اساني سره معلومیږي .
9. په هروخت کي دنقدي دبیلانس اندازه راښی .
10. دمدیریتي تصامیموپه نیولوکي مرسته کوي .

11. دیوکاروبارپه کارونوباندي بهترین کنټرول ترسره کیدای سي اودفساداوتقلب مخه هم نیول کیدای سي .

12. دکاروبارمعاملات دکاروباردمالک دشخصي معاملاتوسره نه ګډېږي .

محاسبوي مساوات یااساسي معادله (Accounting Equation)

دمضاعفي محاسبي په چوکاټ کي هره معامله چي ډيبټ کيږی بایددهغه په مقابل کي کریډیټ هم وجودولري اوددي برعکس . دغه ادعادمحاسبوي مساواتوخبره په اثبات رسوي دمحاسبوي مساواتونظریه یامیتودپه عصري میتودسره مشهوردی (دیته دتوازون پاني مساوات هم وایي) چي دتولي مالي محاسبي اساس پردي مساواتوولاړدی یاآړه لري . معادله یي په لاندي شکل سره ده .

شخصي سرمایه + قرضونه = شتمني

Assets = Liabilities + Stock holders Equity

دمحاسبه کولوطریقي :

دپورته توضیحاتوڅخه داپه مکمله توګه واضیح شوه چي شتمني،قرضونه اوپانګه دهري تجارتي معاملي اساسي اصطلاحات دي اوددوی ترمنځ په رابطه کي هیڅ کله تغیرنه راځي نوداواضیح ده چي په یوه عنصرکی تغیردنوروعناصرودتغیرسبب ګرځي .

لاندي مثالونه په نظرکی ونیسی :

1- دشتمني دزیاتوالي سره دپانګي متقابل زیاتوالي :

مثال : کاروبارد50000افغاني په پانګه سره پیل شو.دامعامله به په لاندي شکل وي

Accounting Equation

Transaction	Assets	=	Liabilities	+	Capital
Started business with Cash	5000	=	0	+	50000

2- دشتمني دزیاتوالي سره دپورونومتقابل زیاتوالي :

مثال : د10000افغاني په ارزښت اجناس په پوررانیول شول .

Transaction	Assets	=	Liabilities	+	capital

Started business with Cash 50000 = 0 + 50000

Total 50000 = 0 + 50000
50000 Purchase goods on credit for Afn + 10000 = 10000
+ 0

New Equation 60000 = 10000 + 50000

3- دیوي شتمني دزیاتوالي سره دبلي شتمني متقابل کموالي.

مثال: مشین الات د20000افغاني په ارزښت نقده رانیول شوه.

دابه ځانته لاندي حالت غوره کړي

Transaction	Assets	=	Liabilities	+	Capita
Started business with Cash	50000	=	0	+	50000
Total	50000	=	0	+	50000
Purchase goods on credit for Afn	+ 10000	=	10000	+	0
Total	60000	=	10000	+	50000
Bought a machinery for cash	+ 20000	=	0	+	0
	-20000		-------------		

New Equation	60000	=	10000	+	50000

4- دشتمني دکموالي سره دپورونومتقابل کموالي .

مثال: د5000افغاني په ارزښت سره پوراداسو.

دابه څانته لاندي حالت غوره کړي

Transaction	Assets	=	Liabilities	+	Capita
Previous Equation	60000	=	10000	+	50000
Paid to Creditor	- 5000	=	-5000	+	0
New Equation	55000	=	5000	+	50000

څلورم فصل

دکاروبارکتابونه

هغه کتابونه چي په کاروبارکي پکاروړل کيږي په دووبرخوويشل شويدي چي نموني يي په لاندي ډول دي .

1. دکاروباراصلي کتابونه لکه : ژونال اوليجر
2. دکاروبارکومکي کتابونه لکه : دخرڅلاودمستردی کتاب،دورځني خرڅلاوکتاب، نقدي کتاب،اوداسي نور.

دکاروباراصلي کتاب ژونال (journal)

په يوکاراوبارکي ټول هغه معاملات چي دورځي په جريان کي منځ ته راځي په يوکتاب کي ثبت کيږي چي دي کتاب ته ژونال ويل کيږي .دادمعاملاتودثبتونوبنيادي کتاب دی اودمعاملاتوثبت په ژورنال کي دمعاملاتودماهيت په اساس کيږي .دمثال په ډول کله چي شخصي حساب وي نولاسته راوړونکی ډبټ کيږي اوورکوونکي کريډيټ کيږي .که چيري حقيقي حساب وي هغه څه چي راځي ډبټ کيږی اوهغه څه چي ځي کريډيټ کيږي اوکه چيري اسمي حساب وي نوتاوانونه يامصارف ډبټ کيږي اوعوايديالاسته راوړني کريډيټ کيږي ديوی معاملي ثبت کول په ژونال کي عبارت دjournalizingڅخه ده .

دژونال شکل ياډول . لاندي دژونال شکل دی

Date	Description	L.F	Debit	Credit

ژورنال پينځه برخي ياColumns لري (دنيټي برخه،دتشريحاتوبرخه،دليجرنمبربرخه،دډيبټ برخه، اودکريډيټ برخه) هره معامله دوه ځايه ثبت کيږي .اول حساب ډيبټ کيږي اودوهم حساب کريډيټ کيږي کله چي دژونال په کتاب کي ثبتوني کيږي نواول حساب (ډبټ) دمشخصاتوپه برخه ډيرنږدي وخط ته

ليکل کيږي . په داسي حال کي چي دوهم حساب (کريډيټ) دمشخصاتوپه برخه کي دخط څخه په يوه اندازه فاصله سره ليکل کيږي .داپدي خاطرترڅودډبټ اوکريډيټ ترمنځ فرق وسي .

دکاروبارکومکي کتابونه

کله چي په يوتجارتي نهادکي بي شميره معاملي اجراکيږي نودا اړينه ده چي داصلي ژورنال پرځای ځيني نورکومکي ژونالونه هم په کاراوچوي .کومکي ژورنالونه دمعاملاتوديومشخص گروپ لپاره استعماليږی .نوهمداسبب دی چي په زياتوغټوکاراوباررونوکی يوشميرکومکي کتابونه هم پکاروړل کيږي . دکومکي ژورنالونوياکتابونوڅخه هدف داصلي ژورنال سره مرسته کول دي . دکومکي کتابونو نموني په لاندي ډول دي .

1. Purchases Day Book : په دي کتاب کي ټول په پورسره درانيونومعاملات ثبت کيږي.
2. Sales day Book : په دي کتاب کي ټول په پورسره دخرڅونومعاملات ثبت کيږي .
3. Return inward Book : پدي کتاب کي ټول دګراکانوڅخه وتصدی ته دمستردی معاملات ثبت کيږي .
4. Return out ward Book : پدي کتاب کي ټول دتصدی څخه وعرضه کونکوته دموادودمستردی معاملات ثبت کيږي .
5. Bills Receivable Book : پدي کتاب کي دراکړي وړبيلونومعاملات ثبت کيږي .
6. Bills Payable Book : پدي کتاب کي ټول دورکړي وړبيلونومعاملات ثبت کيږي .
7. Cash Book : پدي کتاب کي ټول نقدي معاملات ثبت کيږي .

په ژونال کي ثبتونوطرزالعمل :

په ژونال کي دثبتونوطرزالعمل ډيراسانه دي اوپه لاندي توګه ترسره کيږي .

1. دامشخصول چي کوم حساب ډبټ کيږي اوکوم حساب کريډيټ کيږي .کله چي دامعلومه شوه نوبياپه ژونال کي معامله ثبت کيږي .
2. کله چي معامله په ژونال کي وليکل شوه نونرهغه لاندي دمعاملي لنډه خلاصه ليکل کيږي. چي ديته Narration يامباحثه وايي .
3. دخلاصي وروسته يوخط کش کيږي چي دخط کش کيدل دامفهوم ورکوي چي معامله په مکمل ډول ثبت سوه اوخلاصه سوه .

مثال : لاندي معاملات دژورنال په کتاب کي په ثبت ورسوي .

1. دجون په دوهمه نيټه داحمدڅخه 4000 افغاني نقدأترلاسه شوي .
2. دجون په څلورمه نيټه 5000افغاني په ارزښت اجناس نقدأرانيول شوه.
3. دجون په شپږمه نيټه 10000افغاني په ارزښت اجناس پرمحمود خرڅ شول .
4. دجون په اتمه نيټه د20000 افغاني په ارزښت فرنيچردهارون څخه رانيول شوه .

5. دجون په لسمه نیته داداري دقرطاسيي لپاره 3000 افغاني ورکړل شوي .

حل :

ژونال ته داخليدنه

Date	Description	L.F	Debit	Credit
2/6/2015	Cash A/C		4000	
	To Ahmad A/C			4000
	Received cash from Ahmad			
4/6/2015	Purchase A/c		5000	
	To Cash A/c			5000
	Purchase goods for Cash.			
6/6/2015	Mohammod A/c		10000	
	To goods A/c(Sales A/c)			10000
	Sold goods to Mohammod			
8/6/2015	Furniture A/c		20000	
	Haroon A/c			20000
	Bought furniture from Haroon			
10/6/2015	Office stationary A/c		3000	
	Cash A/c			3000
	Paid for office stationary			

مثال :

1. دجنوري په اوله نیته کاروبارد500000 افغاني په پانګي سره پيل شو.

2. دجنوري په دوهمه نيټه د3000افغاني په ارزښت اجناس نقدأ خريداري سول .
3. دجنوري په دريمه نيټه د6000افغاني په ارزښت اجناس په احمدپه پورخرڅ شول .
4. دجنوري په پنځمه نيټه 5000 افغاني کارکوونکوته معاش ورکړل شو.
5. دجنوري په شپږمه نيټه د 20000 افغانی په ارزښت تعميرنقدأ خريداری شو.
6. دجنوري په لسمه نيټه د4000 افغاني په اندازه داعلاناتومصارف ورکړل شوه .

حل :

Date	Description	L.F	Debit	Credit
	نقده حساب		50000	
1/1/2016	دپانګي حساب			50000
	کاروباردپنځوس زره پانګی سره پيل شو			
	رانيوني حساب		3000	
2/1/2016	نقده حساب			3000
	اجناس په نقده رانيول شوه			
	احمدحساب		6000	
3/1/2016	خرڅلاوحساب			6000
	اجناس پراحمدپه پورخرڅ شول			
	معاش حساب		5000	
5/1/2016	نقده حساب			5000
	کارکوونکوته معاش ورکړل شو			
	تعميرحساب		20000	
6/1/2016	نقده حساب			20000
	تعميرنقدأ رانيو شو			

	اعلاناتوحساب	4000
10/1/2016	نقده حساب	4000
	داعلاناتومصارف ورکړل شوه	

مثال : لاندي معاملات په ژورنال کي ثبت کړی.

1. کاروبارد30000افغاني په پانګي سره پيل شو.
2. دميوندبانک سره 2500افغاني په ارزښت بانکي حساب جوړشو.
3. عزيزالرحمن ته د500افغاني په ارزښت کميشن ورکړل شو.
4. دافغان شرکت څخه 1200افغاني په ارزښت اجناس په نقده ډول رانيول شوه .
5. داکرم څخه د2000افغاني په ارزښت اجناس په پوررانيول شوه .
6. اکرم ته د400افغاني په ارزښت اجناس ورمستردشول .
7. اکرم ته 1600افغاني ورکړل سوي .
8. دسرمايه ګزارئ څخه د600افغاني په ارزښت ګټه ترلاسه شوه .
9. ښاغلي بريالي ته 700افغاني کرايه ورکړل شوه .
10. دکاروبارمالک دشخصي مصارفولپاره 500افغاني دبانکي حساب څخه راوايستلي .
11. پرښاغلي احمدالله باندی د2000افغاني په ارزښت اجناس په نقده خرڅ کړل سوه .
12. په ښاغلي فيض الله باندي د1500افغاني په ارزښت اجناس په پورخرڅ کړل شوه .
13. د500افغاني په ارزښت دښاغلي فيض الله له خواڅخه اجناس رامستردکړل شوه .
14. دښاغلي فيض الله څخه د1000افغاني په اندازه نقدي پيسي راورسيدي .
15. دموټرڅخه درانيول شواجناسودراکښته کولولپاره کارکونکوته 200افغاني نقده ورکړل شوي
16. وموټرته دخرڅ شويواجناسودپورته کولولپاره کارکونکوته 600افغاني ورکړل شوي .
17. داداري دتنضيم لپاره د1000افغاني په ارزښت نقده فرنيچررانيول شو.
18. د1500افغاني په ارزښت تجهيزات نقده خريداري شول.
19. د500افغاني په ارزښت تجهيزات نقدآ خرڅ کړل شوه .
20. د600افغاني په اندازه دموټردترميم مصارف ورکړل شوه .

حل :

په ژورنال کي ثبت

Date	Description	L.F	Debit	Credit
١	نقده حساب		30000	
٢٠١٥/١/	دپانګي حساب			30000
	په نقدوپيسوکاروبارشروع شو			
٢	بانکي حساب		2500	
٢٠١٥/٢/	نقده حساب			2500
	بانکي حساب جوړشو			
	کميشن حساب		500	
٢٠١٥/١/٣	نقده حساب			500
	کميشن په نقده ډول ورکول شو			
	درانيوني حساب		1200	
٢٠١٥/١/۴	نقده حساب			1200
	په نقدډول اجناس رانيول سوه			
۵	درانيوني حساب		2000	
٢٠١٥/١/	دتاديي وړ(اکرم) حساب			2000
	داکرم څخه اجناس په پوررانيول شوه			
	دتاديی وړ(اکرم) حساب		400	
٢٠١٥/١/۶	دمستردی حساب			400
	اجناس مستردکړل شوه			
٧	دتاديي وړ(اکرم) حساب		1600	
٢٠١٥/١/	نقده حساب			1600

	داکرم پوراداکړل شو		
۸	نقده حساب	600	
۲۰۱۵/۱/	دعوایدوحساب		600
	دسرمایه گوزاري څخه گټه ترلاسه شوه		
۹	دکرايي حساب	700	
۲۰۱۵/۱/	نقده حساب		700
	کرایه ورکړل شوه		
۱۰	ورداشت حساب	500	
۲۰۱۵/۱/	بانکي حساب		500
	دشخصي مصرف لپاره پیسي راویستل شوي		
۱۱	نقده حساب	2000	
۲۰۱۵/۱/	خرڅلاوحساب		2000
	پراحمدالله اجناس خرڅ کړل سوه		
۱۲	طلبات(فیض الله) حساب	1500	
۲۰۱۵/۱/	خرڅلاوحساب		1500
	پرفیض الله اجناس په پورخرڅ کړل شوه		
۱۳	دمستردی حساب	500	
۲۰۱۵/۱/	طلبات(فیض الله) حساب		500
	اجناس رامستردشول		
۱۴	نقده حساب	1000	
۲۰۱۵/۱/	طلبات(فیض الله)حساب		1000
	دفیض الله څخه پورراورسیدي		

۱۵	دمزدحساب	200	
۲۰۱۵/۱/	نقده حساب		200
	داموالودراکښته کولومزدورکړل شو		
۱۶	دمزدحساب	600	
۲۰۱۵/۱/	نقده حساب		600
	موټرته داموالودپورته کولومزدورکړل شو		
۱۷	فرنیچرحساب	1000	
۲۰۱۵/۱/	نقده حساب		1000
	داداري لپاره فرنیچررانیول شوه		
۱۸	تجهیزاتوحساب	1500	
۲۰۱۵/۱/	نقده حساب		1500
	تجهیزات خریداري شول		
۱۹	نقده حساب	500	
۲۰۱۵/۱/	خرڅلاو(تجهیزات)حساب		500
	تجهیزات خرڅ کړل سوه		
۲۰	دترمیم حساب	600	
۲۰۱۵/۱/	نقده حساب		600
	دموټردترمیم مصارف ورکړل شوه		

مرکب معاملات :

هرکله چي يوي معاملي ددووڅخه زيات حسابونه درلودل نوديته مرکب معاملات ویل کیږي .دغه معاملات هم په عین شکل ثبت کیږي .دمثال په ډول : که چیری پریومشتري اجناس خرڅ کړل شي

یوه اندازه پیسي نقدي ورکړي اونورپورپري پاته شي نوپه معامله کی شامل حسابونه به داسي وي 1- نقده حساب 2- دپورحساب 3- داجناسوحساب .

دمرکبي معاملي دثبت یوه نمونه :

Date	Description	L.F	Debit	Credit
	Cash A/C		30000	
	Debtors A/C		20000	
5/6/20015	To goods A/C			50000
	اجناس په پوراوپه نقده خرڅ کړل شوه			

مثال : تجارت په لاندي پانګي سره پیل شو.

1. نقده 3000 افغانی ، بانک 5000 افغاني، تعمیر10000 افغاني .
2. اجناس پراحمدد10000افغاني په ارزښت په نقده اود7000 افغاني په ارزښت په پورخرڅ کړل شوه .
3. دقسیم څخه د7000افغاني په ارزښت پورراورسید .

حل : **په ژونال کي ثبت**

Date	Description	L.F	Debit	Credit
	Cash A/C		3000	
	Bank A/C		5000	
	Plant A/C		10000	
8/7/2015	To Capital A/C			18000
	Started business with capital of: Cash AfN3000.Bank AFN5000. And Plant10000			
	Cash A/C		10000	

	Receivabale (ahmad) A/C	7000	
10/7/2015	To goods A/c		17000
	Sold goods for cash afn10000 and credit afn7000 to ahmad		
	Cash A/C	7000	
12/7/2015	To received (qasim)A/C		7000
	Received Cash from Mr.qasim		

تخفیف (Discount)

تخفیف پردوبرخوويشل شويدی 1- تجارتي تخفيف 2- نقدي تخفيف . چي هريويي په جلاتوګه تشريح شويدي .

تجارتي تخفيف (Trade Discount)

داجناسوپه قيمتونوکي داکميدنه ياکمښت داجناسودرانيولوياخرڅولوپه وخت کي ورکول کيږي دي تخفيف ته دخرڅلاوتخفيف هم وايي . اوکه چيري تخفيف مورته راورسيږي نوبيادرانيونوتخفيف هم ورته ويل کيږي .

تجارتي تخفيف کيدايشي چی په لاندی حالتونوکي ورکول شي .

1. دتجارتي محصول په حيث
2. کله چي اجناس په عمده يازياته اندازه خرڅول اورانيول کيږي
3. کله چي پريوشناخته کاروباربانډی اجناس خرڅيږي اويارانيول کيږي

مخکي ترډي چي دجنس بيه په کتاب کي ثبت شي دتجارتي تخفيف کمښت داصلي لګښت اويادجنس دليکل شوي قيمت څخه کيږي .دتجارتي تخفيف لپاره جلامعامله نه جوړيږي .

مثال :

لاندي معاملات په ژورنال کي ثبت کي

1. داسلم څخه د20000افغاني په ارزښت اجناس د2٪ فيصده تجارتي تخفيف سره رانيول شوه .
2. د1٪ فيصدتخفيف په شمول د12000 افغاني په ارزښت اموال په نقده ډول رانيول شوه .

3. د10000افغاني په ارزښت اجناس پراحمد د٪5 فیصده تخفیف سره په نقده ډول خرڅ کړل شوه
4. د3000 افغاني په ارزښت اجناس پرسلیم باندي د٪3فیصده تخفیف سره په پورخرڅ شول .
5. د4000افغاني په ارزښت اجناس د٪2 فیصده تخفیف سره په پورړانیول شوه .

حل : **په ژورنال کي ثبت**

Date	Description	L.F	Debit	Credit
	درانیوني حساب		19600	
6/8/2016	دتادیی وړحساب			19600
	داسلم څخه اجناس دتخفیف سره رانیول شوه			
	درانیوني حساب		11880	
10/8/2016	نقده حساب			11880
	په نقدډول اجناس دتخفیف سره رانیول شوه			
	نقده حساب		9500	
11/8/2016	خرڅلاوحساب			9500
	پراحمدباندی اجناس دتخفیف سره خرڅ کړل شوه			
	طلبات حساب		2910	
12/8/2016	خرڅلاوحساب			2910
	پرسلیم باندي اجناس په پورخرڅ کړل سوه سره دتخفیف			
	درانیوني حساب		3920	
13/8/2016	دتادیي وړحساب			3920
	اموال په پوررانیول شوه سره دتخفیفه			

نقده تخفیف (Cash Discount)

کله چي پورورى وپورورکوونکي ته دټاکلي وخت څخه مخکي پیسي تادیه کړي .نوپورورکوونکي یوټاکلي اندازه مبلغ وپوروړي ته دامتیازپه ډول ورکوي . داډول تخفیف دتادیاتودتشویق په خاطرورکول کیږى . په صورت عموم سره داتخفیف دمشخصي فیصدی پراساس ورکول کیږي کله چي تخفیف ورکول شي دي ته تللي تخفیف ویل کیږي . اوکله چي تخفیف راسي دیته راغلي تخفیف ویل کیږي . دژورنال په کتاب کي تللي تخفیف ډبټ کیږي اوراغلي تخفیف کریډیټ کیږي .

ددي تخفیف دتادیاتواصطلاح یااندازه په معامله کي ښودل کیږي دتادیي دورکړي اصطلاح تجارتي کوډونه لري چي ځیني مهم کوډونه دماناپه شمول په لاندي ډول درکول شویدي .

1. 30 Days داپدي معني چي که چیري دپورمبلغ بیرته په دیرش ورځوکي تادیه شي نوبیاتخفیف ورکول کیږي .
2. 2/10 – n/30 داپه دي مانا2٪ دوه فیصده تخفیف په هغه وخت ورکول کیږي چي پورپه لسوورځوکي تادیه شي خوپه دیرشوورځوکي به خامختاتادیه کیږي .
3. 2/E.O.M – n/30 داپه دي ماناچي 2٪ دوه فیصده تخفیف به هغه وخت ورکول شي چي پوردمیاشتي ترختمیدومخکي تادیه شي که نه په دیرشوورځوکي به یي خامختاتادیه کوي .

مثال :

1. واسلم ته د5000 افغاني په ارزښت پورد2٪ دوه فیصده نقدي تخفیف په تصفیي سره ورکول شو
2. د10000افغاني په ارزښت اجناس د3٪ نقدي تخفیف په ورکولوسره خرڅ کړل شوه .
3. دیوه ګراک څخه د1910 افغاني په ارزښت دراکړي وړپورراورسیدي چي 90افغاني تخفیف مخکي ځني وضع شوي .
4. د7900افغاني په ارزښت پورورکړل شوچي د100افغاني په ارزښت تخفیف راکړل شو.

حل :

په ژورنال کي ثبت

Date	Description	L.F	Debit	Credit
	دتادیي وړ(اسلم)حساب		5000	
1/3/2015	نقده حساب			4900
	تخفیف			100
	پوراداسوتخفیف ترلاسه شو			

	نقده حساب	9700	
2/3/2015	تخفيف	300	
	خرڅلاوحساب		10000
	اجناس دتخفيف په ورکولوسره خرڅ شول		
	نقده حساب	1910	
3/3/2015	تخفيف	90	
	طلبات حساب		2000
	پورراورسيدی اوتخفيف هم ورکول شو		
	دتاديي وړحساب	8000	
4/3/2015	نقده حساب		7900
	تخفيف		100
	ډيورپه اداکولوسره تخفيف راکول شو		

خاص معاملات (Special Transactions)

1- هغه اجناس چي دخيرات په ډول ورکول کيږي : کله چي اجناس دخيرات په ډول يامفت ورکول شي نودرانيونواندازه کميږي .

مثال : احمدشرکت دکال په جيريان کي د6000 افغاني په ارزښت اجناس خيرات کړيدي . پورته معامله داحمدي شرکت په کتاب کی ثبت کړی .

حل :

په ژورنال کي ثبت

Date	Description	L.F	Debit	Credit
	Charity A/C		6000	
5/6/2014	To Purchases A/C			6000

Goods distributed as charity

نوټ: داچي خيرات دمصرف حساب دی نوځکه داحساب دګټي اوتاوان حساب ته انتقاليږي .نوددي معاملاتوثبت په لاندي ډول دی .

Date	Description	L.F	Debit	Credit
	Profit and loss A/C		6000	
	To charity A/C			6000
	Goods distributed as charity			

2- داجناسودمفتونمونوويشل : ددي نمونوڅخه هدف دادی چي توليداتوته پرمختګ ورکړي اوياخرڅلاوزيات کړي . ځني وخت اجناس دنموني په ډول ويشل کيږي چي داداعلاناتويوه برخه ده ځکه نوداعلاناتودحساب په ډول ثبت کيږي .اوداحساب لکه خيرات درانيونوڅخه کميږي چي داثبتوني په لاندي ډول دي .

Date	Description	L.F	Debit	Credit
	Advertisement A/C		4000	
	To Purchases A/C			4000
	Goods distributed as free samPles			

3- تصادفي ضرورنه (Accidental Losses)

ځيني وخت دټکر،اور،اوياهم غلاله امله ضررونه منځ ته راځي .چي دضررونوحساب ډبټ کيږي اودرانيونوحساب کريډيټ کيږي .که چيری اجناس بيمه شوي وي نوبياپاليسي معلومه ده دبيمی دشرکت څخه دراتلونکي مبلغ په اندازه ضررونه کميږي .

مثال : د8000افغاني په ارزښت داورله امله اجناس خراب شول .

Date	Description	L.F	Debit	Credit

Fire A/C 8000

Purchases A/C 8000

Losses of goods by fire

مثال : کندهاریاران ایسکریم فابریکي د1394 کال دحمل دمیاشتي پر2 نیټه داورسوځیدنی یون بیمه د 100000 افغاني په ارزښت واخیستل .اودجوزادمیاشتي په 4نیټه يي دبیمي شرکت ته د2000افغاني په ارزښت جایزه ورکړه د1394 کال دسرطان دمیاشتي په 17 نیټه داورلګیدني له امله دیاران ایسکریم فابریکی د150000 افغاني په ارزښت اجناس وسوځیدل .دبیمي شرکت د1394 کال دسنبلي دمیاشتي پر12 نیټه پدي راضی سوه چي د85000افغاني په ارزښت تاوان یاران ایسکریم فابریکي ته ورکړي پورته معامله دیاران ایسکریم په کتاب کي په ثبت ورسوي .

Date	Description	L.F	Debit	Credit
	دبیمي حساب		100000	
2/1/1394	نقده حساب			100000
	داورسوځیدني بیمه رانیول شوه			
	دجایزي حساب		2000	
4/3/1394	نقده حساب			2000
	دبیمي شرکت ته جایزه ورکول شوه			
	داوردتاوان حساب		150000	
17/4/1394	درانیوني حساب			150000
	اجناس داورله امله خراب شول			
	دبیمي دشرکت حساب	دکټي	85000	
12/6/1394	اوتاوان حساب		65000	
	داورله امله تاوان حساب			150000

دبيمي شرکت زموږحق ومني اوضرريي دګټي
اوتاوان حساب ته انتقال شو

وررداشت حساب : (Drawings Account)

کله چي دکاروباردمالک له خوااجناس يانقده دشخصي استعمال لپاره دفابريکي څخه وايستل شي عبارت دورداشت حساب څخه ده . دورداشت حساب ډبټ کيږي .اوکه نقده راويستل شي نونقدي حساب کريډيټ کيږي . اوکه اجناس راوايستل شي نودرانيوني حساب کريډيټ کيږي يعني داجناسوبيه دتمام شد بيي پراساس ټاکل کيږي دمالک له خواداجناسوپه ډول ورداشت دخرڅلاودانداز زياتوالي نه شي بلکي درانيونوکموالي بني .ځکه چي دمالک له خواداجناسوپرورداشت باندي وفابريکي ته هيڅ ګټه نه راځي

مثال :دجنوري په اوله نيته دکمپني دمالک احمدله خواڅخه 9000افغاني دشخصي مصرف لپاره په نقده ډول واخيستل شوي .

په ژورنال کي ثبت

Date	Description	L.F	Debit	Credit
	Drawing A/C		9000	
	To Cash A/C			9000
1/1/2015				
	Mr. Ahmad takes 9000Afn for the Personal uses.			

ليجر(Leger)

په عمومي ژورنال کي دتجارتي معاملاتوثبتول موزده کړل .دوهمه مرحله داده چي تجارتي معاملات چي تجارتي معاملات دحسابونودخصوصياتومطابق ګروپ بندي ياتصفيه شي .په ليجرکی ديوه حساب مربوط ټول معاملات سره يوځای کيږي ترڅوددي مشخص حساب په خالص زياتوالي اوکموالي باندي پوه سو.دمثال په ډول که چيري موږوغواړودمالي دوري په جريان کي په ټولورانيونوياخريداريوباندي پوه سو نوموږکولای سودرانيونوټول مختليف مبالغ چي په مختليفووختونوکي ترسره سويدي په يوه صفحه کي راجمع کړو.کله چي دعين خصوصياتولرونکي معاملات په يوه صفحه کي راجمع کړونوموپه حقيقت کي

دليجرحساب جوړکړيدي .نوموړوېلاى سوچي ليجرهغه کتاب دى چي په هغه کي دټولوګروپ بندي سووتجارتي معاملاتوثبت ساتل شويوي .ياپه بل عبارت ليجرهغه کتاب دى چي په هغه کي دهرحساب لپاره جلاصفحه تخصيص شوي وي اوددي حساب اړونډټول معاملات دخلاصي په ډول پدي صفحه کي ثبت کيږي .نوځکه ليجرته دحسابونودټولوحسابوپاچاويل کيږي .

دليجرګټي

دامخکي واضح سوه چي ليجرداخرني ثبتونوکتاب دى.نوليجرډيري مستقيمي اوغيرمستقيمي ګټي لري چي په لاندي ډول دي .

دليجرمستقيمي ګټي

1. دازمايشي بيلانس اماده کول : دامکان نلري چي ازمايشي بيلانس دي دليجرڅخه بغيره جوړشي ځکه چي ازمايشي بيلانس دليجرحسابونودبيلانس په اخيستلوسره جوړيږي علاوه ترددي دليجردنه موجوديت په صورت کي حسابي صحت ناممکن دي .
2. داخرني حسابونوورانډي کول : موړپوهيږوچي اخرني حسابونه يوازي دازمايشي بيلانس څخه جوړيږي . لکه دګټي اوتاوان حساب اوتوازون پاڼه يابيلانس شيټ . که چيري دازمايشي بيلانس لپاره دليجرحسابونه ونه لرودانممکنه ده چي ازمايشي بيلانس ترتيب کړو.
3. دثبتوني دمضاعف سيستم مکمليدنه : دثبتونومضاعف سيستم يوازى هغه وخت مکمل کيږي چي دژورنال څخه وليجرحسابونوته معاملات نقل کړو.
4. دهرحساب دنتيجي ښودل : دمضاعف سيستم داصولوپراساس دهرحساب نتيجه دليجرڅخه لاسته راوړل کيږي .
5. دګروپ بندي شويوحسابونوساتل : دګروپ بندي شويوحسابونومشخصات هغه وخت ښکاره کيديشي چي کله په ليجرحسابونوکي په مکمل ډول ثبت شي .

دليجرغيرمستقيمي ګټي :

1. داحصايوي معلوماتوړاندي کول : دليجرحسابونه اودهغوى مهم بيلانسونه داحصايوي معلوماتولپاره اساسي منبع ده .کوم چي دتصميم نيوني په خاطردمديريت له خوااستفاده کيږي
2. دمعلوماتوجمع کول : ليجردمختليفومعاملاتودګدام ياجمع کوونکوڅخه عبارت دى
3. مالي حالت وړاندي کول : ديوي تصدي مالي حالت هغه وخت معلوم ولاى شوچي دليجرحسابونه په مکمل ډول ساتل شوي وي .

دليجرويشنه

کله چي ديوکاروباردمعاملاتوتعدادلږوى.ټول حسابونه کيداى سي چي په يوه ليجرکي ترتيب کړو.خوکله چي کاروبارپراخه شي نومعاملات هم زياتيږي چي پدي حالت کي نسوکولاى چي ټول حسابونه په يوه ليجر کي ترتيب کړونوپدي اساس دهرګروپ حسابونولپاره بيل بيل ليجرونه ترتيب کيږي چي دى بيل بيل ليجرونوته دليجرونوويشنه ويل کيږي .چي په لاندي ډول ويشل شويدي .

a) Debtors Leger : دالیجردهغوګراکانویاپوروړوحسابونه په برکي نیسي پرچاچي اجناس په پورخرڅ شوي وي .یعني په پورخرڅلاو.دي لیجرته دخرڅلاولیجر،طلباتولیجر(Account receivable Leger) هم ویل کیږي .

b) Creditors Leger : دالیجردهغوعرضه کوونکویاپوروړکوونکوحسابونه په برکي نیسي .دچاه څخه چي اجناس په پورړانیول شویوي .یعني په پورسره رانیوني .دی لیجرته درانیونولیجراودتاديي وړلیجر(Account Payable Leger) هم ویل کیږي .

c) General Leger : په دي ډول لیجرونوکي دحقیقي اواسمي حسابونواړوندټول لیجرونه شامل دي ځني وخت دالیجرونه پردووبرخوویشل کیږي .چي عبارت دي

i. Nominal Leger : دالیجردمصارفو،ضررونو،عوایدواولاسته راوړنوټول معاملات یاحسابونه په برکي نیسي .

ii. Private Leger : دالیجرټول هغه معاملات په برکي نیسي چي خصوصي ماهیت ولري یعني ځانګړي وي لکه دسرمایه ګذاري حساب ،شخصي ورداشت حساب اوسرمایي حساب

D) Cash Leger : پدي کي دنقدي لیجراوبانک لیجر حسابونه شامل دی .

دلیجرشکل :

لیجردوه شکله لري چي یویي (Standard Form of Leger Account) دی اوبل یي (Running Balance of Leger Account) دی .

1. Standard Form of Leger Account : داحسابونه دلیجرډیرساده نمایندګي کوونکي دي چي ډیرپراخه استعمال لري دحساب په دووبرخوویشل شویدي چي راسته طرف ته يي کریډیټ طرف ویل کیږي اوچپه طرف ته يي ډبټ طرف ویل کیږي .دلیجرهرطرف عین شان ستونونه لري لکه a-Date – b- Description – c – Folio – d- Amount.

A/C Number A/c Name

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	**Credit**

2. Running Balance Form of Leger Account : داډول ليجرونه په خاصه توګه دبانکونواوځينوخاصوتجارتونولپاره په کاروړل کيږي .چې ټول ليجرپرشپږوستونوويشل شويدي لکه A- Date – b- Description – c- Folio – d- Dr.Amount –e- Cr.Amount – f- balance

نمونه يي په لاندي ډول ده .

A/C Name **A/C Number**

Date	**Description**	**Folio N**	**Dr.Amount**	**Cr.Amount**	Balance

په ليجرکي دثبتوني طريقه

1- وليجرحساب ته عنوان اونمبرورکول .
2- دمشخصاتوپه ستون کي دډبټ ياکريډيټ حساب ته نوم ورکول .
3- دنيټي په ستون کي دډبټ ياکريډيټ حسابونونيټه وراچول
4- دليجرحساب په ډبټ ستون کي دژورنال دډبټ طرف څخه رانقل شوي مبلغ ليکل کيږي اودليجردحساب په کريډيټ ستون کي دژورنال دکريډيټ طرف څخه رانقل سوی مبلغ ليکل کيږي
5- دلجرحساب د(Folio) په ستون کي دژورنال دهغي صفحي نمبرليکل کيږي دکومي صفحي څخه چي حساب يامبلغ رانقل شوي وي
6- دژورنال په (Folio) ستون کي دليجردحساب نمبرليکل کيږي وکوم ليجرته چي حساب يامبلغ نقل سوي وي .

مثال : احمدخيل کاروبارد۱۳۹۴کال دحمل دمياشتي په ۱۸نيټه د۴۰۰۰ افغاني په بانکي سره پيل کړ

journal Page No:7

Date	Description	L.F	Debit	Credit
۱۸ ۱۳۹۴/۱/	**Cash A/c**	**10**	**4000**	
	To Capital	**12**		**4000**

Account N: Account No: 10
Cash

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	L.F	Credit
18/1/1394	To Capital	7	4000				

Account Account No:12
N:Capital

Date	Description	L.F	Debit	Date	Description	L.F	Credit
				18/1/1394	**By Cash**	**7**	1400

دليجرحساب توازن : دليجرحساب توازن کول يابيلانس کول ترتيب داسي دی چي دډبټ اوکريډيټ طرفونه بايدجلاجلامجموعه شی دمجموعي وروسته دواړه طرفونه مقايسه کړی که کريډيټ طرف زيات وي دتوازن لپاره تفاوت په ډبټ طرف کي ليکل کيږي اوکه ډبټ طرف زيات وي دتوازن لپاره تفاوت په کريډيټ طرف کي ليکل کيږي .چي دبيلانس کول طريقه په لاندي ډول ده .

1- دليجردواړه طرفونه جمع کول
2- دتفاوت رايستل
3- تفاوت په هغه طرف کي ليکل چي کم وي
4- دواړه طرفونه يوځل بياجمع کول چي مجموعه يي بايدمساوي وي
5- منځ ته راغلی تفاوت ته بيلانس ويل کيږي اوپردوه ډوله دی يوکريډيټ بيلانس اوبل ډبټ بيلانس

دژورنال اوليجراماده کونه

مثال : لاندي معاملات په ژورنال کي ثبت اوليجرته يي انتقال کړی

1- کاروبارد5000 افغاني سرمايي سره شروع شو
2- پرمحمدنسيم باندی د500 افغاني اجناس خرځ کړل سوه
3- دکاملي تصفيي وروسته دمحمدنسيم څخه 450 افغاني نقدأراورسيدي
4- د1500 افغاني په ارزښت دياقوت څخه اجناس رانيول شوه
5- دکاملي تصفيي څخه وروسته ياقوت ته 1450 افغاني نقده ورکړل شوی
6- وښاغلي حضرت الله ته د300 افغاني په ارزښت معاش ورکړل شو
7- د1000 افغانی په ارزښت ماشين الات نقده خريداري شول
8- د1300 افغاني په ارزښت اجناس په نقده خرځ کړل شوه
9- د50 افغاني په ارزښت ګټه ترلاسه شوه
10- په بانکي حساب کی د1000 افغاني په ارزښت نقدی پيسی جمع شوي
11- د100 افغاني په ارزښت مزدورکړل شو
12- دکمپني مالک دشخصي استفادي لپاره دبانک څخه 200 افغاني راويستلي

حل :

عمومي ژورنال

Date	Description	L.F	Debit	Credit
	Cash A/C		5000	
	To Capital			**5000**
	Started business with Capital			
	M.Nasim A/C		500	
	To sales A/C			**5000**
	Sold goods to m.Nasim			
	Cash A/C		450	
	Discount Allowed A/C		50	
	M.Nasim A/C			**500**

Received cash from M.Nasim		
Purchased A/C	1500	
Yaqut A/C		**1500**
Purchased good from M,yaqut		
Yaqut A/C	1500	
Cash A/C		**1450**
Discount received		**50**
Paid to yaqut in full in cash 1450		
Salary A/C	300	
Cash A/C		**300**
Paid salary to Hazratullah		
Machinery A/C	1000	
Cash A/C		**1000**
Purchased a machinery		
Cash A/C	1300	
Sales A/C		**1300**
Sold good for cash		
Cash A/C	50	
Interest A/C		**50**
Received interest		
Bank A/C	1000	

Cash A/c		**1000**
Deposited cash into Bank		
Wages A/C	100	
Cash A/C		**100**
Paid wages		
Drawing A/C	200	
Bank A/C		**200**
With Draw cash from bank for personal use		

A/C #-1 A/C N - cash

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit
	To Capital A/C		5000		By A/C Payable		1450
	To Nasim A/C(Receivable)		450		By Sales A/C		300
	To Sales A/C		1300		By Machinery A/c		1000
؟							
	To interest A/c		50		By Bank A/c		1000
					By Wages A/c		100

					Balance		2950
	Total		6800		Total		6800

A/C N- Capital A/C #- 2

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit
					By Cash A/C		5000
؟	Balance		5000				
	Total		5000		Total		5000

A/C N - M Nasim A/C -# 3

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit
	To Sales		500		By Cash A/C		450
؟					By Discount Allowed		50
	Total		500		Total		500

A/C N – Sales A/C # - 4

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit
					Mr.Nasim		500

؟

	Balance		1800		By Cash		1300
	Total		1800		Total		1800

A/C N –Discount Allowed A/C # -5

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit
	Mr.Nasim		50				
؟					Balance		50
	Total		50		Total		50

A/C N –Purchase A/C #- 6

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit
	Mr.yaqut A/C		1500				
؟					Balance		1500
	Total		1500		Total		1500

A/C N –yaqut A/C #-7

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit

	To Cash A/C		1450		By Purchase A/C		1500
؟	To Discount A/C		50				
	Total		1500		Total		1500

A/C N- Discount Received A/C #-8

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit
					By yaqut		50
؟	Balance		50				
	Total		50		Total		50

A/C N –Salary A/C #-9

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit
	To Cash A/C		300		Balance		300
؟							
	Total		300		Total		300

A/C N – Machinery A/C #-10

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit
	To Cash A/C		1000		Balance		1000
؟							
	Total		1000		Total		1000

A/C N –Interest A/C #-11

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit
	Balance		50		By Cash		50
؟							
	Total		50		Total		50

A/C N –Bank A/C #-12

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit
	To Cash A/C		1000		By Drawing		200
؟							
					Balance		800
	Total		1000		Total		1000

A/C N –Wages A/C #-13

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit
	To Cash A/C		100		Balance		100
؟							
	Total		100		Total		100

A/C N –Drawing A/C #-14

Date	Description	J.F	Debit	Date	Description	J.F	Credit

To Bank A/C	200	Balance	200

؟

Total	Total

پنځم فصل

(ازمايښتي بيلا نس)

ازمايښتي بيلانس (Trail Balance)

کله چي و ليجرونو ته ټول انتقال ترسره سي ، نو وپروسي ته د دوام ورکولو ترمخه دا مهمه ده چي د ثبتوني حسابي صحيوالى معلوم کړو . ازمايښتي بيلانس يو بيان دى کوم چي په يوه مشخصه نيټه کي د ټولو حسابونو بيلانسونه ښيئ ، په بل عبارت ازمايښتي بيلانس د ليجر حسابونو داخيستل سوي کريډيټ يا ډبټ بيلانسونو د ليست څخه عبارت دى

ازمايښتي بيلانس پنځه ستونه لرونکى جدول دى چي د ټولو حسابونو نومونه او بيلانسونه پکښي درج کيږي په اخيري دوو ستونو کي د مختلفو حسابونو بيلانسونه درج کيږي . ډبټ بيلانسونه (کله چي د ډبټ مجموعه دکريډيټ ترمجموعي ډيره شي) په چپه ستون کي ، اوکريډيټ بيلانسونه (کله چي دکريډيټ مجموعه د ډبټ ترمجموعي ډيره شي) په راسته ستون کي درج کيږي د دې دواړو ستونو مجموعه بايد مساوي وي . د ازمايښتي بيلانس مختلف ستونونه عبارت دي : (i) serial Number

(iii) Ledger , (ii) Head of Account

Folio (L.F) (v) Credit Balance, and (iv) Debit Balance

Serial Number	Head of Account	L.F	Debit Balance	Credit Balance

دازمايښتي بيلانس ځانګړني

۱ـ دا دټولو ليجر حسابونو اونقدي حساب دبيلانسونو ليست دی

۲- دا د کتاب ثبتوني مضاعف سيستم ندی داد کار يوه پاڼه ده

۳ ـ دا د محاسبوي دوران په جريان کي هروخت جوړيدای سي

۴ـ داد چيک او ارزيابی دنده سرته رسوي

۵ ـ د ژورنال څخه وليجر ته دمعاملاتو د انتقال دحسابي صحيوالي اطمينان راکوي

۶ ـ ازمايښتي بيلانس ځيني غلطی او نيمګړتياوی نه ښيئ

د ازمايښتي بيلانس ګټي

ازمايښتي بيلانس دلاندي اهدافو لپاره استعماليږي

۱ ـ **د صحيوالي ثبوت** : کله چي دازمايښتي بيلانس دواړه طرفونه مساوي سي . نو دا پدې مانا دی چي د ټولو معاملاتو ډبټ او کريډيټ په صحيح ډول سوی او د ليجر حسابونو توازن يا بيلانس په صحيح ډول ترسره سوی .

۲ ـ **دغلطيو يا نيمګړتياوو دمنځه وړل** : کله چي د ازمايښتي بيلانس ډبټ او کريډيټ طرفونه مساوي نسي نودا پدې مانا دی چي په ژورنال يا ليجر کي ځيني نيمګړتياوي او غلطی موجودي دي مجاسب کولای سي دګټي او تاوان حساب او توازون پاڼي ترمخه دغه غلطۍ پيدا کړي او صحيح يې کړي .

۳ – **د نهايي حسابونو جوړول** : د ازمايښتي بيلانس څخه دګټي او تاوان حساب او توازن پاڼه جوړيږي .

دازمايښتي بيلانس محدوديتونه

دا مهمه نده چي ازمايښتي بيلانس دي دمحاسبۍ ټولي غلطی او نيمګړتياوي په ګوته کړي ، ځکه چي ازمايښتي بيلانس د محاسبۍ ځيني غلطی يا نيمګړتياوي نسي معلومولای چي دغه غلطی يا نيمګړتياړي په لاندي ډول دي

۱ – **دحذف کولو غلطی** : که چیري یوه معامله هیڅ ونه لیکل سي اویا هم هیره سي نو دی غلطی ته دحذف کولو غلطی ویل کیږي مثال : که چیري پر قسیم باندي د ۱۰۰ افغانی په ارزښت اجناس په پور خرڅ کړل سي ، خو لیکن دا معامله هیڅ ونه لیکل سي اویا هم پاته سي نو دا پر ازمایښتي بیلانس باندي هیڅ تاثیر نه لري ، خو لیکن دنهایي حسابونو نتیجه به صحیح نه وي .

۲ ـ **دتبدیلی غلطی :** که چیري یو حساب دبل حساب پرځای ډبټ او یا کریډیټ شي دی ته دتبدیلی غلطي ویل کیږي . چي دا ازمایښتي بیلانس نه متاثیره کوي لیکن مجموعي نتیجي به صحیح نه وي د مثال په توګه : که چیري اجناس د ۱۰۰ افغانیو په ارزښت پر قسیم په پور خرڅ کړل سي خو لیکن دقسیم پرځای دجمیل حساب ډبټ سي . نو دا غلطی ازمایښتي بیلانس نسي نیولای .

۳ ـ **اصولي یا قانوني غلطی** : دا هغه غلطی دي چي ځیني وخت داصولو یا قوانینو څخه دانکار په وخت کي رامنځته کیږي مثال : دسرمایوي اوعایداتي لګښتونوترمنځ تفاوت په نظر کي نه نیول اویا هم که چیري یوه فابریکه نسب کیږي نو دنسبولو مزد دفابریکي دحساب پرځای د مزد په حساب کي ثبت کیږي چي دا غلطی پر ازمایښتي بیلانس هیڅ تاثیر نه لري خوپه نهایي نتیجه کي غلطي راولي .

۴ ـ **دانتقال غلطی** : داهغه غلطی دي چي د ژورنال څخه وغلط لیجر حساب ته دانتقال په وخت کي رامنځته کیږي مثال د 5000 AF په ارزښت دمعاشاتو ډبټ بیلانس دمزد حساب ولیجر ته ډبټ سي

۵ ـ **داوښتني غلطی** :دا غلطی هغه وخت رامنځته کیږي چي کله یو عدد د ډبټ اوکریډیټ په وخت کي صحیح ونه لیکل سي مثال : دمحمد حساب د 321 پر ځای 231 ډبټ سي اودتخفیف حساب د 789 پرځای 879 ډبټ سي .

دازمایښتي بیلانس دجوړوني طریقې

دازمایښتي بیلانس دجوړوني طریقې یا میتودونه په لاندي توګه دي

بیلانس (توازن) میتود : لکه څرنګه چي دنوم څخه یې معلومیري تردې میتود لاندي دټولو لیجر حسابونو څخه بیلانسونه را اخیستل کیږي او په ازمایښتي بیلانس کي لیکل کیږي دا میتود ډیر ساده او اسانه محاسبه کیږي چي هم دزیات کارکولو اوهم دوخت دضایع مخه نیسي نوځکه دا میتود ډیر مروج دی .

مجموعي میتود : تر میتود لاندي دحساب د بیلانس د را اخیستلو پر ځای دحساب د دواړو طرفونو مجموعي را اخیستل کیږي .

ګډ میتود : له څرنګه چي دنوم څخه یې معلومیږي پدې میتود کي دپورته تشریح سوي دواړو میتودونو څخه کار اخیستل کیږي ، یعني هم دبیلانس میتود او هم د مجموعي میتود څخه استفاده کیږي

مثال : شلم مثال راواخلی او دپورته میتودونو پراساس ازماینتي بیلانس ځیني جوړ کړی

اول میتود : بیلانس میتود

Trail Balance

As at …………

No	Head of Accounts	L.F	Debit	Credit

	AFN	AFN
Cash Account	2,950	—
Capital Account	—	5,000
Sales Account	—	1,800
Discount allowed Account	50	—
Purchases Account	1,500	—
Discount received Account	—	50
Salary Account	300	—
Plant Account	1,000	—
Interest Account	—	50
Bank Account	800	—
Wages Account	100	—
Drawing Account	200	—
Total	**6,900**	**6,900**

دوهم میتود : مجموعي میتود

Trail Balance

As at / on.....

No	Head of Accounts	L.F	Debit	Credit

	AFN	AFN
Cash Account	6,800	3,850
Capital Account	—	5,000
M Nasim Account	500	500
Sales Account	—	1,800
Discount allowed Account	50	—
Purchases Account	1,500	—
Yaqut Account	1,500	1,500
Discount received Account	—	50
Salary Account	300	—
Plant Account	1,000	—
Interest Account	—	50
Bank Account	1,000	200
Wages Account	100	—
Drawing Account	200	—
Total	**12,950**	**12,n950**

دريم ميتود : ګډ ميتود

Trail Balance

As at/on........

NO.	Heads of Accounts	Lf	Balance		Total	
			Debit	Credit	Debit	Credit
	Cash Account		2950		6800	3850
	Capital Account			5000		5000
	M nasim Account				500	500
	Sales Account			1800		1800
	Discount allowed Account		50		50	
	Purchase Account		1500		1500	
	Yaqut Account				1500	1500
	Discount received Account		300		300	
	Salary Account		1000		1000	
	Plant Account		1000		1000	
	Interest Account			50		50
	Bank Account		800		1000	200
	Wage Account		100		100	
	Drawing Account		200		200	
	Total		6900	6900	12950	12950

مثال :

لاندي معاملات په ژورنال کي ثبت ، و لیجر ته انتقال او ازمایښتی بیلانس ځینی جوړ کړی .

1 : د 80000 افغانی په ارزښت په نقده ډول کاروبار شروع شو .

2 :5000 افغانی په ارزښت په نقده ډول فرنیچر رانیول شو

3: تجارتی اجناس د 3000 افغانی په ارزښت په نقده ډول رانیول شوه

4: د یاسین څخه د5000 افغانی په ارزشت تجارتی اجناس په پور رانیول شوه .

5 : د 6000 افغانی په ارزشت اجناس په پور خرڅ کړه شوه .

6 : پر ندیم باندی د2000 افغانی په ارزشت اجناس په پور خرڅ کړل شوه .

7 : د ندیم څخه نقده 1500 په ارزښت پورراورسیده

8 : یاسین ته د 4000 افغانی په ارزښت نقده ورکړل شوه

9 : د میاشتی معاش ورکړل شو د 550 افغاني په ارزشت

حل :

عمومي ژورنال

Date	Particular	L.F	Debit	Credit
			AFG	AFG
جوزا	Cash A/C	1	80000	
۰۱	To capital A/C	4		80000
	Started business with cash			
02	Furniture A/C	2	5000	
	To cash A/C	1		5000

Purchase furniture for cash

10	Purchase A/C	3	3000	
	To cash A/C	1		3000
	Purchase merchandise for cash			
15	Purchase A/C	3	5000	
	To payable Account-yasin	5		5000
	Merchandise purchase on Credit			
20	Cash A/C	1	6000	
	To sales	6		6000
	Sold merchandise on cash			
25	Receivable Account-nadim	1	2000	
	To sales A/C	7		2000
	Received cash from nadeem			
28	Cash A/C	1	1500	
	To receivable Account-nadeem	7		1500
	Received cash from nadeem			
30	Payable Account-yasim	5	4000	
	To cash A/C	1		4000
	Cash paid to yasim			

31	Salaries expense	8	550	
	To cash A/C	1		550
	Paid salaries for the month			

LEGER ACCONT

Dr cash Account no.1 Cr

Date	Particular	L.F	Amount AFG	Date	Particular	L.F	Amount AFG
01	To capital A/C		80000	02	By furniture		5000
	To sales A/C		6000	10	By purchase		3000
	To receivable –nadeem		1500	30	By payable – yasin		4000
				31	By salaries		550
	Balance b/d		74950	31	By Balance c/d		74950
	total		87500		Total		87500

Dr furniture Account no.2 Cr

Date	Particular	L.F	Amount AFG	Date	Particular	L.F	Amount
02	To cash		5000	31	By Balance c/d		5000
	total		5000		Total		5000

	total		87500		Total		87500

Dr purchase Account no.3 Cr

Date	Particular	L.F	Amount AFG	Date	Particular	L.F	Amount
10	To cash		3000	31	By Balance c/d		5000
15	To payable - yasin		5000	10	Total		5000
	total		8000		Total		8000
	To Balance b/d		8000				

Dr capital Account no.4 Cr

Date	Particular	L.F	Amount AFG	Date	Particular	L.F	Amount
31	To Balance c/d		8000	31	By cash A/C		8000
	total		8000		Total		8000
	total		87500		By Balance b/dl		8000

Dr Account payable no.5 Cr

Date	Particular	L.F	Amount AFG	Date	Particular	L.F	Amount

30	To cash		4000	15	By purchase		5000
31	To Balance c/d		1000	31	Total		5000
	Total		5000		To Balance b/d		1000

Dr sales Account no.6 Cr

Date	Particular	L.F	Amount AFG	Date	Particular	L.F	Amount
02	To Balance c/d		5000	31	By cash A/C		6000
	Total		5000	31	Receivable - nadeem		2000
	Total		87500		Total		8000
					To Balance c/d		8000

Dr Account receivable no.7 Cr

Date	Particular	L.F	Amount AFG	Date	Particular	L.F	Amount
02	To sales		2000	31	By cash A/C		1500
	Total		2000	31	By Balance c/d		500
	To Balance c/d		500		Total		2000

ازمایشی بیلانس

جوزا31

No.	Heads of Account	L.F	Debit AFG	Credit AFG
1	Cash Account	1	47950	
2	Account receivable	7	500	
3	Furniture Account	2	5000	
4	Account payable	5		1000
5	Capital Account	4		80000
6	Purchase Account	3	8000	
7	Sales Account	6		8000
8	Salaries Account	8	550	
	Total		89000	89000

مثال :

Record the following transactions into journals post them into Ledger and prepaid trail Balance .

Marth

1. Business started with cash AFG 2000
2. Paid rent to ahmad AFG 1000
3. Paid salary to clerk AFG 500
4. Paid carriage to javed AFG 200
5. Received cash form customer for service AFG 5000
6. Paid rent to sultan AFG 1000

7. Paid salary to khan AFG 800
8. Paid carriage expense for AFG 300
9. Received cash from customer for service AFG 6000
10. Paid wages to sadiq 500

حل :

General journal

With narration

Date	Particular	L.F	Debit	Credit
2015	Cash A/C	1	2000	
March	To capital	2		2000
01	Started business with cash			
02	Rent expense A/C	3	1000	
	To cash A/C	1		1000
	Paid rent to ahmad			
03	Salaries expense A/C	4	500	
	To cash A/C	1		500
	Paid salary to clerk			
04	Carriage experience A/C	5	200	
	To cash A/C	1		200
	Paid carriage to javed			
05	Cash A/C	1	5000	
	To service revenue A/C	6		5000

	Received cash from customer for service			
06	Rent expense	3	1000	
	To cash A/C	1		1000
	Paid rent to sultan			
07	Salaries expense	4	800	
	To cash A/C	1		800
	Paid salary to khan			
08	Carriage	5	300	
	To cash A/C	1		300
	Paid carriage to salesman			
09	Cash A/C	1	6000	
	To service revenue A/C	6		6000
	Received cash from customer for service			
10	Wages	7	500	
	To cash A/C	1		500
	Paid wage to sadiq			

Ledger Accounts

Dr cash Account no.1 Cr

Date	Particular	L.F	amount	Date	Particular	L.	Amount

						F
March O1	To capital	2000	March 02	By rent expense		1000
05	To ser: revenue	5000	03	By salary expense		500
09	To ser : revenue	6000	04	By carriage expense		200
			06	By rent expense		1000
			07	By salary expense		800
			08	By carriage expense		300
			10	By wages expense		500
			31	By Balance c/d		8700
	Total	13000		Total		13000
	To Balance c/d	2950				

Dr capital Account no.2 Cr

Date	Particular	L.F	amount	Date	Particular	L.F	Amount
Mar 31	To Balance c/d		2000	Mar O1	By cash A/C		2000
	Total		2000		Total		2000
					By Balance c/d		2000

Dr			rent expense Account			no.3	Cr
Date	Particular	L.F	amount	Date	Particular	L.F	Amount
Mar 02	To cash		1000	Mar 31	By Balance c/d		2000
06	To cash		1000		Total		2000
	total		2000				
	To Balance b/d		2000				

Dr			salaries expense Account			no.4	Cr
Date	Particular	L.F	amount	Date	Particular	L.F	Amount
Mar 03	To cash		500	Mar 31	By Balance c/d		1300
07	To cash		800		Total		1300
	total		1300				
Apr 01	To Balance b/d		1300				

Dr		carriage expense Account				no.5	Cr
Date	Particular	L.F	amount	Date	Particular	L.F	Amount
Mar	To cash		200	Mar	By Balance c/d		500

03				31			
08	To cash		300		Total		500
	total						
Apr o1	To Balance b/d		500				

Dr		service revenue Account				no.6	Cr
Date	Particular	L.F	amount	Date	Particular	L.F	Amount
Mar 31	To Balance c/d		11000	Mar O5	By cash A/C		5000
	Total		11000		Total		6000
					Total		11000
				Apr 01	By Balance b/d		11000

Dr		wage expense Account				no.7	Cr
Date	Particular	L.F	amount	Date	Particular	L.F	Amount
Mar 10	To cash		500	Mar 31	By Balance c/d		500
	Total		500		Total		500

To Balance c/d 500

Trial Balance

March 31…

No.	Heads of Accounts	L.F	Debit	Credit
1	Cash Account		8700	
2	Capital Account			2000
3	Rent expense		2000	
4	Salaries Account		1300	
5	Carriage Account		500	
6	Service revenue			11000
7	Wages expenses		500	
	Total		13000	13000

مثال :

لاندي درکړل شوی ازمایشی بیلانس د احمدی شرکت د 1394 ه ل کال د سرطان د میاشتی لپاره ترتیب شوی دی . خو لیکن محاسبوی دوره یا محاسبوی کال د 1394 ه ل کال د اسد د میاشتی پر ۳۱ نیته پای ته رسیږي .

ازمایشتي بیلانس

No.	Heads of Accounts	L.F	Debit AFG	Credit AFG
1	Equity shares capital A/C			100000

2	Plants and machinery cost	60000	
3	Purchase	50000	
4	Sales		90000
5	Sundry debtors	30000	
6	Sundry Creditors		10000
7	Salaries	12000	
8	Wages	8000	
9	Rent	10000	
10	Misc. expense	5000	
11	Cash in hand	13000	
12	Bank overdrafts		1000
13	Furniture and fixtures	6000	
14	Investments	7000	
	Total	201000	201000

لاندي معاملات د 1394 ه ل کال د اسد په میاشتی کی تر سره شویدی
1394 ه ل ، اسد

1 . د 10000 افغانی په ارزښت اجناس پر یونس په پور خرڅ کړل شوه
2 . د 8000 افغانی په ارزښت اجناس په نقده پول خرڅ کړل شوه
3 . یونس د 1000 افغانی په ارزښت اجناس رامسترد کړل شوه .
4 . د ظفر څخه د 8000 افغانی په ارزښت اجناس په پور رانیول سوه .

5 . ظفر ته د 1000 افغانی په ارزښت اجناس ورته مسترد کړل شوه .

6 . د 4000 افغانی په ارزښت اجناس په نقده پول رانیول شوه .

7 . د 1000 افغانی په ارزښت کرایه د چیک له طریقه ورکول شوه .

8 . د یونس څخه 7000 افغانی په نقده پول راورسیدلی چی 1000 افغانی تخفیف ورکول سو .

9 . ظفر ته 5000 افغانی په نقده ورکول سوی ، چی د 1000 افغانی په ارزښت تخفیف راکړل سو .

10 . نوی ماشین د 10000 افغانی په ارزښت په نقده پول رانیول سو .

11 . د 6000 افغانی په ارزشت تول نقده په بانک کي جمع شوي .

د 1394 ه ل کال د اسد دمیاشتی له پاره ژورنال (د لنډیز څخه بغیر) ، لیجر او ازمایښتی بیلانس ترتیب کړی :

د احمدی شرکت کتابونه

Sales day book

Date	Heads of the customers	L.F	Details	Total	Remarks
1394	Yonus		10000		
Asad.2				10000	

Purchase day book

Date	Heads of the customers	L.F	details	Total	Remarks
1394	Zafer		8000		
Asad.9				8000	

Returns inward book

Date	Heads of the customers	L.F	details	Total	Remarks
1394	Yunas		1000		
Asad.6				1000	

Returns outward book

Date	Heads of the customers	L.F	details	Total	Remarks
1394	Zafer		1000		
Asad.2				1000	

Journal

Without narration

Date	Particulars	L.F	Debit	Credit
1394	Debtor yunas A/C		1000	
Asad.2	To sales A/C			10000
3	Cash A/C		8000	
	To sales A/C			8000
6	Return inward A/C		1000	
	To debtor yunas A/C			1000
9	Purchase A/C		8000	
	To Creditors zafer A/C			8000
12	Creditors zafer A/C		1000	

	To return outward		1000
17	Purchase A/C	4000	
	To cash A/C		4000
19	Rent A/C	1000	
	To bank A/C		1000
21	Cash A/C	7000	
	To debtor yunas A/C		7000
21	Discount allowed A/C	1000	
	To debtor yunas A/C		1000
24	Creditors zafer A/C	5000	
	To discount received A/C		5000
27	Machinery A/C	10000	
	To cash A/C		10000
31	Bank A/C	6000	
	To cash A/C		6000

Dr equity shares capital A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394	To Balance c/d	100000	1394	By Balance b/d	100000
Asad31			Asad.1		
	Total	100000		Total	100000

			1394	By Balance c/d	10000
			Asad.1		

Dr		plant and machinery A/C			Cr
Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394	To Balance c/d	60000	1394	By Balance c/d	70000
Asad1			Asad.31		
27	To cash	100000		Total	70000
	Total	70000	1394		
			Asad.1		
Asad1	To Balance b/d	70000			

Dr		purchase A/C		Cr	
Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394	To Balance c/d	50000	1394	By Balance c/d	62000
Asad1			Asad.31		
9	To Creditor A/C	8000		Total	62000
17	To cash A/C	4000	1394		
			Asad.1		
	Total	62000			
	To Balance b/d	62000			

Dr sales A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394	To Balance c/d	108000	1394	By Balance b/d	90000
Asad1			Asad.1		
	Total	108000		By debtors A/C	10000
			1394	By cash A/C	8000
			Asad.1		
				Total	108000
				By Balance b/d	108000

Dr sundry debtors A/C
Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394 Asad1	To Balance b/d	30000	1394 Asad.1	By return inward b/d	1000
	To sales A/C	10000		By cash A/C	7000
	Total	40000	1394 Asad.1	By discount allowed A/C	1000
	To Balance b/d	31000		By Balance c/d	31000
				Total	40000

Dr sundry Creditors A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394 Asad12	To return outward c/d	1000	1394 Asad.1	Balance b/d	10000
	To cash A/C	5000	9	By purchase A/C	8000
	To discount recived	1000	1394 Asad.1	Total	18000
	To Balance c/d	11000		By Balance b/d	11000
	Total	18000			

Dr salaries Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394 Asad31	To Balance b/d	12000	1394 Asad.31	By Balance c/d	12000
	Total	12000		Total	12000
	To Balance b/d	12000	1394 Asad.31		

Dr wages A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount

1394 Asad31	To Balance b/d	8000	1394 Asad.31	By Balance c/d	8000
	Total	8000		Total	8000
	To Balance b/d	8000	1394 Asad.31		

Dr rent A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394 Asad1	To Balance b/d	10000	1394 Asad.31	By Balance c/d	11000
	To bank	1000		Total	11000
	Total	11000	1394 Asad.31		
	To Balance b/d	11000			

Dr misc. Expense A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394 Asad1	To Balance b/d	5000	1394 Asad.31	By Balance c/d	5000
	Total	5000		Total	5000
	To Balance b/d	5000	1394		

			Asad.31		

Dr furniture and fixtures A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394 Asad31	To Balance b/d	6000	1394 Asad.31	By Balance c/d	6000
	Total	6000		Total	6000
1	To Balance b/d	6000	1394 Asad.31		

Dr investment A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394 Asad31	To Balance b/d	7000	1394 Asad.31	By Balance c/d	7000
	Total	7000		Total	7000
1	To Balance b/d	7000	1394 Asad.31		

Dr cash A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394	To Balance b/d	13000	1394	By purchase A/C	4000

Asad2			Asad.17		
	To sales A/C	8000		By Creditor A/C	5000
1	To debtors A/C	7000	1394 Asad.31	By machinery A/C	10000
	Total	28000		By bank (bal.AFG)	6000
	To Balance c/d	3000		By Balance c/d	3000
				Total	28000

Dr bank A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394 Asad31	To cash A/C	8000	1394 Asad.31	By Balance b/d	1000
	Total	8000		By rent A/C	1000
1	To Balance b/d	4000	1394 Asad.31	By Balance c/d	4000
				Total	6000

Dr returns inward A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount

1394 Asad6	To sundry debtors	1000	1394 Asad.31	By Balance c/d	1000
	Total	1000		Total	1000
1	To Balance b/d	1000	1394 Asad.31		

Dr return outward Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394 Asad6	To Balance c/d	1000	1394 Asad.12	By Balance c/d	1000
	Total	1000		Total	1000
	To Balance b/d	7000	1394 Asad.31	By Balance b/d	1000

Dr Discount allowed A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394 Asad31	To debtors A/C	1000	1394 Asad.31	By Balance c/d	1000
	Total	1000		Total	1000
1	To Balance b/d	1000			

Dr Discount received A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
1394 Asad6	To Balance c/d	1000	1394 Asad.24	By Creditors A/C	1000
	Total	1000		Total	1000
1			1394 Asad.1	By Balance b/d	1000

Trail Balance

As at 31th asad 1394

Date	Heads of Accounts	L.F	Debit AFG	Credit AFG
1	Equity shares capital A/C			100000
2	Plant and machinery at cost		70000	
3	Purchase A/C		62000	
4	Sales A/C			108000
5	Sundry debtor A/C		31000	
6	Sundry Creditor A/C			11000
7	Salaries		12000	
8	Wages A/C		8000	
9	Rent A/C		11000	

10	Misc. expense A/C	5000	
11	Furniture and fixture A/C	6000	
12	Investment A/C	7000	
13	Cash A/C	3000	
14	Bank A/C	4000	
15	Return outward A/C		1000
16	Return inward A/C	1000	
17	Discount allowed A/C	1000	
18	Discount received A/C		1000
	Total	221000	221000

مثال :

The Balance sheet of mahammadullah furniture as on 31 march 2015 Is given below :

liabilities	AFG	Assets	AFG
Capital	100000	Cash	42000
General reserves	19000	Sundry debtors	90000
Sundry Creditors	25000	Inventory	10000
		Prepaid rent	2000
Total	144000	Total	144000

Following is the summary of transaction that occurred during april 2015 :

a) Collections from debtors 88000

b) Payments to Creditors 24000
c) Acquisition of inventory on Credit 80000
d) Inventory costing AFG 7000 was sold Credit for 85000
e) Recognition of rent expense for april 1000
f) Wages paid in cash for april 8000

Required

A. Prepare all Leger Accounts after including Balances as on 31 march 2015 (journal entries are not required)
B. Prepare the trial Balance as on 30 th april 2015 form the Ledger Accounts .

Solution

In the book of mahammadullah furniture

Dr cash A/C Cr

Date	Particular	amount	Date	Particular	amount
2015 Apr.1	To Balance b/d	42000	2015	By s/Creditors A/C	24000
	To s/debtors A/C	88000	?	By wages A/C	8000
	Total	130000	?	By Balance A/C	98000
May 1	To Balance b/d	98000	Apr 1	Total	130000

Dr sundry debtor A/C Cr

Date	Particular	amount	Date	Particular	amount
2015 Apr.2	To Balance b/d	90000	2015	By cash	88000
	To sales	88000	?	By Balance c/d	87000
	Total	175000	Apr 30	Total	175000
May 1	To Balance b/d	87000			

Dr sundry Creditors A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
2015	To cash	24000	2015	By cash A/C	25000
Apr30	To Balance b/d	81000	9	By Balance b/d	80000
	Total	105000	1394 Asad.1	Total	105000
	To Balance c/d	11000		By Balance b/d	81000

Dr purchase A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount

2015 April 30	To s/Creditors A/C	80000	2015	By Balance b/d	80000
	Total	80000		Total	80000
May1	To Balance b/d	80000	apr 30		

Dr sales A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
2015 April 30	To Balance b/d	85000	2015 Apr?	By sundry debtors A/C	85000
	Total	85000		Total	85000
			may 1	By Balance b/d	85000

Dr inventory A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
2015	To Balance b/d	10000	2015	By Balance b/d	10000
	Total	10000		Total	10000
May1	To Balance b/d	10000			

Dr prepaid rent A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
2015	To Balance b/d	2000	2015	By rent	1000
	Total	2000	Apr30	By Balance b/d	1000
May1	To Balance b/d	1000		Total	2000

Dr rent A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
2015 Apr30	To prepaid rent A/C	1000	2015 Apr.30	By Balance c/d	1000
	Total	1000	Apr30	Total	1000
May1	To Balance b/d	1000			

Dr capital A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
2015	To Balance c/d	100000	2015	By Balance b/d	100000

			Apr.1		
	Total	100000		Total	100000
			May.1	By Balance b/d	100000

Dr general reserve A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
2015 Apr30	To Balance b/d	19000	2015 Apr.1	By Balance b/d	19000
	Total	19000		Total	19000
			May.1	By Balance b/d	19000

Dr wages A/C Cr

Date	Particulars	amount	Date	Particulars	amount
2015 Apr30	To cash A/C	8000	2015 Apr.30	By Balance c/d	8000
	Total	8000	Apr30	Total	8000
May1	To Balance b/d	8000			

Trail Balance

As at 30 apr .2015

No.	Heads of Accounts	L.F	Debit	Credit
			AFG	AFG
1	Cash A/C		98000	
2	Sundry debtor A/C		87000	
3	Sundry Creditors A/C			81000
4	Purchase A/C		80000	
5	Sales A/C			85000
6	Inventory A/C		10000	
7	Prepaid A/C		1000	
8	Rent A/C		1000	
9	Capital A/C			100000
10	General reserve A/C			19000
11	Wages A/C		8000	
	Total		285000	285000

مثال :

Capital	78000
Stock on 1.4.2014	5000
Leasehold premises	46000
Furniture and fixture	13500

Plant and machinery	35000
Purchases	78000
Sales	130620
Discount received	470
Discount allowed	540
Carriage outward	120
Carriage inward	230
Return inward	1500
Return outward	380
Wages and salaries	17680
Rates and taxes	1370
Rent received	530
Sundry expense	1660
Trade Creditors	22760
Book debts	34000
Drawing	3000
Bills payable	1100
Cash in hand	1200
Bank loan	5800
Closing stock	3900

Solution

In the book of naseem

Trail Balance as at 31 march 2015

No.	Heads of Accounts	L.F	Debit	Credit
			AFG	AFG
	Capital A/C			78000
	Stock on 1.4.2014		5000	
	Leasehold premises		46000	
	Furniture and fixture		13500	
	Plant and machinery		35000	
	Purchase		78900	
	Sales			130620
	Discount received			470
	Discount allowed		540	
	Carriage outward		120	
	Carriage inward		230	
	Return inward		1500	
	Return outward			380
	Wages and salaries		17680	
	Rates and taxes		1370	
	Rent received			530
	Sundry expense		1660	

Trade Creditors		22760
Book debts	34000	
Drawing	3000	
Bills payable		1140
Cash in hand	1200	
Bank loan		5800
Total	239700	239700

مثال :

From the following Leger Balance prepare a trial Balance of sports club for the year ended 31 Dec 2014.

Cash in hand	1000	gradening	500
Cash at bank	4000	cleaning	300
Furniture and fixtures	5000	general expenses	1700
8% govt securities	2500	newspaper and magazine	800
Building	8000	sports material	4000
Library	5000	purchase of sports material	8000
Other investment	3000	sports material	3000
Building fund investment	5000	outstanding subsCription (Dr)	1000
Donation	8000	sub received in advance (Cr)	500
SubsCription from member	10000	acCrued interest (Dr)	500
Entrance free	12000	building fund	5000

Locker rent	4000	hire of hall (income)	1000
Interest on investment	1000	grants from govts	3000
Misc.reciepts	1000	travelling expense	500
Printing and stationary	500	refreshments	1000
Electricity charges	1000	accumulated fund	7800

Solution:

In the book of sports club

Trial Balance

As at 31 Der 2014

No.	Heads of Accounts	L.F	Debit	Credit
	Cash in hand		1000	
	Cash at bank		4000	
	Furniture and fixtures		5000	
	8% govt securities		2500	
	Buildings		8000	
	Library		5000	
	Other investment		3000	
	Building fund investment		5000	
	Donation			8000

Subscription		10000
Entrance fees		12000
Locker rent		4000
Interest on investment		1000
Misc.reciept		1000
Printing and stationary	500	
Electricity charges	1000	
Gradenning	500	
Cleaning	300	
General expense	1700	
Newspaper and magazine	800	
Sports material	4000	
Purchase of material	8000	
Sports material	3000	
Outstanding subscription	1000	
Sub received in advance		500
Accrued interest	500	
Building fund		5000
Hire of hall (income)		1000
Grants from govt		3000
Travelling expense	500	

Refreshments	1000	
Accumulated fund		7800
Total	53300	53300

مثال :

Expense for fish, meat,eggs,etc	1250
Expense for food grains	2100
Newspaper subscription	70
Expenses for pulses	300
Expense for mustard oil	250
Expense for spices	280
Expense for vegetable	650
Cost of dinner table	5200
Cost in hand	300
Income from house property	5400
Income from salary	4200
Income from agriculture	800

In the book of ….

Trial Balance

As at 31 Dec 2015

No.	Heads of Accounts	L.F	Debit	Credit

	AFG	AFG
Expense for fish,meat,eggs,etc	1250	
Expense for food grains	2100	
Newspaper subscription	70	
Expense for pulses	300	
Expense for mustard oil	250	
Expenses for spices	280	
Expenses for vegetables	650	
Cost of dinner table	5200	
Cash in hand	300	
Income from house property		5400
Income from salary		4200
Income from agriculture		800
Total	10400	10400

شپږم فصل

د تجارتونو نهايي حسابونه

(Final Accounts)

د مالي بيانونو مفهوم (Meaning of Financial Statements)

مالي بيانونه مانا (i) توازون پاڼه Balance sheet . (ii) دګټي او تاوان حساب

Profit and loss Account . او (iii) ډير نور جدولونه . په اوسني ورځوکي يو اضافه مالي بيان چي جوړيږي هغه د نقدي جيريان مالي بيان (Cash Flow Statement) دی .

کله چي تجارتي فعاليتونه ترسره کيږي نو دا اړينه چي د تجارت په عملياتي نتيجو باندي پوه سو. چي ايا تجارت په ګټه کي روان دی او که په تاوان کي ، نو دهمدې لپاره د ټولو ليجر حسابونو بيلانسونه را اخيستل کيږي او دبيلانسونو بيان ځيني جوړيږی چي دې بيلانس ته ازمايښتي بيلانس ويل کيږي . چي نهايي حسابونه بيا د ازمايښتي بيلانس څخه جوړيږي ځکه نو اړينه ده چي د نهايي حسابونو په مفهوم او هدف باندي پوه سو.

نهايي حسابونه مانا توازن پاڼه او دګټي او تاوان حساب. دګټي او تاوان حساب بيا په خپل ځان کي يو بل حساب لري چي د تجارتي حساب (Trading Account) څخه عبارت دی اوکه چيري تجارت توليداتي وي نوبيا توليداتي حساب (Manufacturing Account) هم هلته موجود وي .

دنهايي حسابونو دجوړولو اهداف

(Objectives of Preparing Final Account)

د نهايي حسابونو د جوړولو اهداف دوه دي

۱ ـ د ګټي او تاوان حساب له طريقه دکار اوبار په عملياتي نتيجو باندي پوهيدل ترڅو په يوه مشخصه کي دوره کي ګټه سوې اوکه تاوان .

۲ – دتوازن پاڼي له طريقه په يوه مشخصه دوره کي ديو کار او بار په مالي حالت باندي پوهيدل .

لکه څرنګه چي پوهيږو مالي بيانونه دوه دي

۱ ـ د ګټي او تاوان حساب او ۲ ـ توازون پاڼه .

چي د دواړو مالي بيانونو لپاره د نهايي حسابونو (Final Accounts) اصطلاح کاريږي

نهايي حسابونه دمختلفو ليجر حسابونو د را اخيستل سوي بيلانسونو په مرسته جوړيږي . دنهايي حسابونو دجوړولو لپاره قوانين ډيرساده دي ټول عايداتي عناصر هغه که لګښتونه وي يا که عوايد ، دګټي او تاوان وحساب ته ځي او ټول پانګوالي عناصر هغه که لګښتونه وي او که عوايد وبيلانس پاڼي ته ځي .

دنهايي حسابونو وړاندي کول

نهايي حسابونه په دوه شکله وړاندي کيږي

۱ ـ دنهايي حسابونو د وړاندي کولو افقي شکل

۲ ـ دنهايي حسابونو د وړاندي کولو عمدي شکل

د نهايي حسابونو د وړاندي کولو افقي شکل

د نهايي حسابونو دې شکل ته عنعنوي او T ټي شکل هم وايي نود (T) شکل پر اساس هر تجارتي او دګټي او تاوان حساب (Trading and profit and loss Account) پر دوو برخو ويشل سويدي چي دتجارتي او ګټي اوتاوان حساب وچپه طرف ته ډبټ وايي . په کوم کي چي ټول مصارف اوتاوانونه ثبت کيږي . په داسي حال کي چي د تجارتي او دګټي او تاوان حسابونو و راسته طرف ته کريډيټ طرف وايي په کوم کي چي ټول عوايد او لاسته راوړني ثبت کيږي

د دواړو طرفونو وتفاوت ته ګټه يا تاوان ويل کيږي که چيري تجارتي حساب (Trading Account) جوړ سي نو د دواړو طرفونو ترمينځ تفاوت ته ناخالص ګټه يا نا خالص تاوان ويل کيږي او که چيري د ګټي او تاوان حساب (Profit and loss Account) جوړ سي نو ددواړو طرفونو ترمينځ تفاوت ته خالصه ګټه او يا خالص تاوان ويل کيږي .

مثال : دا مثال تجارتي اود ګټي او تاوان حسابونه تشريح کوي

Trading and profit and loss Account of Mr . AB Karim

For the year ended on 31, March , 2015

Particulars		Amount	Particulars		Amount
To Opening stock			By sales	129,000	
		45.000			
To Purchases	50,000		Less : Returns	1,000	128,000
Less :Returns	1,100		Less : Closing stocks		52,000
To Wages					
To Gross profit c/d					
		48,900			
		4,000			
					180.000
To salaries		82,100	By Gross profit b/d		
					82.100
To travelling expenses		180,000	By Discount received		
					4,000
To Traded expenses		9,000			
To Rent					
To Net profit		4,500			
					86,100
		2,500			
		2,200			
		67,900			
		86,100			

دنهايي حسابونو د وړاندي کولو عمودي شکل

د نهايي حسابونو و دې شکل ته يوستوني شکل هم ويل کيږي چي پدې يوه ستون کي مختلف عناصر اچول کيږي ترڅو د مشخصي دورې لپاره ګټه او يا تاوان لاسته راوړي ددې ميتود د جوړولو طريقه داسي ده چي د ټول خرڅلاو لګښت کميږي ترڅو په نتيجه کي ناخالصه ګټه او يا ناخالص تاوان په لاس راکړي او بيا د ناخالصي ګټي څخه عملياتي مصارف کميږي چي په نتيجه کي خالصه ګټه يا خالص تاوان په په لاس راکوي .

عملياتي مصارف لکه : (۱) اداري مصارف (۲) د خرڅلاو او توزيع مصارف (۳) مالي مصارف

اوس نو موږ ته دسود او ماليې څخه مخکي ګټه په لاس راغله ، خو کله چي د ګټي څخه سود او ماليه کمه سي نو موږ ته به ګټه د ماليې او سود څخه وروسته په لاس راسي .

Trading Account

For the year ended on 31 March, 2015

Particulars	Amount	Amount
Sales (net)		128,000
Less cost of goods sold		
Opening stock	45,000	
Add : purchases (net)	48,000	
Add : wages	4,000	
	97,900	
Less Closing stock	52,000	45,900
Gross profit		82,100

profit and loss Account

for the year ended on 31 March 2015

Particulars	Amount	Amount
Gross profit		82,100
Add : Discount received		4.000
		86,100
Less : General Administration expenses		
Salaries	9,000	
Rent	2,200	
Trade expenses	2,500	
Less : Selling and distributive	-13,700	
Traveling expenses	-4,500	-18,200
Net profit		67,900

عايداتي مصارف او سرمايوي مصارف

REVENUE EXPENDITURE AND CAPITAL EXPENDITURE

لکه څرنګه چي پوهيږو د مالي بيانونو مهم اهداف

۱ـ د عملياتي نتيجو په لاس راوړل چي ايا ګټه سوې او که تاوان .

۲ ـ په يوه مشخصه دوره کي ديو کاراو بار دمالي حالت ښودل دي

نو ددې په خاطر چي پورته اهداف په صحيح توګه په لاس راسي نو دا مهمه ده چي د عايداتي مصارفو او سرمايوي مصارفو تر مينځ تفاوت وکړای سو .

مصارف په دوه ډوله دي يو يې عايداتي مصارف او بل يې سرمايوي مصارف

د عايداتي مصارف رسيدات د ګټي اوتاوان حساب ته ځي

او د سرمايوي مصارف رسيدات و توارن پاڼي ته ځي

نو که چيري پورته اصول په نظر کي ونيول سي نو عملياتي نتيجه او مالي حالت به په صحيح ډول ښکاره سي او که چيري د عايداتي او سرمايوي مصارفو په اصولو کي هر اختلاف يا تفاوت راسي نو عملياتي نتيجه به غلطه او د توازن پاڼي په واسطه ښودل سوی مالي حالت به هم صحيح نه وي

د نهايي حسابونو جوړول يوه سخته ستونزه ده ځکه چي ډير پراخ مباحث وجود لري ، دوه ډوله مصارف او دوه ډوله عوايد په لاندي توګه کټګوري سوي .

1 – Revenue expenditure / Revenue receipts \

2 – Capital expenditure / Capital receipts

عايداتي مصارف (Revenue expenditure)

دا ډول مصارف هغه مصارف دي چي په لنډه موده کي منځته راځي او يا ترسره کيږي ، عموما ديوه کال څخه په کم وخت کي لکه : کرايه ، سود ، کميشن اوداسي نور

پدې ډله مصارفو کي د بيا خرڅلاو لپاره د خامو موادو ، توليداتي موادو ، او پاخه موادو د رانيولو مصارف شامل دي .

همداسي که چيري د يوچا څخه دخدماتو د غوښتلو په مقابل کي يو شي مصرف شي داهم عايداتي مصارف دي لکه : د معاشاتو يا مزدونو ورکړه نو ويلای سو چي هغه مصارف چي په سرمايوي مصارفو پوري اړه نه لري عايداتي مصارف بلل کيږي .

ددې ترڅنګ دکار او بار د شتمنی د حفظ او مراقبت لپاره چي هر شی ورکړل سي يا دورکړي وعده ورسره وسي دعايداتي مصارفو څخه عبارت دی لکه : د ترميم مصارف ، استحلاک او داسي نور

ځکه ويلای سو چي عايداتي مصارف په لاندي ډول دي .

1 – Salary , wages , rent , insurance , postage , etc.

2 – Interest on loan

3 _ Repair , etc.

4 – Depreciation of fixed asset

5 - Tax and other legal expenses

6 – Cost of raw material or finished products for resale purposes

7 – Any other expenses which is not covered so far

عايداتي رسيدات (Revenue receipts)

دا هغه رسيدات دي چي و كار او بار ته په منظم او عادي ډول د اجناسو او خدماتو د خرڅلاو څخه راځي دمصارفو ځيني اقسام چي دليدلوڅخه داسي معلوميږي لكه عايداتي مصارف ، خو په اصل كي سرمايوي مصارف دي لكه :

۱ ـ د ماشين د نسبولو لپاره كاركونكو ته مزدونه وركول او هم د يوداسي الي توليد چي په فابريكه كي استفاده ځيني كيږي .

۲ ـ ټول هغه قانوني مصارف چي د تجارت د ځمكي په رانيولو پوري اړه ولري دا مصارف لكه : د وكيل اجوره يا هم د راجسټر مصارف .

۳ ـ د زاړه تعمير د رانيولو څخه وروسته د ترميم ، رنګ اوداسي نورو مصارف .

۴ ـ د شتمنۍ د رانيولو په خاطر پر پور باندي د سود مصارف .

سرمايوي مصارف (capital expenditure)

د عايداتي مصارفو د زده كړي څخه وروسته دا هم مهمه ده چي په سرمايوي مصارفو باندي پوه سو ټول هغه مصارف چي د ثابتي شتمنۍ د لاسته راوړلو لپاره دثابتي شتمنۍ د پراخوالي لپاره اويا هم د ثابتي شتمنۍ د كيفيت د لوړوالي لپاره تر سره كيږي د سرمايوي مصارفو څخه عبارت دي .

نو ويلای سو چي سرمايوي مصارف هغه مصارف دي چي د اوږدې مودې لپاره ترسره کيږي ، عموما ديوه کال څخه اضافه د سرمايوي مصارفو مثالونه په لاندي توګه درکړل سويدي .

1 - هغه مصارف چي داوږدې مودې يا لنډې مودې شتمنيو لپاره چي بيا نه خرڅيږي ترسره کيږي لکه : ځمکه او تعمير ، فابريکه او ماشينري ، فرنيچر او پاته کيدونکي شيان ، د شتمنۍ رانيول او هغه مصارف چي د شتمنيو په رانيولو پوري اړه ولري
لکه Brokerage commission , freight and carriage plus erection of machine Expenses

2 – د شتمنۍ د پرمختګ اوپراخوالي لپاره مصارف .

3 – ټول هغه مصارف چي د يوې شتمنۍ د کار کولو په حالت لوړوالی راولي

4 – ديو حق د ترلاسه کولو لپاره لکه : copyright,patents right, goodwill , license او داسي نور .

5 - ځيني وخت ځيني مصارف ترسره کيږي چي دفتا هيڅ ګټه نه لري اوپه ماهيت کي دوامداره ترسره کيږي چي داهم سرمايوي مصارف دي لکه : داعلاناتو مصارف

6 - هغه مصارف چي دګټي مقدار زياتوي دا هم سرمايوي مصارف دي لکه : دکاراو بار انتقال ديوه ځای څخه بل ځای ته

سرمايوي مصارف په لاندي توګه کټګوري سويدي

(i) Cost of land , building , plant , machinery , furniture and fixture including base hold land .
(ii) Cost office , motor car and lorry
(iii) Cost of goodwill , preliminary expenses
(iv) Patents , copyright , trade mark and e.t.c
(v) Cost of extension and Improvement
(vi) Cost of establishment of business
(vii) Erection expenses of plant and machinery
(viii) Any other expenditure incurred with a view to increase earing capacity such as interest on loans taken for the purposes of buying fixed asset .

سرمايوي رسيدات (Capital receipts)

داهغه پول رسيدات دي چي د ثابتي شتمنى د خرڅلاو څخه په لاس راځي اويا هم هغه رسيدات دي چي د سرمايې په پول د مالکينو ، شريکانو ،سهم لرونکو ، پوروړو او داسي نورو څخه راځي .

سرمايوي رسيدات يوازي مسؤليت زياتوي ځکه چي سرمايوي رسيدات عوايد ندي داپدي خاطر چي د هري ثابتي شتمنى خرڅلاو په ثابته شتمنى کي کموالى راولي . مګر لاسته راغلى مبلغ عوايد ندى په بل عبارت سرمايوي رسيدات ديو کاراوبار دګټي او تاوان په حساب باندي تاثير نلري بلکه دوى يوازي دشتمنى د کموالي په مقابل کي مسؤليتونه زياتوي او سرمايوي رسيدات په توازون پاڼه کي ښودل کيږي .

دعايداتي مصارفو اوسرمايوي مصارفو ترمينځ ځيني مهم تفاوتونه په لاندي جدول کي وړاندي سويدي

Distinction between Revenue expenditure and Capital expenditure

دتفاوت اساس	عايداتى مصارف	سرمايوي مصارف
هدف	ددي هدف د کارواوبار مخته بيول دي د ګټي او تاوان حساب په ډبټ طرف کي ښودل کيږي	داد دايمي شتمنى د لاسته راوړولو لپاره مصرفيږي دا د توازن پاڼي يوه برخه تشکيلوي
داستفادې موده	داد لنډي مودې لپاره وي عموما د يوه کال څخه کم .	دا د اوږدې مودې لپاره وي عموما د يوه کال څخه اضافه
منسوبول	دا کيداى شي په تجارتي حساب يا د ګټي او تاوان حساب کي وښودل سي	دا يوازي په توازن پاڼه کي ښودل کيږي
د ګټي د ظرفيت زياتوالى	دا د يو کار او بار د ګټي ظرفيت نه زياتوي بلکه د اوسنى	دا د کار او بار د ګټي ظرفيت زياتوي

ګټي د ظرفيت د ساتلو سره مرسته

کوي .

ماهيت	دا تکراريږي	دا نه تکراريږي
انتقال	دا د انتقال وړ ندي	دا د انتقال وړ دي
بيا وړاندي کول	دا مصارف تروخت تيريږی	دا تر وخت نه تيريږي

Deferred Revenue Expenditure and Capital Expenditure

ځيني وخت يو زياته اندازه مصارف چي د عايداتي خاصيت لري ديوه کال څخه اضافه استفاده کيږي اودې ته ورته ځيني وخت بيا يو اندازه مصارف چي غير تکراري وي ، خو د استفادې وخت يې تر يوه کاله پوري محدود وي خو ليکن د څو کالو لپاره وي نو دا داسي حالتونه دي چي په هغه کي مصرف په يوه کال کي نه تر سره کيږي بلکه د يوه کال څخه اضافه په څو کالو کي مصرفيږي هغه مبالغ چي په يوه کال کي مصرف نه سي او پاته سي عبارت د (Deferred Revenue expenditure) څخه دی مثالونه يې دادي (preliminary expenses , discount on the issues of shares , brokerage for the issues of shares , advertising expenses , e.t. c)

او ځيني وخت غيري متراقبه پيښو څخه ځيني تاوانونه رامينځته کيږي دا مصارف د ګټي اوتاوان حساب څخه کميږي اوپه توازن پاڼه کي ښودل کيږي

مثال : دا وښياست چي لاندي درکړل سوي مثالونه عايداتي خاصيت لري او که سرمايوي خاصيت

1 – 2,000 AFN spent on repairing of second hand plant .

2 – 15,000 AFN spent on air conditioner in an office .

3 – 10,000 AFN spent on advertising in connection with production of a new product .

4 – 100 AFN paid for carriage of good purchases .

5 – Salary of 5,000 AFN is paid to employee of the business .

6 – A sum of 5,000 AFN was paid as compensation to an employee who retrenched .

7 - Purchases of raw materials for 25,000 AFN .

۱ – داسرمايوي خاصيت لري .

۲ – دا سرمايوي خاصيت لري .

۳ – دا Deferred revenue خاصيت لري .

۴ – دا عايداتي خاصيت لري .

۵ – دا عايداتي خاصيت لري .

۶ – دا عايداتي خاصيت لري .

۷ – دا عايداتي خاصيت لري .

دتجارتي حساب مفهوم

(Meaning of Trading Account)

تجارتي حساب هغه حساب دی چي په يوه مشخصه دوره کي د يو کار او بار ناخالصه ګټه او يا ناخالص تاوان په لاس راوړي پدې حساب کي ټول مستقيم مصارف او مستقيم عوايد استفاده کيږي او پاته ټول غيرمستقيم مصارف او غير مستقيم عوايد د ګټې او تاوان په حساب کي استفاده کيږي .

د تجارتي حساب د (ډېبټ طرف) اصلي عناصر :

1 – Opening stock

2 – purchases during the period ----- returns outwards , if any

3 – Carriage inwards

4 – Wages on purchases

5 – Freight on purchases

6 – Other direct expenses : fuel , power , lighting , octroi duty ,e.t.c

د تجارتي حساب د (كريډيټ طرف) اصلي عناصر:

1 – Total sales ---- cash as well as Credit sales ---- returns inwards

2 – Closing stock

Trading and profit and loss Account of Mr. AB Karim

For the year ended on 31, March , 2015

Particulars	Amount	Particulars	Amount
To opening stock		By Sales	
		Sales Returns	
To purchases		By Closing stocks	
Purchases Returns		By Gross loss	
To Wages			
To carriage inwards and cartage			
To fuel , power and lighting			

To freight

To octroi duty

To customers , e.t.c

To Gross profit

ناخالصه ګټه (Gross profit)

کله چي په تجارتي حساب کي ټول ډبټ طرف عناصر (items) او ټول کریډیټ طرف عناصر (items) ځای پرځای سي نو بیا هر طرف مجموعه کیږي . که چیري د کریډیټ طرف مجموعه د ډبټ طرف تر مجموعې زیاته وي ددوی تر مینځ ته ناخالصه ګټه ویل کیږي . او که چیري د ډبټ طرف مجموعه د کریډیټ تر مجموعې زیاته وي نو ددوی تر مینځ تفاوت ته ناخالص تاوان ویل کیږي .

نو په همدې اساس ناخالصه ګټه او ناخالص تاوان حقیقي ګټه او حقیقي تاوان نه دی .

د هغو مختلیفو عناصرو تشریحي مطالعه چي په تجارتي حساب کي وجود لري

د شروع ګدام (opening stock)

کله چي تجارتي حساب جوړ سي نودتیر کال ګدام د روان کال د شروع ګدام دی کوم چي د شروع د معاملې په ډول ثبت کیږي او په ازمایښتي بیلانس کي ښودل کیږي د شروع ګدام د تجارتي حساب په شروع کي لیکل کیږي لیکن که یو کار اوبار نوی شروع سوی وي نو هغه بیا د شروع ګدام نه لري د شروع ګدام د تجارت له رویه پاخه یا مکمل مواد دي ، لیکن د تولیداتي کمپنیو له رویه دشروع ګدام

(a) خام مواد دي (b) نیم کاره مواد دي ، او (c) پاخه مواد دي .

The following entries are passed in books of the business:

For Adjustment of opening stock

Date	Particulars	L.F	Debit	Credit
	Purchases A/c Dr.			
1.	To opening stock A/c			
	(Adjustment of opening stock)			

For Adjustment of Closing Stock

Date	Particulars	L.F	Debit	Credit
	Closing Stock A/c Dr.			
2.	To Purchases A/c			
	(Adjustment of Closing stock)			

نوټ : نو دشروع د ګدام د پورته تعديلاتو په خاطر به په ازمايښتي بيلانس کي هيڅ ګدام نه وي او د رانيولو تعديل سوي مبلغ به دتجارتي حساب په ډبټ طرف کي ښکاره کيږي او د تړل سوي يا پاته ګدام (Closing stock) مبلغ به دتوازن پاڼي په شتمنی طرف کي ليکل کيږي .

رانيوني په ازمايښتي بيلانس کي ښودل کيږي

(purchases are shown in trail Balance)

دا د نقده رانيولو او پور رانيونو مجموعه ده . د رانيولو د حساب بيلانس هميشه ډبټ بيلانس وي او که چيري د رانيونو د مستردی حساب (return – outward) موجود وي . کوم چي هميشه کريډيټ بيلانس لري بايد د مجموعي رانيونو څخه منفي سي ، تر څو خالصي رانيوني په لاس راسي ږ

Total purchases as per trial Balance 1,00,000

Less : Total purchases returns (outwards) 3,000

97,000

ځيني وخت داسي هم پيښيږي چي اجناس راورسيږي خو انوايس يا بل راونه رسيږي ځکه نو دغه معامله د رانيونو په حساب کي نه وي ثبت سوي نو په داسي حالاتو د تړلي ګدام يا پاته ګدام لپاره د کال په اخره کي بايد په لاندي ډول ثبت وسي :

Date	Particulars	L.F	Debit	Credit
	Purchases A/c			
	To Supplier A/c			
	(Good received intered)			

که چيري د کار او بار د مالک له خوا هر ډول رانيوني د شخصي استعمال لپاره ترسره کيږي نو هغه بايد د مجموعي رانيونو څخه منفي سي ځيني وخت د هغه اجناسو راتګ چي د کار او بار ديو قرارداد پر اساس په راتلونکي کي ترسره کيږي بايد د اوسنۍ دورې په مجموعي رانيونو کي داخلي نسي .

مستقيم مصارف (Direct expenses)

ټول هغه مصارف چي د اجناسو د بيا خرڅلاو په خاطر د هم هغه اجناسو دلاسته راوړلو لپاره صورت نيسي عبارت د مستقيم مصارفو څخه دي کوم چي د تجارتي حساب په ډبټ طرف کي ښودل کيږي دا مصارف کيداى سي مخکي ورکول سويوي يا د ورکړي وړ وي نوموړي مصارف په لاندي ډول دي :

(a) د را انتقالولو مصارف (Carriage inward) :

په يوه کار او بار کي د بيا خرڅلاو په خاطر د اجناسو د راوړلو لپاره مصارف عبارت د را انتقالولو د مصارفو څخه دی د مصارفو دا ډول عناصر د تجارتي حساب په ډبټ طرف کي ليکل کيږي

که چيري په يوه کارکي دهرډول شتمنۍ دراوړلو لپاره دانتقال مصارف ورکړل سي نو دا په تجارتي حساب کي نه ثبت کيږي بلکه د رانيول سوي شتمنۍ پر لګښت (قيمت) وراضافه کيږي .

(b) . پر رانیونو باندي مزد (Wages on purchases) : که هر ډول مزد دیو جنس پر جوړولو یا تولیدولو ورکول سي عبارت د مستقیم مصارفو څخه دی چي داهم د تجارتي حساب په ډبټ طرف کي لیکل کیږي او هغه مزدونه چي د شتمنیو (ماشینري ، فلنټ او داسي نور) د راوړلو لپاره ورکول کیږي مستقیم مصارف ندي دا باید د شتمنی پر لګښت یا قیمت وراضافه سي .

(c) درانیولو بارول (Freight on purchases) : کله چي د بیا خرڅلاو په خاطر د رانیول سوي اجناسو د بارولو مصارف ورکول سي نو دا مستقیم مصارف دي اودتجارتي حساب په ډبټ طرف کي لیکل کیږي لیکن که شتمني رانیول سي اود بارولو مصارف یې ورکول سي نو دا د شتمنی پر لګښت باندي اضافه کیږي .

(d) نور مستقیم مصارف : پدې کټګوری کي لاندي مصارف شامل دي

(i) Fuel , lighting , power : په عمومي توګه اجناس د ډبرو د سکرو ، یا انرژي / بریښنا او رڼا په مرسته تولیدیږي چي دا ډول مصارف هم مستقیم مصارف دي او د تجارتي حساب په ډبټ طرف کي لیکل کیږي .

(ii) Octroi duty , custom , e,.t.c : کله چي یو جنس د هیواد په داخل کي رانیول سي نو ښاروالي یو اندازه مالیه غواړي چي دې ته مستقیم مصارف وایي او دا هم د تجارتي حساب په ډبټ طرف کي لیکل کیږي .همدا شان کله چي د خارجي هیوادونو څخه کوم اجناس رانیول سي نو باید وارداتي مالیه ورکول سي .چي داهم مستقیم مصارف دي اود تجارتي حساب په ډبټ کي ښودل کیږي خو که چیري کومه شتمني رانیول سي او مالیه ورکول سي نودا بیا د شتمنی پر لګښت یا قیمت باندي اضافه کیږي .

(iii) Packing expense : د خرڅلاو د اجناسو کوتی کول هم مستقیم مصارف دی او د تجارتي حساب په ډبټ طرف کي ښودل کیږي خوکه چیري یو جنس یو ځای و یو ګراک ته استول کیږي او نومړی شی کوتی سي نو دا مصارف پر ګراک لویږي دا مستقیم مصارف ندي .

خرڅلاو (sales)

د نقده خرڅلاو او پور خرڅلاو ټول مجموعي مبلغ د تجارتي حساب په کریډیټ طرف کي لیکل کیږي او که چیري د خرڅلاو د مستردی حساب (Returns inwards) موجود وي نو بیا د مجموعي خرڅلاو څخه منفي کیږي

نوټ :

۱ – که چیري شتمنی خرڅه سي نو دا عایداتي رسیدات نه دي بلکه دا سرمایوي رسیدات دي او دا د مجموعي شتمنی څخه منفي کیږي .

۲ – ځیني وخت خرڅلاو ترسره سي لیکن اجناس واستول نه سي نو دا ډول اجناس په تړلي ګدام

(Closing stock) کي ندي شامل بلکه دا ډول اجناس باید جلا وساتل سي .

۳ – ځیني وخت یو کمپنی اجناس و یو نماینده ته استوي او یا هم یو غټ خرڅونکي ته د مستردی د قانون پر اساس اجناس استوي نو دا په خرڅلاو کي ندي شامل ځکه رانیونکی ازاد دی کولای سي چي اجناس را مسترد کړي .

تړلی ګدام یا پاته ګدام (Closing stock)

د تجارتي حساب د کریډیټ طرف دوهم عنصر تړلی ګدام دی هغه اجناس چي د یو مشخصي دورې په جریان کي خرڅ نسي عبارت د تړلي یا پاته ګدام څخه دی دا عنصر په ازمایښتي بیلانس کي ښودل کیږي ځکه چي د پاته ګدام د ارزښت ټاکنه د ټولو حسابونو د تړلو څخه وروسته ترسره کیږي لیکن کله چي رانیوني د شروع ا وپای ګدام سره تعدیل سي نو د تړلي حساب بیلانس په ډبټ طرف کي راځي او په توازن پاڼه کي د شتمنی په توګه ښودل کیږي د شروع ګدام او دپای ګدام لپاره دژورنال ثبت په لاندي ډول دی :

Date			L.F	Debit	Credit
1 .	Closing Stock A/c	Dr.			
	To Trading A/c				
	(Closing stock shown on the Credit side of trading Account)				
	If Closing Stock A/c				
	To purchases A/c				

(If closing stock is transferred to purchases Account
then it can be shown in the Balance sheet only)

Trading A/c

To opening stock A/c

(opening stock transferred)

د تجارتي حساب مهموالى ، موخي او ګټي

(Importance , objectives and advantages of trading Account)

تجارتي حساب دلاندي معلوماتو په وړاندي کولو کي مرسته کوي :

۱ – که چيري د تجارتي حساب کريډيټ طرف تر ډېټ طرف زيات سي نوپه نتيجه کي ناخالصه ګټه په لاس راځي او ددې برعکس بيا نا خالص تاوان په لاس راځي د ناخالصي ګټي او ناخالص تاوان د معلومولو څخه وروسته تجار پر خرڅلاو باندي د ګټي فيصدي محاسبه کولاى او د تيرو کلنو د نتيجو سره يې مقايسه کولاى سي تر څو کار او بار د کاميابۍ ا وناکامۍ په اړه تصميم ونيسي .

۲ – دې ته ورته ، تجار کولاى سي د مستقيمو مصارفو فيصدي د خرڅلاو په نسبت معلومه کړي . او د تيرو کلنو د فيصديو سره يې مقايسه کړي

۳ – دا د توليداتو د خرڅلاو د قيمت په ټاکلو کي مرسته کوي .

۴ - تجارتي حساب د پاته ګدام د اندازې په ټاکلو کي مرسته کوي کوم چي دتيرو کلنو د اندازو سره د مقايسي وړ وي که چيري د روان کال تړلي او يا پاته ګدام ډير وي نو شايد چي زياتي رانيوني يا لږ خرڅلاو ترسره سويوي .

۵ – تجارتي حساب د عملياتي موثريت په لاسته راوړلو کي مرسته کوي د ناخالصي ګټي نسبت ډير ګټور او کومک کونکی دی چي په لاندي ډول محاسبه کيږي :

$$\text{Gross profit Ratio} = \frac{Gross\ profit}{sales} \times 100$$

مثال : دلاندي معلوماتو څخه اخرني ګدام محاسبه کړی .

Opening Stock

Purchases

Sales of gross profit on cost 33 1/3 %

Solution :

Gross profit on cost = 33 1/3 %

Hence, gross profit of sales $= \frac{33\ 1/3}{33\ 1/3} = \frac{1}{4}\ or\ 25\%$

پاته برخه

Trading Account

For the year ended ….

Particulars	Amount	Particulars	Amount
	AFN		AFN
To Opening stock	62,000	By Sales (given)	6,00,000
To Purchases	4,20,000	By Closing stock	
To gross profit on cost is 33 1/3 % or 25 % on sales which is 6,00,000	1,50,000	(Balance figure)	32,000

6,32,000	6,62,000

نو موږ ویلای سو چي د ګدام اخیرني ارزښت 32,000 دی .

د ګټي او تاوان حساب (ډبټ طرف) عناصر :

دا حساب د کار اوبار عملیاتي نتیجي محاسبه کوي نو دا یو مالي بیان دی چي په یوه مشخصه دوره کي د کار او بار د ګټي او تاوان په اړه معلو تاومات راکوي د پروفیسر Caster په وینا دګټي او تاوان حساب هغه حساب دی کوم چي ټولي لاسته راوړني او ټول تاوانونه راټولوي . ترڅو د لاسته راوړنو زیاتوالی پر تاوانونو زیاتوالی پر لاسته راوړنو معلوم کړی په داسي حال کي چي Harry G . Guthaman بیا د ګټي او تاوان حساب داسي تعریف کړی (د ګټي او تاوان حساب په یوه مشخصه دوره کي دلاسته راوړنو او تاوانونو د مقایسوي او تصنیفي ثبت څخه عبارت دی)

ځکه نو د پورته تعریفونو څخه واضح سوه چي د ګټي اوتاوان حساب دیو کار او بار د خالصي ګټي او خالص تاوان د محاسبه کولو لپاره استعمالیږی

د ګټي اوتاوان حساب د جوړولو لپاره پروسه :

د تجارتي حساب څخه چي هره نتیجه منځته راسي هغه که ناخالصه ګټه وي او که ناخالص تاوان وي دګټي او تاوان وحساب ته انتقالیږي د نا خالصي ګټي لپاره ثبت په لاندي ډول دی :

Date	Particulars		L.F	Debit	Credit
	Gross profit A/c	Dr.			
	To profit and loss A/c				

(Gross profit transferred)

Reverse entry in case of gross loss , i , e

To Gross profit A/c Dr.

(Gross loss Account transferred

د ګټي او تاوان وحساب ته د ناخالصي ګټي / ناخالص تاوان د نقلولو څخه وروسته ، نور غیری مستقیم مصارف اوضررونه ، لکه : معاشات ، کمیشن ، بونس اوداسي نور چي تجارتي حساب ته نه وي ډبټ سوي د ګټي او تاوان حساب ته ډبټ کيږي همدا شان د عوایدو ځیني ډولونه ، لکه : سود ،کمیشن ،تخفیف او داسي نور د ګټي اوتاوان حساب په کریډیټ طرف کي لیکل کیږي.

نو د کریډیټ طرف او ډبټ طرف ترمینځ تفاوت ته خالصه ګټه یا خالص تاوان ویل کیږي که چیري کریډیټ طرف زیات سي نو خالصه ګټه په لاس راځي او که د ډبټ طرف تر کریډیټ طرف زیات سي نو خالص تاوان په لاس راځي .

د ګټي او تاوان حساب د (ډبټ طرف) عناصر :

1 – Gross loss carried down from trading Account .

2 – Expenses of Business ----- Such as Salary , rent , interest and taxes .

3 – Depreciation of assers

4 – Commission and discount allowed

5 – Amount of provision such as

Provision for bad debts

Provision for depreciation

Provision for discount

Provision for interest on capital

6 – Net profit .

نوټ : د هوسايني د مقصد په خاطر د مصارفو پورته ډولونه په لاندي کټګوريو تقسيم کولای سو .

1 - Gross profit from trading Account

2 – Miscellaneous revenue incomes such as interest received , commission

Profit on sales of investment , e.t.c

3 – Selling and distributive expenses

او ټول هغه مصارف چي د تاديي وړ وي يا مخکي ورکول سويوي د تعديلاتو څخه وروسته را اخيستل کيږي .

د ګټي او تاوان حساب (کريډيټ طرف) عناصر :

1 - Gross profit from trading Account

2 - Miscellaneous revenue incomes such as interest received , commission

Profit on sales of investment , etc

From profit and loss Account

For the year ended……

Particulars	Amount	Particulars	Amount

To Gross loss b/d from trading A/c	By Gross profit b/d from trading A/c
To Administrative expenses	By Interest received
Salaries	By Commission
Rent , rates and taxes	By profit on sale of investments
Lighting	By Dividend received
Printing and stationery	By Rent received
Telephone and telegrams	By Discount received
Directors fee	By Income from investment
Legal expenses	By Miscellaneous revenue profit
Postages stamps	By Income from other sources
Insurance	By Net loss e/f
Repairs	
Bank charges	

Audit fee

Chariry

Sundry trade expenses

Depreciation on

(a) land and Building
(b) plant and machinery
(c) Furniture and fixture

To General and financial expenses

Advertising

Bad debts

Commission paid

Carriage outwards

Loss on sales of investment

Loss be fire

Packing expenses

Travelling expenses

Distributive expenses

To Net profit e/f

د ګټې او تاوان حساب اړوند عناصرو تشريحي مطالعه :

معا شات (Salaries) : د معا شاتو ورکړه او يا ولاړ معاشات غير مستقيم مصارف دي چي د ګټې د او تاوان په حساب کي ليکل کيږي دا يو غير توليداتي مصارف دي چي د ګټي او تاوان حساب په ډبټ کي ليکل کيږي ځيني وخت معاشات د مزد سره يو ځای درکړل سويوي که چيري معاشات د مزد سره يو ځای درکړل سويوي نو دا د تجارتي حساب په ډبټ طرف کي ليکل ځکه چي دا د توليداتی مصارفو غوندي معلوميږي .

کرايه (Rent) : کله چي د کاراوبار دمجموعي ملکيت لپاره کرايه ورکول سي نو دا غير مستقيم مصارف دی او ګټي او تاوان حساب په ډبټ طرف کي ښودل کيږي ليکن د فابريکي کرايه مستقيم مصارف دي او دتجارتي حساب په ډبټ طرف کي ښودل کيږي .

ماليه (Rates and taxes) : د ښاروالی او يا نورو لخوا وضعه سوي ماليه غيري مستقيم مصارف دي نو په دې اساس د ګټي او تاوان حساب په ډبټ طرف کي ښودل کيږي .

پر پور باندي ګټه (Interest on loan) : دا يو غير مستقيم مصارف دی او د ګټي او تاوان حساب په ډبټ طرف کي ښودل کيږي .

ثابت مصارف (Stable expenses) : دا مصارف هم د یو غیر مستقیم مصارف دي اود ګټي او تاوان حساب په ډبټ طرف کي ښودل کیږي .

غیري مستقیم مصارف (Indirect expenses) : دا اعلاناتو مصارف ، تجارتي مصارف ، د شتمنیو د استملاک مصارف ، رنګ رنګ مصارف داټول غیرمستقم مصارف دي او دګټي او تاوان حساب په ډبټ طرف کي ښودل کیږي .

نموني (Samples) : په عمومي توګه مفتي نموني د تولید د اعلاناتو یا د خرڅلاو د حجم د زیاتوالی په خاطر ویشل کیږي، چي دا ټول غیری مستقیم مصارف دي، او د ګټي او تاوان حساب په ډیټ طرف کي ښودل کیږي.

ورداشت (Drawings) : کله چي اجناش یا نقده د کارابار د مالک یا شریک لخوا د شخصي اسنعمال لپاره واخستل سي، نو دا د کاراوبار مصارف ندي ځکه چي د کاراوبار سره هیڅ ارتباط نلري او دا د کاراوبار د لاسته راوړنو د زیاتوالی لپاره مهم ندي نو ودی ته ورداشت ویل کیږي چي د مالک یا شریک د پانګي (سرمایه) څخه کمیږي.

شخصي مصارف (Personal expenses) : پر شخصي عایداتو باندي مالیه او صحی بیمه دا هم د مالک شخصي مصرف دی، چي دلته دا مصرف د ګټي او تاوان په حساب کي نه ښودل کیږي خو لکین د ورداشت غوندي د مالک د پانګي څخه کمیږي.

مشکوکه طلبات (Bad debts) : دا د کاراوبار لپاره ضرر دی، نو د ګټي او تاوان حساب په ډیت طرف کي ښودل کیږي، خو کله چي وړکړل سوی مشکوکه طلبات یا بل څه بیرته بېّ لاس راسي، نو دا عواید دي او د ګټي او تاوان حساب په کریدیټ طرف کي ښودل کیږي.

د ګټي او تاوان په حساب کي د تړني داخلیدني (Closing entries in the profit and loss Account)

په لاندي شکل کي د ګټي او تاوان حساب د تړني داخلیدني ښودل سویدي :

S. No	Particulars	L.F	Debit	Credit

For transferring all the expenses

1. Profit and loss A/C Dr

To sundry expenses such as: salary, rent,interest,etc

For transferring all the incomes

Sundry incomes A/c Dr

2. (such as dividend, interest, and miscellaneous)

To Profit and loss A/C

For transferring net profit

Profit and loss A/C Dr

3. To Net profit (Capital A/C)

(Net profit transferred)

عملياتي ګټه او خالصه ګټه (Operating profit and Net profit)

د ګټي زياتوالی پر عملياتي مصارفو د عملياتي ګټي څخه دي په عملياتي مصارفو کي لاندي مصارف شامل دي اداري مصارف، د خرڅلاو او توزيع مصارف، د نقده تخفيف ورکړه، پر لنډ مهال پور بانډي سود، او داسي نو. ځکه نو ( ) په داسي حال کي چي عملياتي مصارف = تمام سوی قيمت + اداري مصارف + د خرڅلاو او توزيع مصارف يا عملياتي ګټه = خالصه ګټه + عيري عملياتي مصارف – عيري عملياتي عوايد.

خالصه ګټه مانا د عوایدو زیاتوالی پر مصارفو او ضررونو (که عملیاتي وي که غیری عملیاتي) په بل عبارت د عملیاتي ګټي څخه د عملیاتي مصارفو کموالی ته خالصه ګټه ویل کیږي. غیري عملیاتي مصارف هغه مصارف دي، کوم چي د کاراوبار د عملیي سره غیري مستقیم ارتباط ولري، دا مصارف لکه : پر پور باندي سود، خیرات او ذکات، د ثابتي شتمنی پر خرڅلاو باندي ضرر، د غلا څخه ضرر، د اور څخه ضرر، او داسي نور. غیري عملیاتي عواید لکه : د سود رسیدات، کرایه، توزیع سوي ګټه، د ثابتي شتمنی پر خرڅلاو باندي ګټه، او داسي نور.

دا عواید همیشه د خالصي ګټي د محاسبه کولو لپاره محاسبه کیږي.

مثال : د لاندي معلوماتو څخه عملیاتي ګټه او خالصه ګټه محاسبه کړی :

Particulars	Amount	Particulars	Amount
Gross profit	250,000	Donation	4,250
Salaries	77,000	Rent received	2,300
Advertising	4,000	General expenses	550
Rent and taxes	26,500	Interest on investment	4,300
Insurance charges	3,720		
Audit fee	2,700		
Carriage outward	1,210		
Loss on sales of plant	3,100		
Printing and stationary	1,100		
Interest on loans	15,000		
Loss by theft	12,500		

Profit on sales of machinery 41,000

حل :

لاندي بيان عملياتي ګټه او خالصه ګټه ښيي :

Particular		Debit AFN	Credit AFG
Gross profit			250000
Less: office and administration expenses			
salaries	77000		
Rent and taxes	26500		
Insurance charges	3720		
Audit fee	2700		
Printing and stationary	1100		
General expenses	550	111570	
Less: selling and distribution expenses			
Carriage outward	1210		
Advertising	4000	5210	116780
Operating profit			
Add: non –operating expenses			
Interest on investment	4300		
Rent received	2300		

Profit on sales of machinery	41000	47600	47600
Less: non – operating expense			180820
Interest on loan	15000		
Loss on sales of plant	3100		
Donation	4250		
Loss by theft	12500	34850	34850
Net profit			145970

In the case of net loss reverse entry is to be passed ,i.e

Date	Particulars	L.F	Debit	Credit
	Capital a/c (net loss)			
	To profit and loss a/c			
	(net loss transferred			

لاندي درکړل شوی ازمایینتی د بناغلی کریم الله شرکت د1394 ه ل کال د حوت د 30 نیټی دی

Particular	Debit	Credit
Capital		15000
Purchases	20000	
Sales		30000
Wages	12000	
Furniture	800	

Salaries	900	
Travelling expense	700	
Commission	300	
Cash in hand	1000	
Cash at bank	3400	
Buildings	16000	
Debtors and Creditors	4500	4000
Bills payable and bill receivable	600	800
Telephone	100	
Resume	500	200
Total	50000	50000

1394 ه ل د حوت پر30 نیټه د ګدام ارزښت 7500 افغانی وو . تاسو 1394 ه ل کال د حوت د 30 نیټی له پاره تجارتی او د ګټی او تاوان حساب جوړ کړی .

حل :

Trading and profit and loss Account of mr.karimullah

For the year ended on 30th 1394حوت ،

Particular		amount	particular		Amount
To purchase	20000		By sales	30000	
Returns	200	19800	Returns	500	29500
To wages		1200	by closing stock		7500

to gross profit c/d	16000		
	3700		3700
To salaries			
to travelling expenses		By gross profit c/d	16000
To commission			
To telephone			
To net profit			
	16000		16000

مثال :

د اتحاد ځښآک مشروباتی فابريکي لپاره د 1494 ه ل کال لپاره چی د حوت پر 29 ختم سوی . د ګټي او تاوان حساب جوړ کړی .

Gross profit from trading Account	80000	repairs and renewable	3000
Commission received	5000	advertisements	5000
Discount received	3000	carriage outward	6000
Bank interest	7000	bad debts	1000
Dividend received	5000	interest on loan	3000
Office rent	8000	discount allowed	2000
Insurance	4000	loss on sales of assets	3000
Salaries	10000	interest on overdraft	1000
Audit fee	3000	bank charges	1000

Stationary	1000	profit on sales of investment	5000

In the book of Kandahar beverage company

Profit and loss Account for the year ended 29th, حوت،1394

Particulars	amount	particular	Amount
To office and administration expense		by trading a/c	
Office rent	8000	Gross profit	80000
Insurance	4000	Revenue income	
Salaries	10000	Commission received	5000
Audit fee	3000	Discount received	3000
Stationary	1000	Non –trading income	
Repair and renewable	3000	Bank interest	7000
Selling and distribution expenses		Dividend received	5000
Advertisement	5000	Abnormal gain	
Carriage outward	6000	Profit on sales of investment	5000
Bad debts	1000		
Financial expenses			
Interest on loan	3000		
Discount allowed	2000		
Interest on overdraft	1000		

Bank charges	1000	
Abnormal loss		
Loss on sales of asset	3000	
Capital a/c		
Net profit transferred	54000	
Total	105000	105000

مثال :

Prepare income statement from the following trail Balance for the year ended on march 31th 2015 .

Particular	amount	Particular	Amount
Cash	4560	Account payable	5794
Prepare insurance	2284	Notes payable	88000
Supplies inventory	1540	Capital	37305
Equipment	29400	Income from services	13260
Building	88800		
Land	11500		
Drawing	1200		
Salaries expense	2050		
General expense	1120		
Repair expense	880		

Advertisement expense	780
Bad debt expense	245

حل :

Income statement

For the year ended on 31th march

Particulars	afg	Afg
Revenue from services		13260
Operative expense		
Salaries expenses	2050	
General expenses	1120	
Repair expense	880	
Advertisement expenses	780	
Bad debts expense	245	
Total operative expense		5075
Net income		8185

مثال :

A,B and C are partner sharing profit and losses as 3,2,1

Prepare a profit and loss appropriation Account for the year ended 31,12,2015

Net profit from profit and loss Account 30000

A and B are entitled to a salary (yearly) of 5000

B is entitled to a commission @10% on the above net profit.

Interest on capital is to be charged @5% p.a whereas.

Interest on drawing @ 10% p.a (for 6 months)

Capital at the begging of the year

A . 40000 AFG	Drawing . A 4000 AFG
B.20000 AFG	B.2000 AFG
C.10000 AFG	C.1000 AFG

Solution :

In the book of A,B and C

Dr profit and loss appropriation Account for the year ended 31th Dec 2008 Cr

Particular	Afg	afg	Particular	Afg	Afg
To interest on capital			By profit and loss a/c		30000
A	2000		Interest of drawing		
B	1000		A	200	
C	500		B	100	
	3500		C	50	
Salary					350
A	5000				

	B	5000	
			10000
Commission			
	A	5540	
	B	5540	
	C	2770	13850
			30350	30350

مثال :

لاندي درکړل شوی ازمایشی بیلانس د احمدشاه بابا ابدالی ترانسپورتی شرکت دی ، چی د ۱۳۹۴ ه ش کال د ۲۸ حوت له پاره جوړ شوی دی .

Particular	Afg	Particular	Afg
Cash	9700	Account payable	15000
Account receivable	22300	Expense payable	700
Machinery	124300	Capital	81000
Fuel expense	59000	Revenue from services	130100
General expense	11500	Commission recieved	2000
Interest paid	2000		
	228800		228800

د ورته شکل څخه د ګټی او تاوان حساب جوړ کړی

حل :

Ahmad shah abdali transport company

Income statement

For the year ended on 31th Dec

Particulars	Amount	Particulars	Amount
Fuel expenses	59000	Revenue from service	130100
General expenses	11500	Commission received	2000
Interest paid	2000		
Net income	59600		
	132100		132100

مثال :

لاندی درکړل شوی ازمایشتی بیلانس د رحیمی مطبعي د ثور د ۳۰ نیټی دی . تاسو د رحیمی مطبعی له پاره د ثور ۳۱ نیټی له پاره د ګټی او تاوان حساب جوړ کړی .

Particulars	Afg	Particulars	Afg
Cash	12300	Account payable	1940
Account receivable	24500	Note payable	11120
Machinery	9500	Capital	44430
Building	54300	Service revenue	211800
Investments	15000		

Depreciation expense	6600	
Rent expenses	12600	
Drawing	21000	
Advertisement expenses	9400	
Supplies expenses	42000	
Travelling expenses	12410	
Salaries expenses	11920	
Other expenses	14260	
Supplies inventory	6000	
Electricity charges	17500	
	269290	269290

Rahimy printing press

Income statement

For the year ended on 31th

Particulars	afg	Afg
Service revenue		211800
Operating expenses		
Depreciation expenses	12600	
Rent expenses	6600	
Advertisement expenses	9400	

Supplies expenses	42000	
Travelling expenses	12410	
Salaries expenses	11920	
Office expenses	14260	
Electricity charges	17500	
Total operative expenses		126690
Net income		85110

د ګټې او تاوان حساب مهموالی ، ګټې او اهداف

Objective/importance /advantages of profit and loss Account

د ګټې او تاوان حساب د لادي اهدافو له پاره ګټور دی :

1. د خالصي ګټې یا تاوان حساب لاسته راوړل : د ګټې او تاوان حساب اول او ډیر مهم هدف د یو کاروبار له پاره یوه مشخصه دوره کی د خالصی ګټې او خالص تاوان لاسته راوړل دي .
2. د مقایسی امکانات : تجار د اوسنی کال د ګټې او تاوان د معلومولو څخه وروسته ، د تیر کال د ګټې او تاوان سره مقایسه کولای شی ، چی کاروبار په موثر ډول فعالیت کوی که نه .
3. پر مصارفو باندي د کنټرول تجربه : لکه څرنګه چی پوهیږو د یوي فابریکی هدف د ګټې او یا لاسته راوړنو اعظمی کول دي ، چی دا په دوو طریقو سره کیدای سی ۱ : د خرڅلاو د حجم د زیاتوالی پواسطه ، ۲ : د تولید د لګښت د کموالی پواسطه . که چیری د ګټې او تاوان حساب جوړ شي نو موږ کولای سو تشریحی معلومات د مصارفو او عوایدو په اړه ترلاسه کړو . چی ددی معلوماتو په واسطه کولای شو هغه مصارف چی موثریت یی کم او یا هیڅ موثریت ونلري ، کم او یا بیخي ایسته کړو .

4. د ګټی په ويش کی مرسته کونکی : د يو تجار ، شراکت يا فابريکی له پاره د بانکی پر اساس د ګټی ويشل مشکل کار دی . چی نوموړی مشکل د ګټی او تاوان حساب په جوړيدو سره په ډير اسانی سره حل کيدای سي .

لاندي جدول د ګټی او تاوان حساب او تجارتی حساب ترمنځ د تفاوت په اړه معلومات راکوي .

Distinction between revenue expenditure and capital expenditure

د تفاوت حساب	تجارتی حساب	ګټی او تاوان حساب
هدف	دا ددې له پاره جوړيږي چی ناخالصه ګټه يا ناخالص تاوان په لاس راوړي	دا ددې په خاطر جوړيږي چی خالصه ګټه يا تاوان معلوم کړي
د مصارفو ماهيت	دا يوازي د مستقيم مصارفو سره سروکار لري	دا يوازي د غيری مستقيم مصارفو سره سروکار لري
معلومات	دا پر خرڅلاو باندي د ناخالصي ګټی د نسبت په محاسبه کولو سره و مديريت ته ډيرمهم معلومات وړاندي کوي	دا دمديريت سره د پانګي پر سر د خالصي ګټی د نسبت په لاسته راوړلو کي مرسته کوي
د ګټي يا تاوان د بيلانس نقلول	ددې بيلانس د ګټی او تاوان حساب ته ته نقليږي .	ددې بيلانس و توازن پاڼی ته نقليږي

اووم فصل

توازن پاڼه
Balance sheet

بیلانس شیټ چی کله ناکله د(statement of financial position) په نوم هم یادیري دیوه تجارتي شرکت دشتمنیو(assets) مسَولیتونو(Liabilities) اوسرمایي(stock holder equity) په هکله معلومات په یوه معین وخت کي وړاندي کوي . یابیلانس شیټ هغه بیان دی چي دیوي تجارتی تصدی مالي حالت ښي کله چي دازمایشي بیلانس څخه دګټي اوتاوان اوتجارتي حسابونه جوړشي نوپه ازمایشي بیلانس کي دپاته حسابونوڅخه بیلانس شیټ جوړیږي .بیلانس شیټ دیومشخص وخت لپاره جوړیږي ددي بیان هدف په یومشخص وخت کي دیوکاروباردحقیقي اوصحیح مالي حالت ښودل دي دازمایشي بیلانس دټولوحسابونوبیلانسونه په بیلانس شیټ کي ښودل کیږي . د

R.stead په وینابیلانس شیټ په یوټاکلي وخت کی دیوکاروباردمالی حالت عکس ښودل دي .همداشان R.Anthony وايي چي توازن پاڼه په یوه درکړل شوي وخت کي دیوکاروباردمالي حالت ښودل دی چي دیته دپانګي منابع اودرخواست هم وايي .بیلانس شیټ په یومشخص وخت کي جوړیږي ځکه چي دکاروبارپه مالي حالت کي هره ورځ تغیرراځي . بیلانس شیټ دوه طرفونه لري چي یوطرف ته یي Active اوبل طرف ته یي Passiveوایي .چي په active طرف کی دشتمني ټول اقلام ښودل کیږي لکه نقده ،طلبات، دتجارت مال ،ځمکه ،تعمیر،مشنري ،تجهیزات ،فرنیچراوداسي نور.اوپه Passive طرف کي یي شخصي پانګه اوټوله بهرني شتمني ثبت کیږي .چي ددواړوطرفونومجموعه سره مساوي ده .یعني دواړه برابربیلانس لري اودتصدی مالي وضعیت په یومعین وخت کي ښي .په بیلانس شیټ کي دیوي کمپني پانګه اچونه ددوهم ځل لپاره څرګندیږي .Passive لوری ښي چي پانګه له کومی سرچیني څخه اخیستل شوي .اوActive لوری دنوموړي پانګي داستعمال ښه څرګندوي .ددي لپاره چي بیلانس شیټ خپل توازن وساتي نوهمیشه بایدمجموعي دارایي دپورونواوسرمایی دحاصل جمع سره مساوی شي .په ریاضیکي شکل دمحاسبي معادله کوم چي دبیلانس شیټ دمعادلي په نوم هم یادیري په لاندي توګه ده .

Assets = Liabilities + equity

NOMAN & COMPANY

BALANCE SHEET

As on 31 December

Assets	AFN	AFN
<u>Current assets</u>		
Bank Balances	3151	
Notes Receivable	690	
Closing stock	1300	
Total current assets		5141
<u>Fixed assets</u>		
Land	2000	
Furniture	1400	
Machinary	21600	
Total fixed assets		25000
Total assets		30141
Liabilities		
<u>Short term Liabilities</u>		
Accounts Payable	680	
Notes Payable	6000	
<u>Long term Liabilities</u>		
Mortgage lone	3000	
Total Liabilities		9680

OWNERS EQUITIES

Capital	17090	
Add:Net income	3721	
Less:Drawing	350	
Total owner equities		20461
Total Liabilities and owners equities		30141

په پورته بيلانس شيټ کي لاندي نقاط دپام وړدي

- دبيلانس شيټ عنوان دشرکت نوم (NOMAN & COMPANY) دبيلانس شيټ دترتيب نيټه اوهغه اسعارچي نوموړي ارقام پري ليکل شويدي په ګوته کوي
- دبيلان شيټ دواړي خواوي په توازن کي دي يعني مجموعي دارايي دمسَوليتونواوسرمايي له مجموعي سره مساوي ده .
- دارايي معمولآپه لنډمهاله اواوږدمهاله باندي ويشل شويده
- پورونه هم په لنډمهاله اواوږدمهاله باندي تقسيم شويدي

دارايي (Assets)

هغه مختلف امکانات دي چي تصدى ورته دتجارت کولوپه منظوراړتيالري دمثال په توګه محصولات چي بايدويي پلورى اتعميرچي پکي فعاليت اجراکړى اوهمدارنګه هغه ذخايردي چي دتجارت په نتجه کي يي راغونډکړيدي اوورسره هغه پورچي تصدى يي دمشتريانوپه ذمه لري چي داټول دتصدي ددارايي ګانوځخه عبارت دي بالاخره ويلايى شوچي دارايي ياشتمني هغه کته يامفاددى چي په راتلونکي کي لاس ته راځي اودتصدى له خواکنټروليږي اودتيرومعاملاتوپه نتيجه کي منځ ته راغلي وي د noman company دارايى له نقدى ،طلباتو،ګدام،ځمکي ،اووسايلوځخه عبارت ده
د.noman&company تصدى نوري ګاني دخوشحاله کاريګر،دکارکولومحفوظ،محيط، اودمارکيټ له هغه تحقيق ځخه عبارت ده چي دهغه په مرسته به نوموړي محصولات مشهوره کيږي اومارکيټ ته به لاره پيداکوي اوله دي سره دغه دارايي ګاني په مستقيمه توګه په بيلانس شيټ کي ندي ذکرشوي داځکه چي دهغودارايي ګانوچي دمحاسبي علم يي پيژني اودغه دډول شتمنيوترمنځ فرق وجودلري دلومړني ګروپ دارايي داقتصادي کنټرول په منظوردانداز‌ي معيارونه وجودلري اوهمدارنګه اينده ګټي يي داټکل وړوي مګردورستي ګروپ لپاره داډول معيارونه اواټکلونه وجودنلري .که لومړني ګروپ ته متوجه شونودماشين پرزه جات کوم چي ديوي تصدى دارايي تشکيلوي کولاى شوپه اساني

سره دهغوی شته والي دهغوی دلګښت له مخي تصديق کړواوهم دارنګه دپرزه جاتوداستعمال اوپلورلوله لاري په راتلونکي کي ګټه لاس ته راوړوله بله پلوه يوخوشحاله کارګرپه نظري لحاظ ډيرفعاله وي نسبت ناخوښه کارګرته خومورنشوکولای په دقيق ډول معلوم کړوچي يوډيرخوشحاله کارګربه نسبت يومنځني خوشحاله کاريګرته څومره فعاله وي .

دمحاسبي علم صرف هغه دارايي ثبتولای شي چي داقتصادي لحاظه قابل دکنټرول وي همدارنګه دنوموړي دارايي ارزښت داندازی وړوي اوبالاخره اينده ګټي يي داتکل وړوي

هغه لګښت چي دمارکيټ دتحقيق په نتجه کي منځ ته راځي ددارايي په توګه نشي ثبت کيدلای ځکه چي دامعلومه نه وي چي داتحقيق به نتيجه ورکړي اوکه نه ځکه نوواينده ګټه يي داتکل وړنه وي دارايي معمولاً په لنډمهاله اواوږدمهاله باندي ويشل کيږي .

لنډمهاله دارايي هغه ده چي ديوه کال په موده کی استعمال شي ،وپلورل شي اويالاسته راشي اواوږدمهاله دارايي هغه ده چي ديوه څخه دزياتوکلولپاره ګټه ورڅخه لاسته راځي .

مسؤليتونه (Liabilities)

مسؤليتونه ياقرضونه هغه پورونه دي چي له بانک څخه اخيستل شوي وي اويادتهيه کوونکوپه مقابل کي دتصدی پرذمه پاته وي اوياهغه تخميني مبالغ دي چي په راتلونکي کي بايددتصدی له خواداشي لکه اوږدي رخصتي تاديات ،اينده تخميني ماليات پرعوايدواوبانکي ربح.په حاضروخت کي داينده اقتصادی ګټوڅخه صرف نظرددوهم شخص په ګټه کوم چي دمخکني معاملاتواوحادثاتوپه نتيجه کي منځ ته راغلي وي دمالي مسؤليتونوپه نامه ياديږي .مثلاکه چيري يوه برقي ديوه شرکت په تعميرکي ځيني ترميمات ترسره کړي وی نوپدي صورت کي دبرقي حق الزحمه ديورپه حيث دشرکت په ذمه پاته کيږي پدي معني چي برقي نوموړی ترميمات مخکي اجراکړيدي اوشرکت په حاضروخت کي مسؤليت لري البته ديورپه شکل .په عمومي صورت پورونه له هغوواجباتوڅخه متشکل دي کوم چي په اسانی سره داندازه کولووړوي .که چيري تاسي د10افغاني په مبلغ ديودوست پوروړي اوسي نوپدي صورت کي به دغه معلومات ستاسوپه بيلانس شيټ کي وجودولري خوکه چيري ستاسودوست ستاسوژوندژوغورلي وي اوله دي درکه تاسي دهغه پوروړي اوسي نوداډول پورتاسونشي کولای چي په بيلانس شيټ کي وښياست .

مسؤليتونه هم په دوبرخوويشل شويدي چي يوډول يي لنډمهاله اوبل ډول يي اوږدمهاله دي لنډمهاله مسؤليتونه هغه دي چي ديوه کال په اوږدوکي يي داداکولوتوقع کيږي اواوږدمهاله مسؤليتونه ديوه کال څخه په زياته موده کي داداکولووړوي .

پانګه (Equity)

دبيلانس شيټ دغه برخه دتصدی دمالکينوپانګه اچونه اوعلاقه په تصدی کي ښيي

- داډول پانګه اچونه ممکن په مستقيمه توګه دشريکانوله خواديواندازه مبلغ دشريکولوپه ذريعه صورت ونيسي اوياکيدلای شي دمفاددنه توزيع کولوپه نتيجه کي صورت ونيسي
- دبيلانس شيټ دشخصي سرمايي دبرخي جوړښت دتصدی په حقوقي بني پوري تړاولري اودحقوقي بني مطابق ترتيب کيږي

- دځینومغلقومالي حادثاتوله کبله بیلانس شیټ نشي کولای هغه دارایي چي دشخصي سرمایي له خواتمویل شوي وي فرق وکړی
- کولای شوچي شخصي سرمایه ددارایي څخه دمسؤلیتونودتفاضل په نتیجه کي په لاس راوړو
- دتصدی دمالیکنوله خواپانګه اچونه مختلف شکلونه لري دمثال په توګه دیوه سهامي شرکت سرمایه په سهمونوویشل شوي وي اوخلګ دسهامونوپه بدل کي شرکت ته پیسي ورکوي دډیروسهامي شرکتونواسهام چي دstock په نامه یادیږي په بعضي ممالکوکي لکه دامریکامتحده ایالت داسهاموپه مارکیټونوکي معامله کیږي پداسي مارکیټونوکي اسهام دزړواونوي مالکینوترمنځ معامله اوانتقالیږي خوتصدی پیسي صرف لومړنیومالکینوته داسهامودتوزیع څخه په لاس راوړي اووروسته چي اسهام له یوه متصرف څخه بل متصرف ته انتقالیږي دغه معاملات دتصدی لپاره نه بلکي دمتصرفینوترمنځ معاملات ګڼل کیږي دتیرودوروساتل شوي مفادچي معمولآد Retained Profits په نامه یادیږي دتیرودوروناتوزیع شوي مفادوي چي شریکانوته نوي توزیع شوي .ناتوزیع شوي مفادهم دتصدی دشریکانوله خواپانګه اچونه ګڼل کیږي ځکه چي هغه په شرکت کي پاته کیږي اوپانګه اچونه په کیږي .

لکه څرنګه چي پوهیږو (equity = Assets – Liabilities) دي نوځکه کیدلای شي په بعضوحالاتوکي سرمایه منفي وي اوداهغه وخت صورت نیسي کله چي دشرکت مسؤلیتونه دنوموړي شرکت تردارایي زیات وي نوپدي صورت کي به دتصدی دفتري قیمت منفي دغه حالت یوبدمالي وضعیت ښي اوکیدای شي چي دتصدی په عدم سیالیت باندی بدل شي

Reference

اخځلیکونه

1- نورمل،پوهنمل محمدزبیر،سروري،پوهنیارنعیم جان،مالي اومدیریتي محاسبه

.

2- ملک،پوهاندگل امیر،مالي محاسبه
3- حقمل،پوهندوی نورالله ،بانکي محاسبه
4- محمدي،پوهنمل محمدرضا،عمومي محاسبه
5- اميني،پوهنمل محمدامين،صنعتي محاسبه